

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Mgr. Josef Kříž

K obecným otázkám zastoupení

Rigorózní práce

Vedoucí rigorózní práce: doc. JUDr. PhDr. David Elischer, Ph.D.

Tematický okruh: Občanské právo hmotné

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 29. května 2019

Prohlašuji, že předloženou rigorózní práci jsem vypracoval samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 238.711 znaků včetně mezer.

V Praze dne 29. května 2019

Mgr. Josef Kříž

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji všem lidem, kteří se skutečně a oddaně věnují českému občanskému právu, ať již v praktické či teoretické rovině. Hlavní poděkování přitom patří doc. JUDr. PhDr. Davidu Elischerovi, Ph.D. za důvěru a pomoc při vzniku této práce.

OBSAH

Úvod	1
1. Povaha, druhy, vznik a zánik zastoupení	3
1.1. Povaha.....	3
1.2. Definiční znaky zastoupení.....	4
1.2.1. Zastoupení jako „oprávnění osoby“ právně jednat za jiného	4
1.2.2. Zastoupení jako oprávnění osoby „právně jednat“ za jiného	6
1.2.3. Zastoupení jako oprávnění osoby právně jednat „za jiného“	10
1.2.4. Podmínka zřejmosti existence zástupčího oprávnění	11
1.2.5. Osvědčení zástupčího oprávnění jako podmínka zastoupení	15
1.3. Druhy zastoupení	18
1.3.1. Obecně k dělení zastoupení	18
1.3.2. Zastoupení ze zákona.....	18
1.3.3. Zmocnění	21
1.4. Právní poměr mezi zástupcem a zastoupeným	23
1.5. Vznik a zánik zastoupení a zastoupení při neexistenci zástupčího oprávnění....	27
2. Rozsah zástupčího oprávnění.....	31
2.1. Vymezení rozsahu zástupčího oprávnění	31
2.1.1. Obecně k pojmu rozsah zástupčího oprávnění	31
2.1.2. Věcný rozsah zástupčího oprávnění	32
2.1.3. Osobní rozsah zástupčího oprávnění	33
2.1.4. Časový rozsah zástupčího oprávnění	33
2.2. Spornost tradičního pojetí rozsahu zástupčího oprávnění	33
2.3. Jednání mimo rozsah zástupčího oprávnění a bez zástupčího oprávnění.....	36
2.4. Jednání bez zástupčího oprávnění z pohledu neoprávněně zastoupeného.....	39

2.4.1.	Nezávaznost učiněného právního jednání.....	39
2.4.2.	Dodatečné schválení ze strany zastoupeného	40
2.5.	Jednání bez zástupčího oprávnění z pohledu neoprávněného zástupce.....	46
2.5.1.	Vázanost osoby neoprávněného zástupce	46
2.5.2.	Důsledky v případech, kdy právní jednání nemůže zavazovat zástupce	48
2.5.3.	Důsledky dodatečného schválení a vliv dobré víry třetí osoby.	50
3.	Přihlížení k dobré víře zástupce a jiných jeho vědomostí	52
3.1.	Obecně k přihlížení vědomostí zástupce	52
3.2.	Přihlížení k dobré víře zástupce.....	53
3.3.	Přihlížení k vědomosti o určité okolnosti (omyl, počátky běhu lhůt, apod.).....	55
3.4.	Okolnosti, o kterých se zástupce dozvěděl před vznikem zastoupení	56
3.5.	Význam výjimky pro zlou víru zastoupeného	57
4.	Konflikt zájmů	58
4.1.	Zákaz jednat v konfliktu zájmů	58
4.1.1.	Obecně k vymezení konfliktu mezi zájmy zástupce a zastoupeného	58
4.1.2.	Zájmy zastoupeného	59
4.1.3.	Zájmy zástupce	60
4.1.4.	Rozpor mezi zájmy zástupce a zastoupeného.....	63
4.1.5.	První vyvratitelná domněnka (zástupcem více stran).....	64
4.1.6.	Druhá vyvratitelná domněnka (jednání ve vlastní záležitosti).....	67
4.1.7.	Výjimka v případě vědomosti zastoupeného o rozporu.....	69
4.2.	Důsledky jednání v konfliktu zájmů.....	71
5.	Substituce.....	73
5.1.	Osobní výkon zástupčího oprávnění.....	73
5.2.	Substitut jako zástupce zastoupeného.....	74

5.3.	Nejasnost substitute.....	74
5.3.1.	Oprávnění ustanovit zastoupenému zmocněnce	74
5.3.2.	Oprávnění dát se zastoupit v rámci zástupčího oprávnění další osobou.....	75
5.3.3.	Posouzení obou přístupů	76
5.4.	Možnost substitute	77
5.4.1.	Ujednání mezi zástupcem a zastoupeným	77
5.4.2.	Nutná potřeba.....	78
5.5.	Důsledky nedovolené substitute.....	79
5.6.	Odpovědnost zástupce za řádný výběr substituta	79
6.	Kolektivní jednání.....	80
6.1.	Samostatné jednání více zástupců pro tutéž záležitost	80
6.2.	Kolektivní jednání více zástupců pro tutéž záležitost.....	81
6.3.	Důsledky samostatného jednání (při nutném kolektivním jednání)	82
	Závěr	84
	Seznam zkratk	85
	Seznam použitých zdrojů.....	86
	Název práce, abstrakt a klíčová slova v českém jazyce.....	92
	Název práce, abstrakt a klíčová slova v anglickém jazyce	94

ÚVOD

Ve své rigorózní práci jsem se rozhodl věnovat institutu zastoupení, a to v té nejobecnější podobě. Budu tedy interpretovat zejména obecnou část zastoupení (upravenou v § 436 až 440 OZ). V této práci se tak nezabývám samotnou úpravou základních druhů zastoupení (tedy např. zmocněním, vnějším oprávněním členů orgánů právnických osob nebo zástupčím oprávněním definovaným v rámci rodinného práva).

Cílem této práce je tedy především popsat základní obsah institutu zastoupení v soukromém (tj. hmotném) právu. Při analýze stávající podoby úpravy zastoupení přitom vznikly hlavní okruhy problémů, na jejichž popis a řešení se v této práci soustředím.

Zastoupení je ve většině případů spojeno s existencí určitého právního poměru mezi zástupcem a zastoupeným (typicky závazkový právní poměr vzniklý na základě smlouvy o příkazu nebo obdobný poměr existující mezi právnickou osobou a členem jejího orgánu). V této práci se prvně snažím vymezit rozdíl mezi právními vztahy vznikajícími z tohoto poměru a právními vztahy týkajícími se zastoupení.

Dalším cílem je definovat a utřídit druhy zastoupení. Z mého pohledu je přitom vhodné se na toto třídění podívat novým pohledem, který umožní jednotlivé případy zastoupení zakotvené v českém právu lépe zařadit do příslušné kategorie. Toto třídění má přitom význam i z hlediska otázky aplikovatelné úpravy.

Cílem je také zabývat se otázkou rozsahu zástupčího oprávnění, včetně důsledků jeho překročení ze strany zástupce. V této otázce se snažím vysvětlit svůj postoj, podle kterého je třeba veškeré případy výkonu zastoupení poměřovat právě hlediskem rozsahu zástupčího oprávnění.

Kromě toho se tato práce věnuje dílčím otázkám, které podle mého názoru mohou vznikat při výkladu jednotlivých ustanovení týkajících se zastoupení. Výsledkem této práce by tedy měl být výklad základních otázek spojených s institutem zastoupení tak, jak je upraven v občanském zákoníku.

V této práci používám především analytickou metodu výkladu právní úpravy. Na základě znění zákona (jazykový výklad), resp. právní úpravy jako celku (systematický výklad) se zohledněním cílů a účelů, který zřejmě sledoval zákonodárce v úpravě zastoupení (teleologický výklad) se snažím podat vnitřně bezrozporné a funkční pojetí institutu zastoupení.

Účelem této práce není popsat historický vývoj¹ ani jej porovnávat s obdobnou úpravou v konkrétním zahraničním právním řádu² nad rámec srovnání diskutovaných aspektů české úpravy s návrhem Společného referenčního rámce (DCFR). Stejně není účelem komplexně popsat zastoupení jako určitý sociální fenomén, případně řešení problémů spojených s tímto fenoménem³, ale ani detailně popsat veškeré případy zastoupení obsažené ve stávajícím českém právním řádu.

Snažím se tedy spíše předložit výklad, který bude logicky udržitelný z pohledu systému českého soukromého práva jako celku a který zároveň umožní, aby institut zastoupení plnil svou zamýšlenou úlohu se zohledněním jak ochrany zastoupeného, tak právní jistoty třetích osob. Zároveň v práci používám jednoduché příklady pro znázornění, že diskutované teoretické otázky mají své praktické dopady.

Význam této práce spočívá podle mého názoru v tom, že má ambici se věnovat otázkám, ke kterým existuje minimum české odborné literatury a které je však nutné pečlivě a obsáhle vyřešit před tím, než je možné překročit k řešením problémů spojených s jednotlivými druhy zastoupení. Jsem přesvědčen, že praktický význam této práce roste v situaci, kdy je obecná úprava zastoupení přímo aplikovatelná na členy orgánů právnických osob (tedy zejména na členy statutárních orgánů obchodních korporací).

Tato práce by tak neměla pouze opakovat předchozí závěry odborné literatury či judikatury, ani popisovat právní úpravu, ale je ambicí jejího autora vstoupit na pole právní vědou neoraná, případně dogmaticky uzavřená, a přinejmenším zahájit nebo obnovit odbornou debatu na popisovaná témata.

Tato práce je sepsána dle právní úpravy účinné ke dni 31. dubna 2019.

¹ K historickému vývoji zejména viz JURČOVÁ, M., PAVELKOVÁ, B., NEVOLNÁ, Z., OLŠOVSKÁ, A., SMYČKOVÁ, R. *Zastúpenie v súkromnom práve*. Praha, C.H. Beck, 2012, s. 2 an.

² Z hlediska komparativního přístupu viz např. BONELL, M. *Agency*. In: HARTKAMP, S., HESSELINK, M. W., HONDIUS, E. H., MAK, Ch., a du PERRON, C. E. (eds.). *Towards a European Civil Code, Fourth Revisited and Expanded*. Aalphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2011. s. 515-535, JANSSEN, N., ZIMMERMANN, R. *Commentaries on European contract laws*. New York: Oxford University Press, 2018, s. 587-636, případně MITKUS, S., JURKEVIČIUS, V. *Agency Law In Business Relationships: The Main Characteristics From A Comparative Perspective* (duben 2014).

³ Viz např. ARMOUR, J., HANSMANN, H., KRAAKMAN, R. *Agency Problems and Legal Strategies*. In: KRAAKMAN, R. a kol. *Anatomy of corporate law: a comparative and functional approach*. 3. vyd. New York: Oxford University Press, 2017. s. 21-33.

1. POVAHA, DRUHY, VZNIK A ZÁNÍK ZASTOUPENÍ

1.1. Povaha

Podstatu zastoupení je podle mého názoru nutné dovodit především ze zákonného vymezení zástupce⁴. Zástupcem je podle této definice osoba oprávněna právně jednat za jiného⁵. Občanský zákoník pak do jisté míry nadbytečně uvádí, že ze zastoupení vznikají práva a povinnosti přímo zastoupenému – tento důsledek totiž nutně musí vyplývat již z toho, že zástupce **právně jedná za jiného**.

Pokud tedy zástupcem je osoba oprávněná za jiného právně jednat, co je samotným zastoupením?

Z objektivního pohledu lze zastoupení definovat jako **událost**, kdy právně jednající osoba je odlišná od té skutečně jednající (člověka)⁶. Jinými slovy takovou událost, kdy právní jednání člověka v právním světě nezavazuje jeho fyzickou osobu, ale jinou osobu, ať již právnickou nebo fyzickou. Jedná se tak o jednu z výjimek principu individuální odpovědnosti, tedy principu, že jednání člověka jej zavazuje i v právním světě (tedy přesněji řečeno jeho fyzickou osobu)⁷.

Ze subjektivního pohledu je zastoupení představováno **oprávněním** (mocí) určité osoby právně jednat za jinou osobu⁸. Toto oprávnění nelze podle mého názoru ztotožňovat s právem⁹, neboť se nejedná o žádné vynutitelné oprávnění zástupce vůči zastoupenému, ani mu neodpovídá žádná povinnost zastoupeného. Stejně tak zastoupení neopravňuje zástupce měnit, založit povinnosti zástupce **vůči zastoupenému** či jim dát zaniknout v rámci existujícího právního

⁴ Viz první větu § 436 odst. 1 OZ. Obdobně také § 22 odst. 1 OZ1964.

⁵ Definice zastoupení podle § 22 odst. 1 OZ1964 sice neobsahovala kvalifikaci „právního“ jednání, nicméně z odborné literatury a judikatury lze dovodit, že se dané ustanovení tradičně vykládalo tak, že zastoupení je myslitelné pouze v případě právního jednání (resp. právního úkonu) – srov. ŠVESTKA, J. in ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, M., ELIÁŠ, K. *Občanský zákoník. Komentář*. 2.. vyd. Praha : C.H. Beck, 2009, s. 284, nebo KNAPPOVÁ, M., DVOŘÁK, J. a ŠUSTEK, P. in ELIÁŠ, K. a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář*. 1. svazek. Linde: Praha, 2008, s. 202.

⁶ Shodně viz SEDLÁČEK, J. *Občanské právo československé: všeobecné nauky*. Editor Jiří Spáčil. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 185, podle kterého zastoupení představuje posunutou odpovědnost jakožto výjimku z normální odpovědnosti (jednající člověk je odpovědný za své činy jako fyzická osoba); stejný text je obsažen v komentáři k OZO (srov. SEDLÁČEK, J. in ROUČEK, F. – SEDLÁČEK, J.: *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Díl IV, (§§ 859 až 1089). Praha: Codex Bohemia, 1998, s. 577).

⁷ Obdobou zastoupení v rámci části soukromého práva týkající se protiprávních jednání (případně trestního práva a práva správního trestání) je institut přičitatelnosti, tedy stav, kdy povinnosti vyplývající z protiprávního jednání vznikají osobě odlišné od fyzické osoby představující jednajícího člověka.

⁸ Shodně viz MELZER, F. in MELZER, F., TÉGL, P. a kol., *Občanský zákoník - velký komentář, Svazek III, § 419-654*. Praha: Leges, 2014, s. 48.

⁹ Tedy například s právem na zaplacení určité částky, umožnění nabytí vlastnického práva, užívání určité věci, apod.

poměru mezi zástupcem a zastoupeným (na rozdíl například od práva vypovědět závazek, odstoupit od smlouvy, jednostranně změnit či postoupit práva založená smlouvou, případně od sjednaných opčních práv, kterým také striktně vzato žádná povinnost nekoresponduje).

Z tohoto důvodu tedy považují za koncepční hovořit o zastoupení jako o právním oprávnění (moci) osoby právně jednat za jiného, čímž se snažím zastoupení jako institut odlišit od ostatních práv určité osoby (ať již od práva na určité plnění, tedy pohledávky, či práva měnit práva a povinnosti).

1.2. Definiční znaky zastoupení

Z výše uvedené definice zastoupení plynou tři hlavní znaky zastoupení: (a) oprávnění osoby, (b) právně jednat, a (c) za jiného. V této podkapitole tedy rozeberu jednotlivé znaky zastoupení.

1.2.1. Zastoupení jako „oprávnění osoby“ právně jednat za jiného

Jak jsem uvedl výše, v případě zastoupení se jedná o oprávnění (právní moc) dané osoby. Z definice tedy vyplývá, že se samotným zastoupením **není spojena povinnost zastoupeného, ale ani povinnost zástupce**. Zástupce tak bez dalšího nemá povinnost zastupovat (tedy právně jednat za jiného). Podstatou je pouze to, že tak činit může.

Příklad: Dva spolubydlíci se dohodnou, že se mohou vzájemně zastupovat při přijímání zásilek od různých doručovatelů, pokud druhý spolubydlíci nebude zrovna přítomen pro osobní převzetí. Výslovně se však ujistili, že není jejich povinností toto oprávnění využít. Aby oba byli schopni osvědčit daným doručovatelům své zástupčí oprávnění, vystaví si vzájemně plnou moc a opatří každou z nich úředně ověřenými podpisy.

V daném případě osoby neuzavřely žádnou smlouvou, kterou by mezi sebou zřídily jakýkoliv závazek, neboť neměly vůli (což pro vyloučení pochybností vzájemně komunikovaly) zřídít žádnou povinnost. Lze tak těžko popřít, že uzavřely dohodu o zmocnění ve smyslu § 441 OZ. Vzniklo tak oběma spolubydlícím vzájemné zástupčí oprávnění.

Z toho také vyplývá, že mezi zástupcem a zastoupeným není čistě z důvodu existence zastoupení závazek ve smyslu § 1721 OZ, neboť ani jedna strana není ničeho povinna. Zastoupení lze také (spíše pro didaktické účely) označit jako zvláštní právní poměr, jehož obsahem je pouze oprávnění jedné osoby (zástupce) právně jednat za jiného (zastoupeného). Podstata zastoupení je

z praktického pohledu podle mého názoru vystižena dostatečně tím, že jej definujeme čistě jako oprávnění určité osoby jednat za jiného.

Již ze samotné podstaty zastoupení, tedy oprávnění jednat za jiného, lze dovodit, že právní úprava zastoupení (jak obecná, tak jednotlivých druhů zastoupení) by neměla určovat nic jiného než rozsah tohoto oprávnění. Domnívám se tedy, že právní úprava respektující základní vymezení zastoupení by měla upravovat pouze to, **za jakých okolností je jednání člověka považováno za jednání jiné osoby** a kdy je naopak takový důsledek vyloučen, případně jaké právní skutečnosti jsou pro toto určení relevantní. Jinými slovy, kdy daná osoba jedná jako zástupce.

Pokud je totiž zastoupení definováno jako oprávnění osoby právně jednat za jiného, měla by se právní úprava **omezit pouze na obecné právní normy, pomocí jejichž aplikace budou adresáti těchto norem schopni určit, zda v daném případě je z jednání člověka zavázána daná fyzická osoba či zda dané právní jednání váže jinou osobu.**

Nepokládám tedy za koncepční ani nutné upravovat v rámci zastoupení (které určuje pouze do jisté míry technické oprávnění jedné osoby právně jednat za jiného) vzájemné povinnosti mezi zástupcem a zastoupeným. Vzájemné povinnosti a jednotlivá práva by měla upravovat především ta část soukromého práva definující právní poměr, na základě kterého vzniklo zástupčí oprávnění, případně by mělo být určeno obsahem smlouvy, na jejímž základě bylo zástupčí oprávnění stranami vytvořeno.

Se samotným zastoupením jako právním oprávněním jedné osoby by zákonodárce **neměl automaticky spojovat povinnost vůči zastoupenému**. Je ale poměrně sporné, zda nový občanský zákoník tuto konstrukci respektuje¹⁰. Nutno dodat, že tato mírná nekoncepčnost sama o sobě nezpůsobuje nefunkčnost celého institutu, a jedná se tak spíše o akademickou polemiku.

Podle toho, jak zastoupení jako oprávnění vzniká, poté rozlišujeme různé druhy zastoupení (viz dále podkapitulu 1.3).

Pokud zástupčí oprávnění osoba jednající jménem jiného nemá, posoudí se dané jednání jako jednání bez zástupčího oprávnění podle § 440 OZ (viz dále podkapitoly 2.4 a 2.5.).

¹⁰ Viz např. § 449 OZ nebo § 454 OZ.

1.2.2. Zastoupení jako oprávnění osoby „právně jednat“ za jiného

Zastoupení je dále podle mého názoru vázáno čistě na **právní jednání**, a to již ze samotné definice, tj. jako oprávnění právně jednat za jiného. Za zástupce tak není považován **ten, kdo jedná za jiného, aniž by toto jednání právo kvalifikovalo jako právní jednání**. Ze zastoupení v právním slova smyslu je tak vyloučeno zastupování při jiných než právních jednáních¹¹. Z toho vyplývá, že k takovému jednání za jiného není nutné, aby jednající osoba byla zástupcem.

Ve vztahu k těmto jiným než právním jednáním blíže rozebírám: (i) jednání, která nemají žádnou právní povahu (faktická jednání), (ii) protiprávní jednání, (iii) procesně-právní úkony.

Jednání, která nejsou právními jednáními

V **laické představě** může být zastoupení vnímáno **šířeji**, a to jako i zastupování při jednáních, která nemají právní povahu¹². Jelikož však soukromé právo **tato jednání nijak nereflektuje v právech a povinnostech osob** (jinak by je považovala za právní jednání), nevztahuje se na ně logicky ani institut zastoupení. Proto není nutné, aby při těchto jednáních existovalo zastoupení, - pokud dané jednání soukromé právo nepovažuje za právní jednání, nejedná se o právní jednání skutečně jednající osoby ani žádné jiné.

Tento (do jisté míry triviální) fakt není prostý problémů. Ty ale neplynou ze samotného zastoupení, ale z **nejasnosti pojmu právního jednání**. Jelikož otázka, zda v daném případě určitá osoba jednala jako zástupce (popř. zda toto jednání zavazuje osobu odlišnou od jednajícího), se odvíjí od toho, zda dané jednání je právním jednáním, je nutné nejprve toto jednání správně kvalifikovat. Vzhledem k tomu, že výklad (definice) pojmu právní jednání není dle mého názoru prozatím v české soukromoprávní vědě shodně a dostatečně vyjasněn¹³, a je proto sporné, která

¹¹ Shodně viz TINTĚRA, T. in PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2017, s. 456, třebaže Tintěra uvádí, že u „jednání obdobných právnímu jednání“ se úprava zastoupení použije obdobně. Shodně viz MELZER, F. in op. cit. sub 8, s. 469 a 470, který s odkazem na německou a rakouskou civilistiku blíže popisuje tento pojem, přičemž mezi ně řadí například držbu věci. Takový přístup z mého pohledu není vhodným systematickým řešením. Pokud připustíme, že existují jednání obdobná právnímu jednání, u kterých se obdobně aplikuje zastoupení (a zřejmě též ustanovení o právním jednání), nemá smysl taková jednání rovnou nezahrnout pod pojem právní jednání.

¹² Takovými jednáními myslím veškerá jednání, která soukromé právo nepokládá za právní jednání ani protiprávní jednání. Jedná se tak o negativní definici, která zahrnuje jak jednání, která zcela jistě nemají povahu právního jednání (venčení partnerova psa), tak jednání, jejichž povaha může být sporná (vyjednávání o obsahu smlouvy).

¹³ Blíže k výkladu daného pojmu viz MELZER, F. in op. cit. sub 8, s. 464 až 487, který za právní jednání považuje 1) jednání (projev vůle), 2) směřující ke vzniku, změně či zániku práv a povinností, které 3) uznává právní řád. Shodně viz např. BERAN, V. in op. cit. sub 9, s. 582. Jinou definici používá Tichý (srov. TICHÝ, L.: *Obecná část občanského práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, marg. č. 331). Další (z mého pohledu nejpřesnější) definici uvádí ZUKLÍNOVÁ (viz ZUKLÍNOVÁ, M. in DVOŘÁK, J.; ŠVESTKA, J.; ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1*.

všechna jednání jsou právními jednáními, bude i v některých případech sporné, zda jde v daném případě o zastoupení či nikoliv. Tedy, zda jednající osoba musí mít zástupčí oprávnění vztahu k osobě, která má v daném případě jednat.

Podle mého názoru je například nutné vyjasnit, zda je vždy **splnění dluhu** právním jednáním (což vyplývá z judikatury Nejvyššího soudu¹⁴), případně za jakých podmínek. Pokud je právním jednáním vždy, je třeba dovodit, že osoba reálně plnící tento dluh musí být zástupcem. Pokud totiž někdo právně jedná za jiného¹⁵ (tj. plní dluh), nelze dovozovat, že nemusí jít vždy o zastoupení. Naopak považuji za nutné posoudit takovou situaci vždy jako zastoupení, ledaže zákon výslovně stanoví jinak¹⁶.

Příklad: Podle smlouvy mezi A a B musí B dodat do místa M dvacet kusů zboží Z nejpozději v den D. V den D donese na toto místo M dané množství zboží Z osoba P, kterou tímto pověřila osoba B. Jednala P jako zástupce?

Pokud je splnění dluhu právním jednáním, splnila osoba B svůj dluh pouze, pokud osoba P jednala jako zástupce. Pokud splnění dluhu není právním jednáním, úprava zastoupení se nepoužije, a je tedy nutné tuto otázku posoudit zřejmě podle jiných ustanovení soukromého práva. Nelze každopádně uzavřít, že splnění dluhu je právním jednáním, ke splnění dluhu došlo, ale osoba P nejednala jako zástupce.

Za **faktické jednání** lze považovat i jednání, na základě kterého dochází ke **komunikaci právního jednání** určité osoby pomocí jiného. Jednání takové osoby (v odborné literatuře nazývané „*posef*“ nebo „*nuntius*“)¹⁷ tak nelze považovat za výkon zastoupení.

Díl první: Obecná část. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 34, případně též ZUKLÍNOVÁ, M. *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. – Komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura.* 2. vydání. Praha: Linde, 2013, s. 12).

¹⁴ Viz zejména rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2014, sp. zn. 29 Cdo 677/2011, na který navázala další rozhodnutí Nejvyššího soudu: rozsudek ze dne 29. 6. 2017, sp. zn. 29 Cdo 687/2015; rozsudek ze dne 24. 10. 2018, sp. zn. 29 Cdo 614/2014; rozsudek ze dne 16. 10. 2018, sp. zn. 29 ICdo 84/2016; usnesení ze dne 30. 8. 2018, sp. zn. 29 NSČR 167/2016; rozsudek ze dne 20. 12. 2018, sp. zn. 29 ICdo 90/2016; rozsudek ze dne 15. 2. 2018, sp. zn. 29 Cdo 2791/2016 (kde byl tento závěr použit i mimo insolvenční právo). Opačně ale viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 3. 2004, sp. zn. 30 Cdo 531/2003.

¹⁵ Od splnění dluhu jménem jiného je třeba odlišit plnění cizího dluhu svým jménem podle § 1936 a § 1937 OZ. Stejně tak je třeba odlišit přijetí cizího dluhu jako tzv. platební místo (viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 7. 2012, sp. zn. 28 Cdo 2585/2011, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 3. 2013, sp. zn. 23 Cdo 3060/2011, popřípadě usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 4. 2013, sp. zn. 28 Cdo 2360/2012).

¹⁶ Viz zvláštní úprava v případě zmocnění právnické osoby, kdy se osoba reálně jednající za zmocnitele nepovažuje za zástupce, ale pouze za osobu vykonávající zástupčí oprávnění dané právnické osoby.

¹⁷ Srov. KNAPPOVÁ, M., DVORÁK, J. a ŠUSTEK, P. op. cit. sub 5, s. 204.

Sdělení informace v případech, kdy s tímto sdělením jsou (ať již podle smluvního ujednání nebo z jiného důvodu¹⁸) spojeny určité právní důsledky, také není podle mého názoru právním jednáním¹⁹, proto nemusí mít sdělující osoba zástupčí oprávnění, třebaže se jedná o sdělení týkající se právního poměru jiné osoby.

Za právní jednání nepovažuji ani skutečnost, že je určité osobě **doručeno jednostranné právní jednání nebo jiný právně relevantní dokument**. Z tohoto důvodu není podle mého názoru **společný zástupce** ve smyslu § 1868 odst. 2 OZ skutečným zástupcem, jak jej vymezují v této práci, neboť nemá oprávnění činit právní jednání jménem jiného, ale pouze být osobou, které se v rámci společného dluhu či závazku doručuje²⁰.

Protiprávní jednání

Zastoupení se týká pouze právního jednání za jiného, nikoliv již **protiprávního jednání**. V případě protiprávního jednání se budou aplikovat ustanovení práva upravující **přičitatelnost protiprávního jednání** třetí osobě²¹. Zda je určité jednání člověka v reálném světě **protiprávním jednáním fyzické osoby** jednajícího člověka nebo jiné (ať již fyzické či právnické) osoby, se tedy nezkoumá podle ustanovení o zastoupení, ale podle těchto odlišných pravidel, která se obvykle označují v souhrnu jako přičitatelnost²². Institut přičitatelnosti tak lze označit jako **obdobu zastoupení** v rámci práva upravujícího náhradu újmy v důsledku protiprávního jednání.

Procesně-právní úkony

Podle mého názoru **procesně-právní úkony**, tj. jednání účastníků řízení v rámci procesních předpisů²³, nejsou právními jednáními z hlediska soukromého práva²⁴, a to ani pokud se vztahují k řízení ohledně soukromoprávních povinností²⁵. Samotným učiněním těchto úkonů se totiž **nijak nemění (ani nevznikají nebo nezanikají) soukromé povinnosti (a práva) jednající**

¹⁸ Viz např. vyrozumění o postoupení pohledávky podle § 1882 OZ, vytknutí vady podle § 1921 nebo § 2208 OZ.

¹⁹ Shodně viz MELZER, F. op. cit. sub 8, s. 469.

²⁰ Opačně viz ZUKLÍNOVÁ, M. in DVOŘÁK, J.; ŠVESTKA, J.; ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek I. Díl první: Obecná část*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 312-313.

²¹ Viz například § 167 OZ nebo § 2914 OZ.

²² V této práci se proto snažím nepoužívat sloveso „přičítat“ ve vztahu k zastoupení.

²³ Viz zejména § 41, §41a a § 42 občanského soudního řádu.

²⁴ Podrobně k vymezení rozdílu mezi procesními úkony a právním jednáním viz DVOŘÁK, B. in BERAN, K., ČECH, P., DVOŘÁK, B., ELISCHER, D., HRÁDEK, J., JANEČEK, V., KÜHN, Z., NOVOTNÁ- KRTOUŠOVÁ, L., ONDŘEJEK, P., *Právní jednání a odpovědnost právnických osob po rekodifikaci českého soukromého práva*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 120 an.

²⁵ Tedy zejména podle občanského soudního řádu a zákona o zvláštních řízeních (zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů).

osoby²⁶. Uznávám ale, že je třeba tuto otázku řešit v širším pohledu s ohledem na obecnou definici právního jednání²⁷.

K závěru, že se institut zastoupení nevztahuje na činění procesních úkonů v rámci civilního soudního řízení, dospívám i na základě skutečnost, že procesní předpisy **upravují vlastním způsobem zastoupení**²⁸. Nejedná se přitom o institut vázaný na právní jednání, ale vždy na procesněprávní úkony – navíc účastníkem řízení může být i někdo, koho soukromé právo nepovažuje za osobu²⁹, tedy u kterého je (hmotněprávní) zastoupení vyloučeno.

Také je si třeba uvědomit, že víceméně veškerá obecná úprava zastoupení v občanském zákoníku je na **procesněprávní úkony z povahy neaplikovatelná**. Těžko bude například zástupce účastníka řízení překračující rozsah zástupčího oprávnění vázán sám z daného podání. Stejně tak platí, že dobrá víra (znalost určité okolnosti) není pro průběh řízení (procesní postavení účastníka) jakkoliv relevantní. Také bude z hlediska konfliktu zájmů z povahy věci nepřípustné, aby bylo jakkoliv relevantní, zda jiný účastník o tomto konfliktu věděl či nikoliv (viz § 437 odst. 2 OZ).

Není tedy podle mého názoru možné aplikovat hmotněprávní úpravu zastoupení na zastoupení při činění procesně-právních úkonů. Procesněprávní úprava zastoupení účastníků řízení při činění procesních úkonů **není úpravou speciální, ale paralelní**³⁰.

Tyto dvě úpravy však **nemusí (a ani nejsou) zcela nezávislé**. Procesní úprava bude zejména u právnických osob obecně **přiznávat oprávnění zastupovat** při činění procesně-právních úkonů **osobám, které mají oprávnění zastupovat danou osobu z hlediska hmotného práva** (viz § 21 odst. 1 občanského soudního řádu). Stejně tak není jakkoliv vyloučeno, aby **na základě jedné dohody**³¹ mezi dvěma osobami vzniklo jedné z nich ve vztahu k druhé **zástupčí**

²⁶ V tomto ohledu je třeba odlišovat skutečnost, že procesně-právní úkony nezasahují do povinností a práv osob, od možnosti, aby s určitými konkrétním procesně-právním úkonem byly v dané situaci spojeny určité soukromoprávní účinky (např. stanovena doba splatnosti dluhu) – viz například § 41 odst. 3 občanského soudního řádu.

²⁷ Soudní praxe však již začala částečně rozlišovat hmotněprávní a procesní zmocnění – viz usnesení Městského soudu v Praze ze dne 23. 1. 2014, sp. zn. 93 Co 111/2013, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 11. 2015, sp. zn. 22 Cdo 4165/2014, a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 10. 2016, sp. zn. 33 Cdo 3115/2016, ve kterých soudy dovodily, že je přípustné, aby hmotněprávní zmocněnec udělil za zmocnitele procesní plnou moc advokátovi.

²⁸ Srov. § 21 až §35a občanského soudního řádu.

²⁹ Viz § 19 občanského soudního řádu.

³⁰ Problémy způsobené výkladem, podle kterého se hmotněprávní úprava zastoupení použije i na procesní úkony, popisuje ilustrativně Dvořák – srov. DVOŘÁK, B. K problematice procesního jednání právnických osob. *Právní rozhledy*. 2016, 19, s. 649.

³¹ Zde konkrétní dohoda obsahuje oboje zástupčí oprávnění je samozřejmě otázkou výkladu daného jednání, resp. zjišťování jeho obsahu.

oprávnění jak v rámci hmotného práva (tedy zmocnění ve smyslu § 441 občanského zákoníku), tak **práva procesního** (tedy zastoupení účastníka podle § 24 a násl. občanského soudního řádu)³². Takové dohody mohou být uzavírány například s advokáty, pokud je předmětem poskytování právních služeb zastupovat klienta v dané záležitosti jak při právním jednáním (zesplatnění pohledávky, přijetí plnění, uzavření dohody o změně doby splatnosti, narovnání, apod.), tak v rámci soudního řízení (vymáhání dané pohledávky).

1.2.3. Zastoupení jako oprávnění osoby právně jednat „za jiného“

Zastoupení je také vázáno pouze na právní jednání za jiného. O zastoupení tedy nejde tehdy, pokud právní jednání zavazuje jednajícího.

Z tohoto důvodu tedy nelze dělit zastoupení na **přímé a nepřímé**, jak bývá obvyklé³³. Za nepřímé zastoupení se přitom označuje obvykle dohoda³⁴ mezi dvěma osobami, kdy jedna se zaváže určitým způsobem jednat s třetí osobou a následně s danou protistranou, přičemž účelem takového ujednání je, aby riziko či naopak zisk určité činnosti nenesla osoba jednající s třetí osobou (osobami), ale právě daný smluvní partner. Takové smluvní aranžmá bývá také označováno jako **jednání na cizí účet**. Třebaže je možné takové ujednání považovat za blízké zastoupení³⁵, o zastoupení se nejedná, neboť z takového ujednání nevzniká žádné z jednajících osob oprávnění jednat za druhou.

Ze zastoupení také nelze označit jednání, kdy v daném případě je z právního jednání zavázána jednající osoba, ale dané právní jednání se týká majetku, který náleží jiné osobě. Kritérium **konečného užitku** tak **není vůbec relevantní**, pokud se právně **považuje dané jednání za právní jednání jednající osoby** (přesněji řečeno, fyzické osoby jednajícího člověka).

³² Nad rámec této práce je pak posouzení otázky, zda je právním jednáním dohoda, na základě které má vzniknout pouze oprávnění jedné osoby zastupovat druhou v soudním řízení.

³³ Viz např. HURDÍK, J. a kol. *Občanské právo hmotné. Obecná část. Absolutní majetková práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 149.; ŠVESTKA, J. op. cit. sub 5, s. 283.; FIALA, J., KINDL, M. a kol. *Občanské právo hmotné*. Plzeň: Nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, s. 168, nebo SVOBODA, K. in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. *Občanský zákoník – Komentář, Svazek I (§ 1 – 654)*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, s. 1033.

³⁴ Příkladem pojmenovaného smluvního typu, který zakládá takové aranžmá, je smlouva o komisi podle § 2455 a násl. občanského zákoníku.

³⁵ Shodně viz např. TICHÝ, L. Nový občanský zákoník: Základní otázky smluvního zastoupení a návrh občanského zákoníku. *Bulletin advokacie*. 2011, 5, s. 37, případně (ve vztahu k OZO) také TILSCH, E. *Občanské právo. Část všeobecná*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 188, kde Tilsch takovou osobu nenazývá vůbec nepřímým zástupcem, ale náhradníkem.

Obdobně za zastoupení také nelze považovat jednání svěřenského správce³⁶ ani případy správy cizího majetku (není-li sjednáno, že správce jedná jako zástupce vlastníka³⁷).

Příklad 1: Nájemce N se souhlasem pronajímatele P uzavřel smlouvu s D, aby v jím najatém bytě provedl stavební úpravy, a to za odměnu, kterou zaplatí N.

Ačkoliv se právní jednání týká majetku P, při uzavření dané smlouvy jedná N vlastním jménem. N tedy nejednal jako zástupce a úprava zastoupení se nepoužije.

Příklad 2: Spotřebitel S poskytl na základě smlouvy o investicích peněžní prostředky bance B, aby tyto peněžní prostředky investovala do jím určených cenných papírů a za 10 let vrátila výnosy z těchto investic. B následně za tyto peněžní prostředky nakoupila akcie společnosti S.

Pro zodpovězení otázky, zda banka jednala jako zástupce, je relevantní pouze to, jakým jménem uzavřela smlouvu o nákupu akcií společnosti S. Pokud jednala svým jménem, nejedná se o zastoupení, třebaže tyto akcie byly pořízeny za peněžní prostředky jiného.

1.2.4. Podmínka zřejmosti existence zástupčího oprávnění

Ustanovení § 436 druhá věta OZ stanoví, že „není-li zřejmé, že někdo jedná za jiného, platí, že jedná vlastním jménem“. Toto ustanovení podle mého názoru vyjadřuje **dvě obecná pravidla** týkající se zastoupení.

První pravidlo je výkladové. Institut zastoupení je **výjimkou ze zásady**, že jednání zavazuje jednající osobu, tedy určitého **principu osobní odpovědnosti**. Tuto skutečnost je nutné mít na paměti při **výkladu jakéhokoliv právní otázky související se zastoupením**. Toto pravidlo může mít přitom několik konkrétních dopadů. Domnívám se, že z tohoto ustanovení lze například dovodit pravidlo, že **v pochybnostech** o existenci zástupčího oprávnění konkrétní osoby v dané záležitosti, platí, že toto **zástupčí oprávnění neexistovalo**. Pokud tedy nelze v konkrétní otázce uzavřít, že jednající osoba jednala za jiného, je nutné dané jednání posoudit jako **právní jednání jednajícího**. Stejně tak dovozují z daného ustanovení pravidlo, že jednání osoby bez zástupčího oprávnění **nezpůsobuje neplatnost**, ledaže právní předpisy výslovně stanoví jinak. Z daného

³⁶ Viz § 1448 odst. 3 a § 1456 OZ.

³⁷ Viz § 1400 odst. 2 OZ.

ustanovení totiž podle mého názoru plyne, že základním důsledkem jednání bez zástupčího oprávnění je závaznost jednajícího (tj. domnělého zástupce).

Druhým pravidlem je požadavek zřejmosti výkonu zástupčího oprávnění. Z § 436 druhé věty OZ totiž jasně plyne, že k tomu, aby došlo k důsledku spojenému s existencí zastoupení (tedy vázanost zastoupeného), je nutná nejen existence zástupčího oprávnění, ale i jeho **zřejmost pro třetí osobu**³⁸. Proto, aby byla jednáním určité osoby (zástupce) zavázána jiná osoba (zastoupený) je vedle objektivní existence zástupčího oprávnění jednající osoby nezbytné i splnění další podmínky, a to jeho zřejmosti³⁹.

Stejný princip je vyjádřen i v čl. II – 6: 105 DSFR⁴⁰, když k zastoupení (tedy ovlivnění právního vztahu zastoupeného a třetí osoby) dochází pouze tehdy, pokud **1) zástupce jedná způsobem umožňujícím třetí straně seznat, že zástupce jedná jménem zastoupeného, a 2) v rámci zástupčího oprávnění**. Pokud zástupce jedná sice se zástupčím oprávněním, ale aniž by dal dostatečně najevo, že jedná jménem jiného, může být ovlivněn právní vztah pouze mezi zástupcem a třetí stranou (čl. II – 6: 106 DSFR)⁴¹.

U právních jednáních učiněných v **textové podobě** bude zastoupení obvykle zřejmé ze samotné **definice stran** (v případě smluv) či osoby, která dané jednostranné právní jednání činí⁴². V jiných případech se nabízí otázka, jak (podle kterých kritérií) tuto zřejmost posuzovat.

³⁸ Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 2. 2010, sp. zn. 32 Cdo 781/2009: „[...] *právní úkony zástupce zavazují zastoupeného za předpokladu, že z právního úkonu, resp. z okolností, které ho provází, je zřejmé, že zástupce jedná jménem zastoupeného. Závěr, že uvedené osoby [...] jednaly za žalovanou (jménem žalované), však odvolací soud nijak neodůvodnil, přičemž tato skutečnost se nepodává ani ze skutkových zjištění, která odvolací soud učinil. Podpisy těchto osob na objednávkách samy o sobě nevypovídají nic o tom, že za někoho (a koho) tyto osoby jednaly. Na tom nic nemění ani to, že [...] byl žalovanou dříve zmocněn k jejímu zastupování, pokud z právního úkonu (či provádějících okolností) nevyplývá, že jednal jménem žalované.*“

³⁹ Ve vztahu k předchozí právní úpravě viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2011, sp. zn. 33 Cdo 5273/2009. V tomto rozhodnutí je přitom uvedeno, že kromě zřejmosti ještě musí přistoupit „aspoň konkludentní souhlas“ třetí osoby. Stejný závěr (s odkazem na toto rozhodnutí) uvádí Tintěra (srov. TINTĚRA, T. in op. cit. sub 11, s. 457). Domnívám se však, že taková podmínka ze zákona neplyne, resp. není jasné, s čím přesně by třetí osoba měla souhlasit.

⁴⁰ Viz von BAR, C., CLIVE, E., SCHULTE-NÖLKE, H., ed. *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law: Draft Common Frame of Reference (DCFR)*. Outline Edition. Mnichov: sellier. european law publishers GmbH, 2009, s. 207.

⁴¹ Ibidem.

⁴² Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 11. 2013, sp. zn. 26 Cdo 2185/2013, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2007, sp. zn. 29 Odo 1635/2005, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2007, sp. zn. 29 Odo 965/2006, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 8. 2013, sp. zn. 21 Cdo 2186/2012, ve kterých soud dovodil, že není nutné, aby bylo v písemné smlouvě výslovně uvedeno, že za danou stranu je jednáno v zastoupení, stejně tak není důvodem neplatnosti rozpor mezi osobou uvedenou jako zástupce a skutečným zástupcem.

Příklad: Osoba A, která je jediným členem představenstva společnosti S, nabídne osobě B uzavření ústní smlouvy na koupi automobilu. Osoba B souhlasí a automobil předá osobě A. Plnění v podobě zaplacení kupní ceny však nedostane. Vůči komu má kupní cenu vymáhat?

Ačkoliv osoba A měla zástupčí oprávnění ve vztahu ke společnosti S, pro vyřešení otázky, zda byla smlouva uzavřena mezi osobami B a A nebo mezi osobami B a S, je relevantní skutečnost, zda byla při uzavření ústní kupní smlouvy pro B zřejmé, že jí uzavírá s osobou S. Pokud nebylo, tak k zaplacení ceny je povinna osoba A.

Jednání za jiného může být **seznatelné** jak z okolností samotného právního jednání (typicky ve smlouvě uzavřené v písemné formě nebo obecně textové podobě uvedením smluvních stran), tak z okolností předcházející danému právnímu jednání či předcházejícímu jednání mezi dotčenými osobami⁴³. Nelze tedy zcela jistě trvat na tom, aby u každého právního jednání daná osoba jasně deklarovala, že jedná za jiného. Vždy bude záležet, zda adresát právního jednání **věděl nebo s ohledem na konkrétní okolnosti mohl vědět**, že daná osoba jedná **jménem jiné osoby**.

Zcela jistě tak postačí, když je využití zástupčího oprávnění v daném případě zřejmé pro adresáty právního jednání (v případě smluv tedy protistrany)⁴⁴. Pokud tedy adresát věděl, že jiná osoba jedná za jiného, byla tato podmínka splněna. Z toho vyplývá, že podle mého názoru tato zřejmost **nemusí být objektivní**, tj. že i třetím osobám nemusí být zřejmé, že daná osoba v konkrétním případě jednala za jiného. Požadavek zřejmosti výkonu zastoupení **chrání adresáta právního jednání** před tím, aby právní jednání učiněné s ním nebo vůči němu zavazovalo osobu odlišnou od vůči němu jednající osoby, aniž by tento adresát o zastoupení věděl. Na rozdíl od posuzování určitosti právního jednání, kde lze legitimně namítat (třebaže osobně s tímto závěrem nesouhlasím), že obsah právního jednání musí být určitý objektivně (tj. nikoliv pouze mezi stranami)⁴⁵, v tomto případě racionalitu aplikace objektivního testu zřejmosti zastoupení nevidím.

⁴³ Shodně viz MELZER, F. op. cit. sub 8, s. 47 a 48. Ostatně i v průběhu přípravy občanského zákoníku bylo z původního znění „*neplyne-li z právního jednání*“ změněno na „*není-li zřejmé*“ (viz návrh občanského zákoníku z ledna 2011, dostupný zde: http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Navrh_obcanskeho_zakoniku_leden_2011.pdf). Viz také TICHÝ, L. op. cit. sub 35.

⁴⁴ Shodně viz TINTĚRA, T. op. cit. sub 11, s. 457.

⁴⁵ Srov. § 553 odst. 1 a § 556 OZ a výklad pojmu „neurčité právní jednání“, zejména v kontextu diskuze, zda určitost právního jednání musí být objektivní (pro jakékoliv osoby) či subjektivní (pro jednající osoby) – viz zejména HANDLAR, J. in LAVICKÝ, P. a kol.: *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1989 – 1999; MELZER, F. op. cit. sub 8, s. 584 až 615; TICHÝ, L. op. cit. sub 13, marg. č. 512. V soudní praxi pak viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2002, sp. zn. 33 Cdo 512/2000, a jeho závěr,

Zřejmost bude dána i tehdy, pokud adresátovi právního jednání mělo být zřejmé, že daná osoba jedná za jiného. V tomto ohledu se podle mého názoru sluší postupovat obdobně jako v případě **posuzování dobré víry**, tj. mělo by být v takovém případě posuzováno, zda adresát objektivně (s přihlédnutím k zásadě uvedené v § 5 OZ) mohl seznat, že daná osoba jedná za jiného.

Příklad: Pronajímatele P při uzavírání nájemní smlouvy s nájemcem N zastupoval Z, přičemž N z plné moci vystavené P věděl, že Z je zmocněn zastupovat P i při veškerých jednáních následujících po uzavření nájemní smlouvy. Po dobu trvání závazků z nájemní smlouvy veškeré záležitosti týkající se nájmu řešil N se Z. Po roce trvání nájmu Z ústně sdělil N, že dostává výpověď z nájmu (dle dohody nemusela být písemně).

V daném případě muselo být N při podání výpovědi zřejmé, že Z jedná jménem P, aniž by musel výslovně uvést, že jedná jménem P.

Pokud by adresátovi **nebylo (ani nemělo a nemohlo být) zřejmé**, zda daná osoba jedná za sebe či za jiného, bylo by nutné uzavřít, že **jednala za sebe**⁴⁶. A to i pokud by existovalo zástupčí oprávnění jednající osoby vůči jiné osobě. Samotná **existence zástupčího oprávnění** tak neznamená, že daná osoba má oprávnění zastupovat jiného vždy jednat jménem této osoby.

Pokud je jednající osoba **zástupcem více osob a při daném právním jednání není adresátovi (protistraně) zřejmé**, za kterou z těchto zastoupených osob zástupce jedná, třebaže je jasné, že nejedná vlastním jménem, bude také podle mého názoru nutné uzavřít, že **jednala vlastním jménem**. Určitá osoba může sice jednat jménem více osob zároveň (půjde tedy o společné jednání více osob), musí to však být zřejmé z jejího jednání. Nelze dovodit, že by samotná skutečnost, že je zástupcem více osob, znamenala, že v případě pochybností o tom, jménem které z nich jedná, bude její jednání zavazovat všechny.

Příklad: Osoba J je jednatelem společnosti S1 a S2, přičemž obě patří do skupiny ALFA. Aniž by blíže specifikovala, zda jedná za S1 nebo S2 napíše J, že jménem skupiny ALFA nabízí osobě V vlastní pozemek P koupí P za určitou cenu.

že „[u]rčitost písemného projevu vůle je objektivní kategorií a takový projev vůle by neměl vzbuzovat důvodné pochybnosti o jeho obsahu ani u osob, které nejsou účastníky daného smluvního vztahu“, a navazující rozhodnutí.

⁴⁶ Přičemž by se ale uplatnilo pravidlo vyplývající z § 440 OZ.

Pokud nebude z jiných důvodů zřejmé, zda J v daném případě jedná jménem S1 nebo S2, případně jménem obou zároveň, nebude možné dovodit nic jiného, než že dané právní jednání se považuje za jednání J.

1.2.5. Osvědčení zástupčího oprávnění jako podmínka zastoupení

Za do značné míry spornou považuji otázku, zda je nutné, aby bylo při daném právním jednání jakkoliv **osvědčeno samotné zástupčí oprávnění**, resp. jeho druh a právní důvod vzniku.

Z hlediska textace ustanovení § 436 druhá věta OZ by totiž mělo **postačit, pokud bude zřejmé, že daná osoba jedná za určitou osobu**. Z uvedeného ustanovení vyplývá pouze tolik, že z hlediska následků spojených s existencí zastoupení je podmínkou objektivní existence zástupčího oprávnění a zřejmost jednání za jiného. Skutečnost, že své oprávnění zástupce osvědčí adresátovi právního jednání či protistraně, již nemá podle znění uvedeného ustanovení hmotněprávní relevanci. Lze totiž důvodně argumentovat, že **musí být zřejmé, že zástupce jedná za jiného, nikoliv již, že musí být zřejmé, že je k tomu oprávněn**. Osobně se s tímto závěrem ztotožňuji (s určitou výhradou ve vztahu k jednostranným právním jednáním – viz dále tuto podkapitolu).

Uvedený výklad (pokud by byl přijat) by měl v praktické rovině za důsledek, že **zástupce nemusí protistraně právního jednání osvědčit** tvrzenou existenci zástupčího oprávnění. Zástupce by tak nemusel například osvědčit, na základě jaké právní skutečnosti je zástupcem, tedy zda je například zástupcem dané osoby z důvodu výkonu funkce v jejím orgánu (u zastoupených právnických osob) nebo zda byl touto osobou zmocněn. Zmocněnec by tedy **nemusel předkládat plnou moc**.

Pokud tedy bude zástupce jednat vůči třetí osobě jménem zastoupeného, je podle uvedeného výkladu **čistě na adresátovi (protistraně), aby si ověřil, že tvrzené zastoupení skutečně existuje a zda dané právní jednání je kryto rozsahem zástupčího oprávnění dané osoby**.

Ve vztahu ke **smlouvám** platí, že daná osoba, vůči které má být zastoupení vykonáno (nemá-li ovšem v daném případě povinnost uzavřít smlouvu se zastoupeným), **nemusí s tvrzeným zástupcem jednat, a to at' bez osvědčení zástupčího oprávnění nebo s ním**. Pokud si daná osoba tvrzení potenciálního zástupce neověří a bude s touto osobou jednat, **dobrovolně podstupuje riziku**, že dané právní jednání nebude zavazovat osobu, která měla být zastoupena. Stejně tak je

čistě jejím rozhodnutím, pokud odmítne jednat se skutečným zástupcem do doby osvědčení jeho zástupčího oprávnění. Z tohoto důvodu mám za to, že **ve vztahu k zastoupení u uzavírání smluv** skutečně platí, že **není podmínkou zastoupení, aby třetí osobě byla osvědčena existence zástupčího oprávnění**. V těchto případech zastoupení nevidím důvod pro rozšiřující výklad, resp. dovozování podmínek pro zastoupení nad rámec textu § 436 odst. 1 OZ.

V této souvislosti také dovozují, že **neexistuje žádné pravidlo**, podle kterého je nutné k písemnému vyhotovení smlouvy **přikládat doklady prokazující zástupčí oprávnění jednajících osob**. Je tedy čistě na dohodě stran, zda k písemnému vyhotovení smlouvy připojí plné moci, výpisy z obchodního rejstříku, pověření zaměstnanců, apod., či nikoliv. Na závaznost vůči zastoupeným osobám to nemůže mít vliv.

Ve vztahu k **jednostranným právním jednáním** (například výpovědi, odstoupení od smlouvy nebo námitce započtení) již uvedené posouzení **není tak jednoznačné**. Je skutečně pouze na adresátovi, aby dodatečně ověřil, zda doručené právní jednání bylo za protistranu učiněno osobou k tomu oprávněnou? Je správným závěrem, že se může takto ocitnout v právní nejistotě, zda bylo tímto právním jednáním dotčeno jeho právní postavení?

Příklad: N je nájemcem na základě smlouvy o nájmu uzavřené s P s tím, že P je oprávněn kdykoliv trvání závazků z této smlouvy jednostranně ukončit doručením výpovědi, přičemž měsíční výpovědní doba počíná běžet okamžikem učinění výpovědi. Dne 20. 8. 2018 obdrží N písemnou výpověď učiněnou Z jménem P, přičemž však Z nijak neosvědčí existenci zástupčího oprávnění za P. Dne 22. 8. 2018 se N dotázal přímo P, zda je Z zástupcem P. Dne 1. 9. 2018 P osobně potvrdil oprávnění Z jej zastupovat v této záležitosti a přiložil stejnopis plné moci vystavené dne 1. 8. 2018.

Z popsaného příkladu je evidentní, že posouzení, zda je osvědčení zástupčího oprávnění nutnou podmínkou pro zastoupení určité osoby při konkrétním právním jednání, bude klíčovou právní otázkou v daném případě. Pokud nikoliv, tak výpovědní doba začala běžet již 20. 8. 2018. Jiné řešení této právní otázky může vést k závěru, že výpovědní doba začala běžet později.

Uvedený příklad se dá zcela jistě vyřešit tak, že **ani v tomto případě není osvědčení existence zástupčího oprávnění nutnou podmínkou pro zastoupení**. Osobně mám za to, že takový závěr není zcela bez dalšího v souladu s obecným chápáním spravedlnosti (viz § 2 odst. 1 a 3 OZ). Nepřipadá mi správné, aby se **adresát právního jednání mohl ocitnout v nejistotě**, zda určité jednání (jemu adresované) je právním jednáním tvrzené osoby či nikoliv, aniž by měl

možnost jakkoliv reagovat (tj. rozhodnout se, zda toto riziko akceptuje či nikoliv). Zvláště v případech, kdy mu (pokud zástupce měl skutečně zástupčí oprávnění) počala běžet lhůta pro učinění určitého jednání nebo došlo tímto jednáním, ať již okamžitě nebo po uplynutí určitého času, ke změně (včetně vzniku či zániku) jeho práv nebo povinností. Nebylo by podle mě tak spravedlivé po něm požadovat **nést nejistotu** učinění jednostranného právního jednání, pokud danou situaci (tj. neosvědčení zástupčího oprávnění) **nezpůsobil**.

Na druhou stranu nechci na základě tohoto jednotlivého případu činit **obecné závěry o nutnosti vždy osvědčit existenci zástupčího oprávnění**. Takový závěr není vhodný pro praktický život a přinesl by pouze technický formalismus do obecně bezformálního soukromého práva.

Mám za to, že lze nalézt **kompromisní řešení**, které vyváží oprávněné zájmy zúčastněných osob. Lze tak podle mého názoru při posuzování konkrétních případů aplikovat následující obecná pravidla:

- a) V zásadě by mělo platit, že ani u jednostranných jednání není nutné osvědčit zástupčí oprávnění.
- b) Pokud určitá osoba se bude vydávat za zástupce, aniž by měla zástupčí oprávnění, nebude se její jednání považovat za jednání jménem tvrzeně zastoupené osoby, ale spíše bych uvažoval o vzniku povinnosti nahradit případnou újmu způsobenou stranám daného závazku.
- c) Pokud zástupce neosvědčí své zástupčí oprávnění při učinění právního jednání jménem zastoupeného, ale bez zbytečného odkladu je jeho zástupčí oprávnění potvrzeno zastoupeným (nebo osvědčeno zástupcem), posuzoval bych dané jednání jako od počátku zavazující zastoupeného.
- d) Stejně bych posuzoval situaci, kdy adresát právního jednání nerozporuje zástupčím oprávněním (skutečného) zástupce, aniž by mu bylo osvědčeno.
- e) Pouze v situaci, kdy adresát žádá osvědčení daného zastoupení a zastoupený ani zástupce této výzvě bez zbytečného odkladu nevyhoví, dovozují, že v takovém případě se do okamžiku osvědčení zastoupení nepovažuje dané jednání za právní jednání zastoupeného.

V obecné rovině tak mám za to, že lze spravedlivě požadovat po osobě, vůči níž je právně jednáno osobou vystupující jako zástupce, aniž by předložila zástupčí oprávnění, aby učinila aktivní krok k ověření této skutečnosti, třebaže tuto nejistotu nezpůsobil. Teprve tehdy, pokud zastoupený nebo zástupce zůstanou nečinní, bych chránil postavení této protistrany. Z hlediska

rozumného uspořádání vztahů v soukromoprávním styku mi takový požadavek přijde přiměřený v porovnání s obecným požadavkem na osvědčení zástupčího oprávnění při každém právním jednání. Jedná se však o obecná pravidla a vždy bude nutné vzít do úvahy konkrétní okolnosti daného případu.

1.3. Druhy zastoupení

1.3.1. Obecně k dělení zastoupení

Zastoupení se klasicky dělilo na zastoupení přímé a nepřímé⁴⁷. Takové dělení nepokládám za logické, když **nepřímé zastoupení není zastoupením**. Podle mého názoru lze z jednotlivých zákonných ustanovení týkajících se zastoupení (tedy nikoliv pouze z úpravy třetí hlavy nového občanského zákoníku) dovést, že v zásadě **existují dvě skupiny (druhy) zastoupení, jejichž charakteristiky odůvodňují takové dělení**⁴⁸.

Jak již jsem uvedl v podkapitole 1.2, zastoupení může vznikat dvěma základními různými způsoby. Podle toho, jaký je důvod vzniku zastoupení, tak můžeme zastoupení dělit. Stejný způsob dělení zastoupení naznačuje i DCFR, když v čl. II. – 6:103 odst. 1⁴⁹ stanoví, že zástupčí oprávnění může být uděleno (v angličtině *granted*) zastoupeným nebo zákonem. V tomto ohledu je totiž klíčové, že v čl. II. – 6:104⁵⁰ odst. 1 je zároveň uvedeno, že rozsah zástupčího oprávnění je vždy stanoven v rámci udělení (v angličtině *by the grant*). I z hlediska DCFR je tak rozdíl právě v tom, zda je rozsah zástupčího oprávnění dohodnut nebo stanoven zákonem.

1.3.2. Zastoupení ze zákona

Zastoupení vzniká v prvním případě z toho důvodu, že **zákon s určitým právním postavením osoby k jiné osobě spojuje zástupčí oprávnění** vůči této osobě. Zákon tak například svěřuje zástupčí oprávnění zaměstnancům právnických osob (viz § 166 OZ), členům statutárního

⁴⁷ Viz pozn. pod čarou č. 33.

⁴⁸ Jiné dělení na (i) smluvní zastoupení, (ii) zákonné zastoupení, (iii) zastoupení právnické osoby, (iv) opatrovnictví a (v) správu cizího majetku, uvádí Tichý (srov. TICHÝ, L. op. cit. sub 13, marg. č. 657). Zuklínová dělí zastoupení na 1) zastoupení smluvní (dohodnuté), 2) zastoupení zákonné, 3) opatrovnictví a 4) nezařaditelné (zastoupení členem domácnosti a zastoupení při doručování u solidárních závazků) – srov. ZUKLÍNOVÁ, M. op. cit. sub 20, s. 312-313. Hrdlička a David dělí zastoupení na 1) smluvní, 2) zákonné a 3) opatrovnictví (srov. DÁVID, R., HRDLIČKA, M. in LAVICKÝ, P. op. cit. sub 45, s. 1657; obdobné dělení uvádí také Melzer (srov. MELZER, F. op. cit. sub 8, s. 43 až 45).

⁴⁹ Viz von BAR, C. op. cit. sub 40, s. 206.

⁵⁰ Ibidem.

orgánu právnické osoby⁵¹ (viz zejména § 164 OZ a dále ustanovení upravující, který orgán konkrétního druhu právnické osoby je statutárním orgánem), osobám pověřeným podnikatelem určitou činností (§ 430 odst. 1 OZ), vedoucímu odštěpného závodu (§ 503 odst. 2 OZ), rodičům (§ 892 až 895 OZ), poručníkům (§ 928 až 942 OZ), pěstounovi (§ 958 až 970 OZ), případně pečující osobě (§ 953 až 957 OZ), opatrovníkovi dítěte (viz § 943 až 947) či opatrovníkům obecně (viz § 465 až 488 OZ), manželům (§ 696 OZ) nebo například (zřejmě) správci cizí věci (§ 1400 odst. 2 OZ). Ve všech těchto případech se zástupčí oprávnění odvíjí právě od již existujícího poměru mezi dvěma osobami. Ve specifických případech tento vztah nemusí být ani právní, ale pouze faktický⁵².

Zástupčí oprávnění, které zákon s takovým poměrem spojuje, pak není hlavním účelem existence daného poměru, ale je spíše **prostředkem, jenž má sloužit k naplnění účelu existence takového poměru**⁵³. Jedná se tedy spíše o určitý **vedlejší důsledek** právního poměru, nikoliv jeho primární účel. Druh tohoto poměru zároveň určuje rozsah zástupčího oprávnění, přičemž v některých případech je dokonce tento rozsah odvislý od konkrétní (nikoliv typové) kvality daného poměru (tak tomu je například u oprávnění zaměstnanců právnických osob nebo osob pověřených podnikatelem).

Charakteristické je pak pro tento druh zastoupení to, že **strany nemají možnost**⁵⁴ tento

⁵¹ Ve vztahu k debatě, o jaký druh zastoupení jde v případě členů statutárních orgánů, srov. zejména ČECH, P. in BERAN K. op. cit. sub 24, s. 55 až 58 (a bohatá literatura tam citovaná).

⁵² Např. pověření podle § 430 odst. 1 OZ nemusí mít právní povahu. Neexistence právního poměru je přitom podmínkou zástupčího oprávnění podle § 430 odst. 2 OZ. Stejně tak specifické postavení člena domácnosti se zástupčím oprávněním za podmínek podle § 49 an. OZ.

⁵³ Např. za účel existence pracovněprávního poměru mezi právnickou osobou a zaměstnancem lze označit výkon závislé práce za sjednanou mzdu či plat. Při výkonu takové závislé činnosti však vzhledem k předmětu práce může zaměstnanec přicházet do styku s třetími osobami, se kterými je právnická osoba v právním poměru či má v důsledku činnosti zaměstnance pro právnickou osobu takový poměr vzniknout. Je tedy vhodné, aby tento zaměstnanec byl oprávněn za právnickou osobu jednat. Z toho důvodu zákonodárce podle mého názoru spojil s tímto postavením zástupčí oprávnění, pro jehož vznik se nevyžaduje zvláštní smlouva či jiné právní jednání a jehož rozsah je dán objektivně, tj. není odvislý od vůle stran. Obdobné pak podle mého názoru platí pro osoby pověřené podnikatelem určitou činností, kde vznik zástupčího oprávnění není striktně vázán na pracovněprávní poměr. Stejně tak nepokládám za primární účel poměru mezi členem statutárního orgánu a právnickou osobou zastupování této osoby. Vzhledem k tzv. zbytkové působnosti (viz § 163 OZ), případně výhradním pověřením obchodním vedením jednatele společnosti s ručením omezeným (viz § 195 ZOK) nebo člena představenstva akciové společnosti (viz § 435 odst. 2 ZOK), mám za to, že hlavním účelem existence tohoto poměru je plná správa majetku ve vlastnictví dané právnické osoby, resp. zajišťování výkonu podnikání či jiné činnosti. K naplňování tohoto účelu pak je zcela nezbytné, aby daný člen statutárního orgánu mohl zastupovat právnickou osobu, a to prakticky v neomezeném a neomezitelném rozsahu (viz § 164 odst. 1 OZ). Stejně tak nelze podle mého názoru dost dobře tvrdit, že lidé vstupují do manželství pouze za tím účelem, aby mohli jeden druhého v určitém rozsahu zastupovat; to samé ve vztahu k dětem.

⁵⁴ Zároveň však není obecně vyloučeno, aby strany tohoto poměru, se kterým je mimo jiné spojeno zástupčí oprávnění, vzniklo smluvní zástupčí oprávnění.

rozsah zástupčího oprávnění dohodou jakkoliv změnit (nezmění-li tedy zároveň v uvedených případech kvalitu podkladového právního poměru⁵⁵).

Tento druh zastoupení je tedy charakteristický dvěma znaky: (i) vzniká jako **důsledek existence jiného právního postavení (nebo poměru)**⁵⁶, a (ii) strany si přímo **dohodou neurčují rozsah zástupčího oprávnění** zástupce ani jej nemůžou dodatečně změnit.

Je poměrně komplikované jej ale podle stávající úpravy správně (resp. nikoliv matoucí způsobem) pojmenovat. Občanský zákoník totiž obsahuje v rámci třetí hlavy úpravu „zákonného zastoupení a opatrovnictví“. Ačkoliv tato úprava může budít dojem, že obsahuje **obecnou úpravu tohoto druhu zastoupení**, při bližším zkoumání jednotlivých ustanovení vychází podle mého názoru jasně najevo, že tento díl třetí hlavy nového občanského zákoníku se týká **pouze těch osob, kterým zákon svěřil zástupčí oprávnění k ochraně zájmů zastoupeného** a naplňování jeho práv v případech, kdy zastoupený z určitého důvodu není schopen hájit svá práva sám [tomu svědčí především zakotvení soudní ingerence, která by v případech, kdy zastoupený je objektivně plně schopen hájit svá práva a své zájmy (například právnická osoba nebo manžel), nebyla zjevně nutná].

Ustanovení tohoto dílu se ve většině případů ani netýkají zástupčího oprávnění (tedy zastoupení), ale práv a povinností těchto osob vůči těm, jejichž zájmy mají chránit (výjimkou je zejména § 458, § 460, § 461 a § 464 odst. 2 OZ, která lze považovat za zvláštní ustanovení týkající se zastoupení). Jedná se tak spíše o **obecnou úpravu právních poměrů těchto osob (ochránců) vůči těm, k ochraně jejichž zájmů byly povolány**, kterou zákonodárce zařadil do této hlavy zřejmě z důvodu, že tyto osoby spojuje mimo jiné právě jejich zástupčí oprávnění.

Jelikož tedy zákonný pojem zákonný zástupce je poněkud komplikovanější (a vhodnější by bylo mluvit skutečně o „ochráncích“) a nezahrnuje všechny podtypy zástupců, které patří do této skupiny zástupců, jak jsem je výše popsal, **nepokládám za vhodné tento druh zastoupení**

⁵⁵ Je tedy samozřejmě možné, aby podnikatel, pokud chce, aby osoba, kterou pověřil určitou činností ve smyslu § 430 OZ, vykonávala i jinou činnost, se kterou bude spojeno ve smyslu odkazovaného ustanovení také zástupčí oprávnění v určitém rozsahu, pověřit jí touto činností. Tím dojde k rozšíření zástupčího oprávnění. Klíčové je ovšem to, že k tomu dojde nepřímo (v důsledku změny právního postavení mezi podnikatelem a danou osobou), nikoliv přímo v důsledku dohody stran. Srov. např. EICHLEROVÁ, K. in DVOŘÁK, J. a kol. *Soukromé právo 21. století*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, s. 204.

⁵⁶ Osobně zařazuji do této kategorie i zástupce, jejichž poměr k zastoupenému vznikl rozhodnutím soudu, tedy opatrovníky (zejména podle § 465 an. OZ). Z hlediska uvedeného dělení totiž i opatrovníci sledují primárně jiný účel než výkon zastoupení (viz § 466 odst. 1 OZ nebo § 486 odst. 1 OZ), třebaže je výkon zastoupení primárním prostředkem pro dosažení těchto cílů.

označovat jako „zákonné zastoupení“. Pokládám za vhodnější zákonné zastoupení brát jako podtyp tohoto druhu zastoupení, který je možno **obecně nazvat jako „zastoupení ze zákona“.**

Do zastoupení ze zákona zařazuji i **zastoupení zletilé osoby**, kde podle § 49 odst. 1 OZ je zástupcem takové osoby jeho potomek, předek, sourozenec, manžel nebo partner, nebo osoba, která se zastoupeným žila před vznikem zastoupení ve společné domácnosti alespoň tři roky, a to pokud (1) dané zletilé fyzické osobě brání **duševní porucha** samostatně právně jednat, (2) daná osoba **nemá jiného zástupce**, a (3) zastoupení **schválí soud** (srov. § 50 OZ). Vnímám ale, že jde o sporný případ. U těchto osob zástupčí oprávnění vzniká totiž až rozhodnutím soudu a není tak přímo spojeno s jiným právním nebo faktickým poměrem mezi zástupcem a zastoupeným; navíc zletilá osoba může vznik zastoupení odmítnout (srov. § 49 odst. 2 OZ). Není tak zcela vedlejším důsledkem existence takového poměru. Na druhou stranu, zde určitý poměr existovat musí, a zastoupení tak nemůže vzniknout mezi libovolnými osobami. Stejně tak platí, že rozsah zástupčího oprávnění není ponechán libovůli (srov. § 52 OZ). Třebaže tak nejsou úplně splněny oba dva znaky zastoupení ze zákona, mám za to, že z převážné většiny znaky zastoupení ze zákona naplňuje, a není tak důvod vytvářet novou kategorii⁵⁷.

1.3.3. Zmocnění

Vedle zástupců, kterým jejich oprávnění přiznává zákon z důvodu existence určitého právního postavení jedné osoby vůči druhé, občanský zákoník upravuje, resp. takovou existenci předpokládá⁵⁸, zastoupení, kdy oprávnění zástupce **vzniká přímo na základě dohody mezi zástupcem a zastoupeným.** Obsahem této **dohody je přitom právě a pouze vznik zástupčího oprávnění zástupce a určení jeho rozsahu.** Základem (právním důvodem) vznikem tohoto druhu zastoupení je tak **dohoda mezi stranami** určující vznik a rozsah oprávnění, nikoliv skutečnost, že zákon přiznává zástupčí oprávnění osobě v určitém postavení vůči jiné osobě. Rozdíl tak (oproti zastoupení ze zákona) shledávám v tom, že **důvodem vzniku je vůle stran, aby jedna osoba zastupovala druhou v ujednaném rozsahu.**

Tento druh zastoupení je tak definován skrze tento zvláštní typ smlouvy, kterou můžeme nazvat **dohodou o zastoupení.** Jak ještě blíže rozvedu v podkapitole 1.4, je nutné v obecné rovině

⁵⁷ Opačně viz ZUKLÍNOVÁ, M. op. cit. sub 20, s. 312-313 a 325.

⁵⁸ Přičemž nepokládám za jakkoliv nutné se v této práci zabývat právně-filozofickou otázkou, zda by bylo možné stejného důsledku (tedy existence zmocnění) docílit i bez výslovné zákonné úpravy.

odlišovat tuto dohodu od smlouvy, kterou vzniká závazek, jehož obsahem je (mimo jiné) povinnost určité osoby zastupovat svou smluvní protistranu⁵⁹. Dohoda o zastoupení a závazková smlouva však mohou být samozřejmě **součástí jednoho ujednání**. Je tak přípustné (a v mnoha případech praktické), aby tato smlouva byla uzavřena **částečně nebo úplně mezi jinými osobami** než následně dohoda o zastoupení. Zároveň je třeba doplnit, že vznik závazku mezi stranami není podmínkou uzavření dohody o zastoupení (viz příklad uvedený v podkapitole 1.2.1).

Pro tento druh zastoupení je charakteristické, že 1) zástupčí oprávnění může vznikat **mezi jakýmkoliv osobami**, které nemusí být v žádném jiném zvláštním poměru, 2) vznik zástupčího oprávnění **závisí pouze na vůli těchto osob** a 3) **rozsah zástupčího oprávnění** je z naprosté většiny **ponechán vůli stran**.

Tyto charakteristicky pak odůvodňují zvláštní úpravu, jejímž účelem je především chránit třetí osoby (resp. jejich dobrou víru) – viz pravidla stanovená v § 444, § 446 a § 447 OZ. Právě z tohoto důvodu zavádí zákon tradičně **institut plné moci**, jejímž účelem je **osvědčit třetím osobám vznik a rozsah zástupčího oprávnění** zmocněnce. Zákonné zakotvení plné moci přitom není v případě, kdy zastoupení vzniká na základě zákona, nutné, neboť třetí osoba může (v teoretické rovině) rozsah a existenci zástupčího oprávnění dovodit ze zákona⁶⁰.

Zákonné označení „smluvní zastoupení“ je ale do jisté míry **zavádějící**, neboť může směřovat k **nepřesnému výkladu**, že tento druh zahrnuje veškeré zastoupení, kterému **předcházela smlouva** mezi zástupcem a zastoupeným (tedy i zastoupení zaměstnancem, členem statutárního orgánu či manželem)⁶¹. Tak tomu ale z výše uvedených důvodů být nemůže. Za tento druh zastoupení tak nelze považovat ta zastoupení, kde sice byla uzavřena smlouva mezi zástupcem a zastoupením, ale vznik a rozsah oprávnění definuje zákon.

Z pohledu definičních znaků zmocnění je podle mého názoru sporné, zda je prokura (viz § 450 a násl. OZ) zvláštním druhem zmocnění (jak bývá tradičně dovozováno⁶²), když (i) **její existence je omezena pouze na podnikatele zapsané ve veřejném rejstříku**, (ii) **možnost stanovení jejího rozsahu stranami zákon téměř vylučuje** (viz § 450 odst. 1 OZ) a zároveň (iii)

⁵⁹ Shodně MELZER, F. op. cit. sub 8, s. 68 až 72.

⁶⁰ Třebaže v některých případech (zastoupení právnické osoby zaměstnancem nebo osoby pověřené podnikatelem určitou činností) bude muset spoléhat na pravdivost tvrzení o existenci určitého právního poměru.

⁶¹ K tomuto závěru dochází např. Eichlerová (srov. EICHLEROVÁ, K. in op. cit. sub 55).

⁶² Viz např. TICHÝ, L. op. cit. sub 13, marg. č. 698, HURYCHOVÁ, K. Prokura v novém občanském zákoníku. *Bulletin advokacie*. 2014, 9, s. 35, nebo OTČENÁŠKOVÁ, J. Postavení prokuristy. Překročení zástupčího oprávnění. *Obchodněprávní revue*. 2015, 1, s. 14.

z občanského zákoníku lze dovést, že **udělením prokury kromě zástupčího oprávnění vždy vzniká i závazek mezi prokuristou a podnikatelem udělujícím prokuru** (viz např. § 454 OZ či § 51 až 58 ZOK). Prokura tedy jako institut **nesplňuje ani jeden ze tří charakteristických znaků pro zmocnění**.

S ohledem na skutečnost, že jej zákonodárce výslovně zakotvil do stejného dílu jako obecnou úpravu zmocnění, a důvodem vzniku prokury je primárně dohoda o zastoupení ve formě prokury, je třeba jej za zvláštní druh zmocnění pokládat. Otázka, do jaké míry je pro prokury aplikovatelná obecná úprava zmocnění, jde nad rámec této práce.

1.4. Právní poměr mezi zástupcem a zastoupeným

Jak jsem uvedl výše, podstatou zastoupení je právní oprávnění (moc) jedné osoby jednat za jinou osobu, přičemž toto oprávnění by mělo být **jediným obsahem** právního poměru mezi zástupcem a zastoupeným vyplývajícím **čistě ze zastoupení** (tedy ze skutečnosti, že jsou zástupcem a zastoupeným). Nicméně platí, že zde může mezi stejnými osobami existovat **další právní poměr, jehož obsahem budou i povinnosti osoby, která je (mimo jiné) zástupcem**.

U **zastoupení ze zákona** (ke druhům zastoupení viz podkapitolu 1.3) tomu musí být vždy, kdy **právní poměr** je právním důvodem vzniku zastoupení (resp. je to podmínkou, se kterou zákon vznik zastoupení spojuje). Zástupčí oprávnění je zde jedním z důsledků daného poměru.

U **zastoupení ze zákona**, kde zastoupení vzniká na základě **jiného než právního poměru**, žádný další právní poměr není⁶³.

U **zmocnění** takový právní poměr není nutný, neboť k jeho vzniku postačí dohoda o zastoupení mezi zmocněncem a zmocnitelem. Lze ale předpokládat, že zmocněncem bude obvykle příkazník, obchodní zástupce nebo osoba povinná zastupovat druhou smluvní stranu na základě jiného typu smlouvy (včetně smluv smíšených a nepojmenovaných).

V této práci se tímto jiným poměrem nezabývám. Pokládám pouze za nutné zdůraznit jeho oddělenost od samotného zástupčího oprávnění.

Osoba, která je **zástupcem, tak může být ve dvojím postavení vůči osobě, která je zástupcem**. Jako **zástupce** bude mít **oprávnění** právně jednat za tuto osobu, jako **strana právního poměru** bude mít ve vztahu k tomuto zástupčímu oprávnění **určité povinnosti**. V zásadě lze

⁶³ Může však vzniknout na základě § 3006 an. OZ.

uvažovat o dvou povinnostech vůči dané osobě, které se mohou vztahovat k oprávnění osoby, která je zástupcem. Jednak o **povinnosti zástupčí oprávnění využít** (tuto povinnost může mít příkazník – viz § 2439 OZ), na druhé straně pak o **povinnost využít toto oprávnění určitým způsobem** (např. povinnost člena orgánu právnické osoby jednat s péčí řádného hospodáře při zastupování právnické osoby – viz § 159 OZ).

Jak již jsem několikrát uvedl, mezi zmocněncem a zastoupeným nemusí být žádný jiný právní poměr než existence zástupčího oprávnění. Není zde žádná podmínka existence závazku mezi zmocněncem a zastoupeným. **Dohoda o zmocnění tak může být zcela jistě abstraktní v tom smyslu, že jejím uzavřením nebude plněna žádná povinnost**⁶⁴.

Vedle si lze představit situace, kdy závazek obsahující povinnost zřídít a využít zmocnění, bude existovat mezi třetí osobou a zastoupeným. Obsahem závazku ze smlouvy totiž **nemusí být pouze povinnost jedné ze stran zastupovat svou protistranu, ale může jím být i povinnost zajistit, že jiná (např. odborně způsobilá) osoba zástupčí oprávnění přijme a bude vykonávat určitým způsobem**. Odpovědný za výkon zastoupení, případně za jeho řádnost je přitom vždy příslušná smluvní strana, nikoliv samotný zástupce⁶⁵.

Upozorňuji, že v případech, kdy je stranou takové závazkové smlouvy právnická osoba, je třeba **rozeřovat mezi uvedeným příkladem a případem, kdy zástupcem (zmocněncem) je v souladu s obsahem dané smlouvy přímo tato právnická osoba, ovšem výkon zmocnění svěří určité fyzické osobě** (viz § 443 OZ) – v druhém totiž právnická osoba zůstává zástupcem.

Je například obvyklé, že smlouvy o poskytování právních služeb je uzavřena se společností ve smyslu § 15 zákona o advokacii, přičemž obsahem závazků podle této smlouvy může být i **povinnost dané společnosti zajistit zastupování klienta ze strany advokáta** (společníka nebo trvale spolupracujícího advokáta). Zatímco zástupcem klienta je daný advokát, aniž by existoval závazek mezi ním a klientem, společnost je naopak stranou daného závazku, avšak bez oprávnění zastupovat klienta. V těchto případech není vhodný postup podle § 443 OZ, protože dané služby mají klientovi poskytovat přímo advokáti (viz § 15 odst. 4 zákona o advokacii).

⁶⁴ Viz také MELZER, F. op. cit. sub 8, s. 68 až 72, a citované závěry německé, rakouské a švýcarské civilistiky.

⁶⁵ Viz § 1935 OZ (ke vztahu citovaného ustanovení a § 2914 OZ viz např. ŠILHÁN, J. in HULMÁK, M. a kol.: *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054)*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 951.; nebo MELZER, F. in MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník - velký komentář, Svazek IX, § 2894–3081*. Praha: Leges, 2018, s. 352 až 355.

Stejně smluvní aranžmá může být vhodné v dalších případech, kdy zástupci musí splňovat (dle dané právní regulace) určité předpoklady, zatímco je smlouva uzavřena s právnickou osobou zajišťující takové osoby.

Zastoupení se však může dvojit i na druhé straně – zastoupeným tak nemusí být osoba, se kterou zástupce uzavřel závazkovou smlouvu. Obsahem povinnosti zavázaného ze smlouvy tak nemusí být pouze zastupování dané protistrany, ale může být jím i povinnost zastupovat třetí osobu nebo třetí osoby. **Zástupce tak bude sám odpovědný (za výkon, případně za jeho řádnost) jako strana závazku, ale nikoliv vůči zastoupenému, ale vůči třetí osobě.**

Příklad: Osoba A je akcionářem společnosti S. Osoba A uzavřela s advokátní kanceláří AK smlouvu o poskytování právních služeb, jejímž obsahem je mimo jiné i povinnost AK v případě pokynu ze strany A zajistit zastupování společnosti S. Na základě pokynu A, následně AK určila advokáta Z, kterému na základě vzájemné dohody vystavila S plnou moc.

V tomto případě je zřejmé, že rozlišování vztahu zástupce a zastoupený a stran závazkové smlouvy, má praktický význam. V daném případě je totiž Z zástupcem vůči osobě S (mezi nimi existuje dohoda o zmocnění), avšak závazky (povinnosti) existují mezi A a AK.

Důsledné rozlišování postavení jediné osoby na zástupce a stranu právního poměru má pak především sloužit k tomu, **aby bylo možné správně posoudit jednání této osoby a jeho následků.** Čistě jako zástupce totiž daná osoba nemá žádné povinnosti, proto ustanovení o zastoupení nemohou určovat, zda daná osoba porušila své povinnosti vůči osobě, která je zástupcem.

Úprava zastoupení totiž dává odpověď pouze⁶⁶ na otázku, zda jednání jedné osoby **zavazuje jinou osobu**, tedy zda při daném právním jednání jednala určitá osoba prostřednictvím zástupce či zda dané právní jednání zavazuje pouze konkrétní osobu⁶⁷. Otázku, zda **osoba, která jednala jako zástupce**, porušila své povinnosti, je tedy nutné posoudit vždy podle toho, jaký **právní poměr existoval mezi osobou, která jednala jako zástupce, a osobou, jejímž jménem tato osoba jednala.** Pokud žádný poměr neexistoval, je třeba zkoumat, zda existoval určitý právní

⁶⁶ Přičemž uvedené neplatí absolutně ani v případě obecné úpravy zastoupení, kdy ustanovení § 440 odst. 2 OZ upravuje zvláštní skutkovou podstatu povinnosti náhrady újmy.

⁶⁷ Na první pohled by se mohlo zdát, že kromě toho upravuje i vznik a zánik zastoupení. Mám však za to, že tato úprava pouze nepřímo upravuje, zda daná osoba je či není zástupcem, neboť vznik a zánik zástupčího oprávnění vnímám jako pozitivní (u zániku negativní) předpoklad existence oprávnění zástupce při daném právním jednání.

poměr mezi (úplně nebo částečně) odlišnými osobami. To samé platí o povinnostech osoby, která byla při daném právním jednání zastoupena, např. o povinnosti zaplatit odměnu či uhradit náklady osobě, která v dané záležitosti jednala jako zástupce.

Obsahem poměru se tedy bude řídit posouzení zejména následujících otázek: (i) zda zástupce má povinnost své zástupčí oprávnění využít, (ii) zda zástupce musí při výkonu zástupčího oprávnění dodržovat určitý standard péče (odborná péče, péče řádného hospodáře, apod.), (iii) do jaké míry je zástupce odpovědný za dodržení tohoto standardu (včetně například omezení jeho případné povinnosti nahradit způsobenou újmu), (iv) zda má zástupce další povinnosti týkající se výkonu zástupčího oprávnění (např. informační povinnost, povinnost používat vzory pro písemné zachycení smlouvy, apod.).

Tyto (a případně další týkající se povinností zástupce vůči zastoupenému) otázky **nejsou obsahem úpravy zastoupení a nelze je v rámci posuzování tohoto institutu zkoumat**. Neexistuje tedy žádná **obecná povinnost každého zástupce jednat určitým způsobem ani se určitým způsobem chovat vůči zastoupenému**. Může dokonce existovat zástupčí oprávnění, které není projevem plnění povinností podle jiného právního poměru – v takovém případě je čistě na zastoupeném, jakým způsobem a zda jej využije, a žádný tento výkon, třebaže by způsobil poškozenému libovolně velkou újmu, nemůže čistě z tohoto důvodu představovat porušení jeho povinností vůči zastoupenému⁶⁸.

Příklad: Z uzavřel jménem A (tedy jako zástupce) kupní smlouvu, kterou A koupil pozemek s rodinným domem od B za 15.000.000 Kč. Skutečná tržní hodnota tohoto pozemku však byla 5.000.000 Kč, neboť dům vyžadoval rozsáhlou rekonstrukci, která zabrání tomu, aby se zřítíl.

Z příkladu je zřejmé, že A vznikla škoda. Uvedený příklad v závislosti na konkrétních okolnostech lze právně řešit z několika rovin:

1) Právní úprava neplatnosti právního jednání a možnosti zániku závazků: Kupní smlouva může být neplatná (B mohl uvést Z, resp. A v omyl – viz § 583 OZ), případně může být dán důvod pro její ukončení ze strany A (obsahem smlouvy může být oprávnění A odstoupit od smlouvy pro

⁶⁸ Je však třeba dodat, že i pro osobu vykonávající zástupčí oprávnění platí obecné zákazy stanovené občanským zákoníkem (viz např. prevenční povinnost podle § 2900 OZ nebo zákaz úmyslného jednání proti dobrým mravům podle § 2909 OZ). V konkrétním případě tak může samozřejmě zástupce porušit zákonem stanovenou povinnost (ne)jednat určitým způsobem.

její podstatné porušení – viz § 2002 OZ), ale také může být bezvadná a její závazky zaniklé řádným splněním.

2) Právní úprava týkající se porušení právních povinností: Z mohl být příkazníkem A a porušit svou povinnost plnit příkaz poctivě a pečlivě podle svých schopností (viz § 2432 OZ, pokud si A a Z nedohodly přímo určitou povinnost péče), mohl být členem statutárního orgánu a porušit svou povinnost jednat s péčí řádného hospodáře (viz § 159 OZ), mohl být zaměstnancem a porušit svou povinnost při plnění pracovních úkolů (v takovém případě by se jeho odpovědnost posoudila podle § 250 an. zákoníku práce), ale také mohl být Z zástupce bez jakékoliv povinnosti vůči A.

3) Právní úprava zastoupení: Z nemusel mít zástupčí oprávnění k uzavření kupní smlouvy s B, ať již proto, že neměl žádné zástupčí oprávnění (neexistoval právní poměr, na základě kterého mělo zástupčí oprávnění vzniknout, nebo byla neplatná dohoda o zastoupení), ale také proto, že nemohl zastoupit A v daném případě samostatně (viz § 439 OZ), nebo v daném případě existoval rozpor mezi zájmy Z a A například proto, že B byl bratrem Z (viz § 437 OZ), ale také mohl být řádným zástupcem A v dané záležitosti.

Z výše uvedeného vidíme, že samotný vznik škody na straně zastoupeného může být důvodem pro řešení v několika různých právních rovinách, nikoliv pouze v rovině zastoupení.

Tuto skutečnost výslovně zdůrazňuje i DCFR, když výslovně uvádí v čl. II. – 6:101 odst. 3, že obecná úprava zastoupení se nevztahuje na vztah mezi zástupcem a zastoupeným⁶⁹.

1.5. Vznik a zánik zastoupení a zastoupení při neexistenci zástupčího oprávnění

Otázka **vzniku či zániku zastoupení není v obecné úpravě zastoupení nijak obsažena**. To vyplývá z toho, že u každého z obou druhů zastoupení vzniká zástupčí oprávnění jiným způsobem. Z tohoto důvodu zřejmě zákonodárce nepocíťoval příliš prostoru pro řešení společných obecných otázek.

Obecně tedy platí, že u **zastoupení ze zákona** zástupčí oprávnění zástupce **vzniká a zaniká spolu se vznikem podkladového právního poměru**, zatímco u **zmocnění** vzniká zástupčí oprávnění **okamžikem, na kterém se dohodnou strany příslušné dohody**, a zaniká **způsobem, na kterém se strany dohodnou**, tj. zejména uplynutím času, vykonáním právního jednání,

⁶⁹ Viz von BAR, C. op. cit. sub 40, s. 205.

nastáním určité podmínky, dohodou stran nebo jednostranným jednáním jedné ze strany (tj. odvolání zmocnění zmocnitelem či výpověď zmocnění zmocněncem).

Domnívám se však, že společnou otázkou je vliv (i) vad právního důvodu zastoupení, (ii) jeho neexistence či (iii) zánik před vykonáním příslušného právního jednání na oprávnění v konkrétních případech jiného zastoupit. Tedy otázka, zda mohou nastat účinky (pro konkrétní právní jednání) zastoupení bez existujícího zástupčího oprávnění.

Podle § 440 odst. 1 OZ platí, že pokud za jiného právně jedná osoba bez takového oprávnění, je daným právním jednáním vázána jednající osoba, ledaže osoba, jež měla být zastoupena, toto jednání bez zbytečného odkladu schválí. Z této obecné úpravy by bylo možné dovodit, že **neplatnost (či jiná vada) právního důvodu zastoupení má za následek, že daná osoba není oprávnění za jiného jednat a uplatní se uvedené pravidlo.**

Nicméně, **právní úprava týkající se jednotlivých zastoupení** tuto úvahu poněkud komplikuje, když za účelem ochrany dobré víry třetích osob na několika místech (třebaže prostřednictvím různé formulace a s drobnými odchylkami) stanoví, že zastoupený (přesněji řečeno osoba, která měla být zastoupena) se nemůže dovolávat nedostatku zástupčího oprávnění v případech, kdy třetí osoba v dobré víře spoléhala na existenci tohoto oprávnění.

Ve vztahu ke zmocnění se například uplatní § 444 OZ, podle kterého dochází k účinkům zastoupení (tedy k právnímu jednání jiné než jednající osoby) i bez zamýšlené existence takového zmocnění⁷⁰. Podle citovaného ustanovení také může dojít k důsledkům zastoupení i po zániku zmocnění⁷¹.

Vůči členům právnických osob, které se spolu s těmito členy zapisují do veřejných rejstříků, se uplatní pravidlo upravené v § 8 ZoVŘ. Tedy opět pravidlo, podle kterého se zastoupený (resp. v daném kontextu zapsaná osoba) **nemůže dovolávat neexistence či zániku daného poměru mezi ním a osobou zapsanou jako člen jejího orgánu**, pokud byla třetí osoba v dobré víře.

⁷⁰ S tímto konceptem existence zmocnění v případě jednání určité osoby, které v třetích osobám vzbudí oprávněný dojem, že daná osoba je jeho zástupcem, pracuje DCFR ve svém čl. II – 6:103 odst. 2 (srov. von BAR, C. op. cit. sub 40, s. 206).

⁷¹ U zmocnění podle § 449 odst. 1 OZ také platí, že zástupce může zastupovat zmocnitele i v omezeném rozsahu po smrti zmocnitele či výpovědi zmocnění ze strany zmocněnce. V daném případě však může být na teoretické úrovni sporné, zda jde o zástupčí oprávnění po zániku zmocnění či zda jde pouze o odložení zániku zmocnění a zúžení jeho rozsahu. Bližší rozbor je však mimo rámec této práce.

Příklad: Společnost Alfa s.r.o. je zapsaná v obchodním rejstříku, přičemž jako její jediný jednatel je zapsána osoba J. J. je dne 1. 1. 2018 odvolán z funkce jednatele, přičemž v obchodním rejstříku je zánik této funkce zapsán až 1. 2. 2018 a následující pracovní den zveřejněn. Dne 15. 1. 2018 však J jménem Alfa s.r.o. uzavřel s Beta a.s., která plně spoléhá na pravdivost zápisu v obchodním rejstříku, kupní smlouvu na pozemky v obci Ú.n.L.

Kupní smlouva bude s ohledem na § 8 ZoVŘ zavazovat Alfa s.r.o., i když ji uzavřel jejím jménem jednatel J, jemuž v té době již zanikla funkce, tedy právní poměr, od kterého se odvíjelo jeho zástupčí oprávnění vůči Alfa s.r.o.

U osob pověřených určitou činností (podle § 430 odst. 1 OZ) či zaměstnanců právnické osoby (podle § 166 OZ) lze také dovodit, že **vada tohoto podkladového právního poměru** mezi zástupcem a zastoupeným **nutně neznamená**, že učiněná právní jednání jménem daného podnikatele či právnické osoby **nezavazují** tyto osoby, pokud **třetí osoby** mohly **důvodně předpokládat**, že lze dané pověření či pracovněprávní vztah existuje. Je třeba dodat, že tato otázka není zatím v odborné literatuře či judikatuře podrobněji řešena.

Ve vztahu k právu otce jako zástupce dítěte ze zákona platí § 895 OZ, podle kterého i v případě popření otcovství (tedy deklaraci neexistence podkladové právního poměru, s kterým je spojeno zástupčí oprávnění otce vůči dítěti) stále jednání dané osoby jménem domnělého dítěte zavazují dané dítě stejně, jako kdyby daný právní poměr právně existoval.

V uvedených případech tak zákonodárce stanoví **důsledky zastoupení** i za stavu, kdy samotné **zástupčí oprávnění** jednající osobě pro dané právní jednání **neexistovalo**. Platí tedy, že právní důsledky **zastoupení může vyvolávat i stav, kdy nedošlo k platnému založení právního důvodu zastoupení, i stav, kdy již takový právní důvod přestal vyvolávat právní účinky**.

Je správné tedy v těchto případech hovořit o (i) zástupčím oprávněním jednající osoby (jelikož její jednání vyvolává stejné důsledky jako řádné zástupčí oprávnění) či o (ii) jednání za jiného bez zástupčího oprávnění (v takovém případě se ale s obtížemi hledá pojem⁷² pro možnost

⁷² Hovořit o oprávnění v těchto případech je skutečně nepřesné, když se uvedené případy vztahují na ty situace, kdy zástupčí oprávnění neexistuje.

dané osoby vyvolávat právní důsledky zastoupení⁷³)? Jinými slovy, je možné v takových případech považovat jednající osobu za zástupce?

První přístup přitom vychází ze **širšího pojetí zástupčího oprávnění** a váže existenci zástupčího oprávnění na důsledky, které tento stav vyvolává. Zástupčí oprávnění je tedy v daném případě právní moc jedné osoby činit právní jednání za jiného, ať již v důsledku vůle zástupce a zastoupeného nebo v důsledku existence okolností, se kterými zákon spojuje pro konkrétní případ důsledky zastoupení. Druhý přístup je naopak restriktivní a zástupčí oprávnění spojuje pouze s právní mocí zastupovat jiného, které byla platně založena (ať již platným založením podkladového právního poměru či platnou a účinnou dohodou o zmocnění), resp. nezanikla před učiněním daného právního jednání jménem jiného.

Ačkoliv se jedná spíše o teoretickou (akademickou) polemiku, daná otázka vyvolává i praktické problémy. Pokud by se totiž v těchto případech **nejednalo** o zastoupení, ale o jiný stav vyvolávající stejné právní důsledky, nebyla by přímo použitelná obecná ustanovení o zastoupení. Tento **nepravý zástupce by tak například nebyl omezen pravidlem konfliktu zájmů podle § 437 OZ ani by se na něj neuplatil § 436 odst. 2 OZ**.

Vzhledem k tomu, že si nedokáží představit, že by se připustil takový výklad, kde by na tyto situace analogicky neaplikovala ustanovení o zastoupení, nepokládám za vhodné **nepovažovat dané případy za zastoupení a jednající osoby za zástupce** (třebaže jejich zástupčí oprávnění pro daný případ existuje bez platného právního jednání nebo proti vůli stran). Přednost před umělým rozlišováním (vedoucím v důsledku ke stejnému výsledku) bych tedy dal **rozšířením definice zastoupení (a tedy i zástupčího oprávnění a zástupce)**.

Příklad: Společnost A jako vlastník a provozovatel obchodního centra OC uvede na svých internetových stránkách, ať všichni nájemci řeší veškeré záležitosti týkající se nájmu v OC se správcem, panem Z, třebaže mezi A a Z žádná dohoda o zmocnění neexistuje. Společnost B jako nájemce požádá Z o prodloužení doby trvání nájmu a pan Z jménem A toto prodloužení potvrdí. Následně A svým přímým jednáním toto prodloužení potvrdí. Po půl roce se dozví, že Z je manželem osoby plně ovládající B.

⁷³ Také se v tomto ohledu znovu otvírá problematika nejasnosti pojmu právní jednání. Jak například nazvat jednání osoby, která ve smyslu § 444 OZ vlastní vinou u třetí osoby vyvolá domněnku, že zmocnil jiného? Jde stále o právní jednání, když důsledky tohoto jednání jednající strana nemusela vůbec zamýšlet? Nebo jde o jinou subjektivní právní skutečnost vedle právního jednání a protiprávního jednání?

Jednání Z lze buď posoudit podle § 444 odst. 1 OZ, případně lze následné jednání A posoudit jako dodatečné schválení podle § 440 odst. 1 OZ. V každém případě podle mého názoru platí, že A může poté, co zjistí existenci rozporu mezi zájmy Z a A při tomto jednání, dovolat se nezávaznosti tohoto jednání podle § 437 odst. 2 OZ.

Lze tedy podle mého názoru uzavřít, že **zastoupení vzniká** zejména tehdy, kdy platně **vzniká právní důvod jeho vzniku (podkladový právní poměr nebo dohoda o zmocnění)**, ale v omezených případech **i na základě zákonné konstrukce** existence zástupčího oprávnění.

2. ROZSAH ZÁSTUPČÍHO OPRÁVNĚNÍ

2.1. Vymezení rozsahu zástupčího oprávnění

2.1.1. Obecně k pojmu rozsah zástupčího oprávnění

Zastoupení je definováno jako oprávnění osoby právně jednat za jiného (k jednotlivým podmínkám viz podkapitulu 1.2). V předchozích částech práce jsem se zabýval otázkou, co je dle mého názoru **obsahem poměru mezi zástupcem a zastoupeným** (a tedy právní úpravou zastoupení) a došel jsem k závěru, že jím je pouze **konstrukce daného oprávnění**. Toto oprávnění z podstaty věci musí být blíže specifikováno – právní úprava zastoupení (včetně té vyplývající z dohody mezi stranami u zmocnění) by při každém konkrétním právním jednání měla dát **odpověď na otázku**, zda potenciální zástupce **mohl v daném případě** jednat za potenciálního zastoupeného. Podle mého názoru lze zodpovězení této otázky označit jako **právní úpravu rozsahu zastoupení**. Pokud tedy je odpověď kladná, jednal zástupce v rozsahu svého zástupčího oprávnění. Pokud nikoliv, jednal bez zástupčího oprávnění.

Stanovení rozsahu zástupčího oprávnění je také **nezbytnou součástí** konstrukce zástupčího oprávnění. Není totiž myslitelné, aby jedna osoba byla zástupcem druhé, aniž by bylo zákonem či stranami stanoveno, **při jakých právních jednáních** může tato osoba jednat jako zástupce druhé. Tím nechci samozřejmě tvrdit, že není přípustné dohodou či zákonem konstruovat **obecné zástupčí oprávnění** (viz členové statutárních orgánů právnických osob podle § 164 odst. 1 OZ či generální zmocněnci podle § 441 OZ). V těchto případech však (třebaže spíše negativně) rozsah stanoven v tomto ohledu je. Není ale přístupné, aby zákon byl vykládán tak, že určitá osoba je zástupce jiného, aniž by bylo dovozeno, na která právní jednání se toto oprávnění vztahuje. Stejně tak nelze, aby osoba jiného dohodou zmocnila k tomu, aby byl její zmocněnec, aniž by stanovila

konkrétní právní jednání, při kterých má zmocněnec zmocnitele zastupovat (třeba i tím že určí, že jde o obecné zmocnění).

Rozsah zástupčího oprávnění tedy může být stanoven jak **pozitivně** (jako množina právních jednání, při nichž může zástupce jednat za jiného), tak **kombinací pozitivního a negativního vymezení** (tedy jako vyjmenování výjimek z pozitivní množiny). Vždy je ale nutné primárně určit pozitivní množinu.

Pro zodpovězení otázky, zda může v konkrétním případě jedna osoba zastoupit druhou, tedy zda je dané právní jednání kryto rozsahem zástupčího oprávnění dané osoby, je přitom nutné se zabývat několika otázkami.

2.1.2. Věcný rozsah zástupčího oprávnění

První otázkou je, zda je dané právní jednání kryto množinou typových případů, které pro dané zastoupení vymezil zákon nebo vůle stran. V případě zastoupení ze zákona je nutné vyložit dané ustanovení zákona konstruující dané zastoupení⁷⁴. V případě zmocnění tak je relevantní, jak vymezily v tomto ohledu rozsah strany v dohodě o zmocnění (přičemž takové určení může mít neomezené množství podob, vždy bude tedy záležet na konkrétním případě). Tuto část rozsahu zástupčího oprávnění lze označit jako **věcný rozsah zástupčího oprávnění**. Pro určení, zda dané právní jednání je kryto věcným rozsahem zástupčího oprávnění, tak není podstatné, kdo je adresátem či protistranou daného právního jednání, ale co je jeho obsahem.

Věcný rozsah zástupčího oprávnění však může mít i **negativní stránku**, a to především u zastoupení ze zákona, kde v mnohých případech může být stanoveno, že při určitých právních jednáních nemůže daný zástupce zastoupit jiného, případně je při těchto jednáních vyžadováno splnění další podmínky (např. souhlasu orgánu právnické osoby⁷⁵ či souhlas ze strany soudu⁷⁶). U

⁷⁴ V případě osoby pověřené určitou činností podnikatelem podle § 430 OZ je podstatné, zda dané právní jednání, k němuž při dané činnosti obvykle dochází (viz bohatá judikatura NS k § 15 ObchZ - rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 4. 2006, sp. zn. 32 Odo 317/2005, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2008, sp. zn. 28 Cdo 2622/2006, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 11. 2004, sp. zn. 32 Odo 274/2004, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 3. 2007, sp. zn. 32 Odo 1352/2005, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 7. 2011, sp. zn. 28 Cdo 4008/2010, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 5. 2017, sp. zn. 23 Cdo 43/2017). V případě opatrovnictví určuje tento rozsah rozhodnutí soudu (viz § 945 a § 948 OZ). V případě zástupčího oprávnění rodičů je nutné určit, zda jde o právní jednání, ke kterému není dítě právně způsobilé (viz § 892 OZ). U členů statutárních orgánů je v tomto ohledu rozsah zástupčího oprávnění zásadně neomezený (§ 164 odst. 1 OZ).

⁷⁵ Srov. např. § 48 ZOK ve spojení s § 191 odst. 2 ZOK nebo § 421 odst. 2 ZOK.

⁷⁶ Viz např. § 898 odst. 1 a 2 OZ.

zmocnění sice nebude negativní určení věcného rozsahu oprávnění zmocněnce tolik časté⁷⁷, přesto je nutné zmínit, že i na zmocnění se uplatní určitá negativní **omezení rozsahu zastoupení ze zákona vylučující zastoupení pro určitá právní jednání** (srov. např. § 1584 odst. 2 OZ) nebo **vyžadující výslovné (zvláštní) zmocnění** (viz např. § 1485 odst. 2 OZ).

Pozitivní a negativní vymezení skupiny právních jednání dle jejich obsahu, při kterých může daná osoba zastoupit jinou osobu, tak určuje věcný rozsah zástupčího oprávnění.

2.1.3. Osobní rozsah zástupčího oprávnění

Druhou otázkou je, zda může **daný zástupce** jednat za jiného při daném konkrétním jednání **s ohledem na adresáta či protistranu daného jednání**. Pro zodpovězení této otázky je podstatný i způsob výkonu zástupčího oprávnění, tedy to, zda může při daném právní jednání zástupce jednat za jiného **samostatně či spolu s jiným zástupcem**. Tuto část právní úpravy určující rozsah zástupčího oprávnění lze označit jako **osobní rozsah zástupčího oprávnění**.

Osobní rozsah zástupčího oprávnění je poté vymezen spíše negativně, kdy jedním z hlavních hledisek bude **neexistence konfliktu mezi zájmy zastoupeného a zástupce** (viz kapitulu 4). Není tak vyloučeno, aby (zejména u zmocnění) byl věcný rozsah zástupčího oprávnění vymezen generálně, ale osobní rozsah úzce (tedy např. jako zastoupení ve všech záležitostech, ale pouze vůči konkrétní osobě či skupině osob). Za negativní určení rozsahu zástupčího oprávnění lze i považovat **nutnost, aby při daném právním jednání jednali zástupci společně** (viz kapitulu 6).

2.1.4. Časový rozsah zástupčího oprávnění

Jako poslední je nutné se zabývat, zda může daná osoba jednat za jiného **v daném čase**. V zásadě tedy otázkou, zda bylo dané právní jednání činěno po vzniku a před zánikem zástupčího oprávnění dané osoby. Tento aspekt rozsahu zástupčího oprávnění lze poté označit jako **časový rozsah zástupčího oprávnění**.

2.2. Spornost tradičního pojetí rozsahu zástupčího oprávnění

Z výše uvedeného vyplývá, že pojem „**rozsah zástupčího oprávnění**“ vnímám poměrně **široce**. Lze ale používat tento pojem i tak, že rozsah zástupčího oprávnění **pouze určuje druh**

⁷⁷ Lze si představit, že bude dohoda o zmocnění určovat, že zmocněnec může za zmocnitele uzavírat všechny smlouvy s výjimkou smluv o dílo.

právních jednání⁷⁸, pro jaké má zástupce zástupčí oprávnění. Nutno také uvést, že v § 441 odst. 2 OZ je stanovena povinnost uvést „rozsah zástupčího oprávnění v plné moci“. Z toho lze dovodit, že minimálně v tomto případě vnímal zákonodárce daný pojem úzce (neboť zcela jistě nebylo záměrem zavést povinnost uvádět do plné moci i osobní a časový rozsah zástupčího oprávnění, jak je výše definuji).

Osobně však vnímám takové vymezení (i podle § 441 odst. 2 OZ) pouze jako vymezení věcného rozsahu zástupčího oprávnění, přičemž vedle toho podle mého názoru existuje i osobní a časový rozsah zástupčího oprávnění.

Podle mého názoru totiž platí následující. Pokud například občanský zákoník v § 437 stanoví, že **zastoupit jiného nemůže ten, jehož zájmy jsou v rozporu** se zájmy zastoupeného, určuje, že v daných případech **nemůže daná osoba** (přestože by za jiných okolností mohla) **jednat jako zástupce**. Jestliže tedy **nemůže** (zákon mu stanoví zákaz) **zastoupit jiného, nemá** pro dané jednání **zástupčí oprávnění**. To podle mého názoru neznamena nic jiného, než že konkrétní právní jednání není kryto zástupčím oprávněním dané osoby. Z toho podle mého názoru logicky vyplývá, že dané právní jednání **není obsaženo v množině právních jednáních**, pro které má zástupce zástupčí oprávnění. Jak jinak přitom nazvat danou **množinu** než právě **rozsah zástupčího oprávnění** konkrétního zástupce? Ze stejného důvodu pokládám za vymazující rozsah zástupčího oprávnění právní úpravu určující, zda zástupce může za jiného právně jednat samostatně či pouze společně s jinými zástupci.

Právní úprava konfliktu zájmů zástupce, tak úprava kolektivního zastoupení dává odpověď na stejnou otázku jako úprava (smluvní či zákonná) stanovující výčet typů právních jednání, pro které má zástupce oprávnění právně jednat za jiného, tedy na to, zda **v konkrétním případě může daná osoba zastoupit jiného**. Proč bychom tedy měli mezi těmito úpravami uměle rozlišovat, když upravují totožnou otázku? Pokud zástupčí oprávnění vnímáme jako právní moc (oprávnění, dovolení) právně jednat za jiného, je logické, že vyloučením tohoto oprávnění ve vztahu ke konkrétnímu právnímu jednání (například formou zákazu jednat při konfliktu zájmů) toto oprávnění zástupce pro daný případ ztrácí. Mělo by podle mého názoru být přitom pro řešení důsledků takového jednání **nerozhodné**, zda pro konkrétní právní jednání zástupčí oprávnění neexistuje, protože v daném jednání **nemůže zástupce jednat sám** nebo protože zde **existuje**

⁷⁸ Např. MELZER, F. op. cit. sub 8, s. 92.

konflikt zájmů, nebo protože není toto **právní jednání kryto věcným rozsahem zástupčího oprávnění** (vyplývající ze smlouvy nebo zákona).

Pokládám tedy za vhodné zahrnout veškerou tuto úpravu pod jeden pojem. Tento závěr navíc podle mého názoru vyplývá i ze základního pravidla stanového v § 436 OZ, tedy není-li zřejmé, že osoba jedná za jiného, jedná sama za sebe. Pokud v pochybnostech platí, že domnělý zástupce neměl zástupčí oprávnění ve vztahu ke konkrétnímu právnímu jednání, mělo by to samé platit i v případě, kdy mu bylo zakázáno v dané záležitosti jednat.

Ačkoliv se může zdát, že jde pouze o teoretickou (systematickou) otázku bez dopadů na praktickou stránku této problematiky, není tomu tak. Důsledek mého pojetí pojmu „rozsah zástupčího oprávnění“ je ta skutečnost, že na **veškeré případy**, kdy domnělý zástupce **jednal** za jiného, ačkoliv **neměl** (ať již z důvodu překročení věcného, osobního nebo časového aspektu zástupčího oprávnění), se uplatní (minimálně jako obecná úprava) **pravidla stanovená v § 440 OZ**. V případě rozdílného (tj. úzkého) pojetí rozsahu zástupčího oprávnění, je možné přímo aplikovat úpravu v § 440 OZ (u zmocnění poté také úpravu § 446 OZ) pouze na případy, kdy zástupce překročil takto úzce pojatý rozsah svého zástupčí oprávnění. Otázku porušení konfliktu zájmů či samostatného jednání v případě povinně kolektivního by poté bylo nutné řešit buď jiným způsobem (např. pomocí neplatnosti učiněného právního jednání⁷⁹), případně analogicky.

Osobně si myslím, že aplikace neplatnosti právního jednání se na situace, kdy zástupce jedná v rozporu se zákonnou či smluvní úpravou zastoupení, není vhodné. Neplatnost právního jednání se totiž vztahuje primárně k obsahu právního jednání⁸⁰, případně k okolnostem jednání stran při jejím uzavření⁸¹. Skutečnost, že zástupce jednajícím jménem jedné strany jedná v konfliktu zájmů nebo osobně (ačkoliv má jednat společně s jiným zástupcem), se nijak nedotýká samotného obsahu právního jednání ani nejde o jednání stran při jejím uzavírání. Jedná se čistě o vztah mezi zástupcem a zastoupeným. Z tohoto důvodu si myslím, že žádné jednání v rozporu se smluvní či

⁷⁹ K tomuto pojetí zřejmě směřuje TINTĚRA, T. op. cit. sub 11, s. 459, MELZER, F. op. cit. sub 8, s. 55; DÁVID, R., HRDLIČKA, M. in LAVICKÝ, P. op. cit. sub 45, s. 1660.; ČECH, P. Ke svéprávnosti právnické osoby a postavení člena statutárního orgánu při jednání za ni (nejen) v situaci zájmového střetu. *Právní rozhledy*. 2016, 23-24, s. 835; případně HAVEL, B. Konflikt zájmů při správě obchodních korporací (vztah § 437 odst. 2 ObčZ a § 54 a násl. ZOK). *Právní rozhledy*. 2015, 8, s. 272.

⁸⁰ Viz samotné znění § 580 OZ, které stanoví neplatnost pro případ, že právní jednání odporuje zákonu (pokud to smysl a účel vyžaduje) nebo se přiči dobrým mravům. Blíže viz např. MELZER, F, PIECHOWICZOVÁ, L. in MELZER, F., TÉGL, P. op. cit. sub 8, s. 722 až 726.

⁸¹ Viz § 583 až 585 OZ.

zákonnou úpravou zastoupení by **nemělo být důvodem pro neplatnost daného právního jednání**.

Netřeba dodávat, že zákonodárce může ve vztahu ke konkrétnímu typu zastoupení stanovit odlišná pravidla, a to jak absolutní (viz § 898 odst. 2 OZ), tak relativní (viz § 48 ZOK) neplatnost.

2.3. **Jednání mimo rozsah zástupčího oprávnění a bez zástupčího oprávnění**

Ustanovení § 440 odst. 1 OZ výslovně rozlišuje mezi **překročením zástupčího oprávnění** (jednáním mimo rozsah zástupčího oprávnění) a jednáním **bez zástupčího oprávnění**. Ačkoliv v daném ustanovení staví v obojím případě stejný důsledek, není toto rozlišení zcela bez právní relevance – minimálně, co se týče překročení zástupčího oprávnění ze strany **zmocněnce**. Ustanovení § 446 OZ totiž stanoví zvláštní právní úpravu pouze pro překročení zástupčího oprávnění. Pokud bychom určité pochybení zmocněnce posoudili jako jednání bez zástupčího oprávnění, aplikovaly by se důsledky uvedené v obecné úpravě.

Podle DCFR (viz čl. II. – 6:102 odst. 4⁸² ve spojení s čl. II. – 6:107⁸³) se přitom jednání bez zástupčího oprávnění a překročení rozsahu zástupčího oprávnění také rozeznává, třebaže se posuzuje shodně.

Toto rozlišování je však problematické, resp. není zcela jasný rozdíl mezi těmito dvěma situacemi. Čistě z **pohledu konkrétního zkoumaného právního jednání** totiž buď daná osoba má oprávnění jednat za jiného či nikoliv. Pokud nemá a přesto jedná, **formálně jde vždy o jednání bez zástupčího oprávnění**.

Příklad: Z uzavřel jménem A pojistnou smlouvu s pojišťovnou P na pojištění odpovědnosti za škodu A jako opraváře plynových kotlů. Z přitom neměl zástupčí oprávnění v této záležitosti A zastoupit.

Jedná se o překročení zástupčího oprávnění nebo jednání za jiného bez zástupčího oprávnění? Hraje roli skutečnost, že Z má oprávnění zastoupit A při jakémkoliv právním jednání týkajícím se prodeje pozemku s rodinným domem ve vlastnictví A?

Zákonodárce nesporně používá „překročení zástupčího oprávnění“ jako pojmové sousloví. Evidentně tedy považuje určitou množinu situací, kdy určitá **osoba jedná bez zástupčího**

⁸² Viz von BAR, C. op. cit. sub 40, s. 206.

⁸³ Ibidem, s. 207.

oprávnění za zvláštní situaci, kterou označuje jako **překročení zástupčího oprávnění**. Je tedy nutné se k tomuto pojmu nějakým způsobem postavit. Lze přitom podle mého názoru uvažovat o dvou různých výkladech.

Prvním z nich je vyložit toto ustanovení tak, že jednání bez zástupčího oprávnění zahrnuje pouze na případy, kdy se za zástupce vydává osoba, která oprávněna zastupovat danou osobu **při žádném právním jednání**. U takové osoby totiž nelze v žádném případě hovořit o tom, že by překročila své zástupčí oprávnění, neboť vůči jiné osobě žádné takové oprávnění nemá. Veškeré ostatní případy jsou překročením zástupčího oprávnění.

Takový výklad lze považovat do jisté míry za obhajitelný – překračuje zástupčí oprávnění **pouze ten, kdo nějaké zástupčí oprávnění vůči určité osobě má**. I tento výklad má však své limity, pokud si uvědomíme, že zástupčí oprávnění má i svůj časový rozměr. Za překročení zástupčího oprávnění bychom tak museli považovat i situaci, kdy určitá osoba jedná domněle za jiného, aniž by **v daném čase** měla jakékoliv zástupčí oprávnění vůči této osobě, ale určité oprávnění **měla v minulosti**⁸⁴ nebo jí **teprve vznikne**. Takový výklad už je ale poněkud absurdní⁸⁵.

Druhým možným výkladem dojdeme k závěru, že **jednání bez zástupčího oprávnění a překročení zástupčího oprávnění se liší mírou zjevnosti (intenzity)**. Jednání bez zástupčího oprávnění tak míří na případy, kdy určitá osoba jednala zjevně bez zástupčího oprávnění pro konkrétní právní jednání. Takový výklad ale podle mého názoru také není zcela správný.

Jednak totiž platí, že ustanovení § 446 OZ v úpravě překročení zástupčího oprávnění zmocněncem upravuje překročení zástupčího oprávnění **z hlediska zjevnosti ve své druhé větě**. Občanský zákoník tak rozlišuje (i) překročení zástupčího oprávnění (zastoupení ze zákona i zmocnění), (ii) zjevné překročení zástupčího oprávnění (zmocnění), a (iii) jednání bez zástupčího oprávnění (zastoupení ze zákona i zmocnění). Pokud by zákonodárce chtěl za jednání bez zástupčího oprávnění označit zjevné (tedy takové intenzity, že třetí osoba mohla bez pochybností seznat, že pro dané právní jednání nemá daná osoba zástupčí oprávnění) jednání bez zástupčího

⁸⁴ Opačně např. TINTĚRA, T. op. cit. sub 11, s. 463, s odkazem na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 12. 2000, sp. zn. 22 Cdo 1134/2000, který dovozuje, že jednání po zániku zástupčího oprávnění je třeba vždy považovat za jednání bez zástupčího oprávnění.

⁸⁵ Zvláště, pokud si uvědomíme, že statutární orgán určité právnické osoby by tak již do konce svého života „pouze“ překračoval své zástupčí oprávnění vůči této osobě.

oprávnění pro konkrétní právní jednání, nestanovil by výjimku ve druhé větě § 446 OZ pro **zjevné překročení zástupčího oprávnění**.

Samozřejmě existuje prostor pro argumentaci, že jednání bez zástupčího oprávnění zahrnuje ještě intenzivnější překročení zástupčího oprávnění, než je zjevné překročení zástupčího oprávnění (ve smyslu druhé věty § 446 OZ). Jedná se podle mého názoru už o zbytečně komplikovanou konstrukci. To souvisí s druhým důvodem, proč se nepřikláním k tomuto výkladu.

Intenzita překročení zástupčího oprávnění totiž neexistuje. Pokud totiž určitá osoba jedná při dvou konkrétních právních jednáních bez zástupčího oprávnění, avšak má zástupčí oprávnění pro třetí konkrétní právní jednání, těžko můžeme překročení v uvedených dvou příkladech jakkoliv porovnávat či škálovat. Buď **oprávnění zastupovat jiného při daném právním jednání má nebo ne** – neexistuje „více“ a „méně“ ne. Jediným případným hlediskem je posuzovat jednání (pro které neměla jednající osoba zástupčí oprávnění) a rozsah zástupčího oprávnění z pohledu (hospodářského nebo jiného) účelu, který sledují. Pokud bude dané jednání **souviset s účelem daného zástupčího oprávnění**, mohli bychom dovést, že jde o překročení zástupčího oprávnění, jinak jednání **bez tohoto oprávnění**. Osobně si myslím, že intenzita (zjevnost) je aspektem, který se posuzuje právě při otázce zjevnosti ve smyslu § 446 OZ.

Oba výklady tedy mají své racionální jádro. Přesto ale zároveň silně pokulhávají, pokud je více promyslíme do důsledku. Bohužel se mi ale **zatím nenabízí žádný výklad, který by oba překonal ve své přesvědčivosti**.

Podle stávající právní úpravy je přitom z hlediska praktického života tato otázka **nedůležitá** pro **zastoupení ze zákona** – obě situace mají v rovině zastoupení ze zákona stejné řešení (tj. postup podle § 440 OZ).

V případě zmocnění je třeba odlišovat (i z hlediska následků takového jednání) **nezjevné překročení zástupčího oprávnění** (kdy se postupuje podle § 446 OZ) a **jednání bez zástupčího oprávnění** (kdy se postupuje podle § 440 OZ). V tomto případě bude tak nutné, před tím než se začne s posuzováním, zda v daném případě je překročení zástupčího oprávnění zjevné či nikoliv⁸⁶, bude nutné danou situaci posoudit, zda vůbec šlo o **překročení či nikoliv**. Z pohledu obou uvedených výkladů platí, že **podmínkou překročení je existence nějakého zástupčího oprávnění jednající osoby**. Liší se pouze v otázce, zda lze za jednání bez zástupčího oprávnění

⁸⁶ Tato otázka se přitom týká zmocnění, což je mimo předmět této práce.

považovat i jednání osoby, která sice má, měla nebo bude mít určité zástupčí oprávnění vůči jinému, ale nikoliv pro konkrétní právní jednání. Z praktického pohledu tedy nebude zásadně⁸⁷ při použití obou výkladu rozdíl a v zásadě nebude rozdíl, jestli konkrétní jednání zmocněnce bez zástupčího oprávnění pro konkrétní jednání **posoudíme jako zjevné překročení zástupčího oprávnění nebo jednání bez zástupčího oprávnění**.

2.4. Jednání bez zástupčího oprávnění z pohledu neoprávněně zastoupeného

2.4.1. Nezávaznost učiněného právního jednání

Obecný důsledkem překročení zástupčího oprávnění (jednání bez zástupčího oprávnění) je skutečnost, že **dané právní jednání domnělého zástupce nezavazuje**⁸⁸ osobu, která takto měla být zastoupena. To poměrně jasným způsobem vyplývá z ustanovení § 440 odst. 1,2 OZ. Z první věty ustanovení § 440 odst. 2 OZ lze dovodit doslovným výkladem, že **zavázaným** (tedy osobou, která dané právní jednání učinila) je **osoba, která bez zástupčího oprávnění jednala jako zástupce**⁸⁹.

České právo tak, minimálně v částečném rozsahu, stanoví zavázanost zástupce jednajícího bez zástupčího oprávnění. To je rozdílný přístup oproti DCFR, kde naopak platí, že v takovém případě není vázán ani zástupce (čl. II. 6:107 odst. 1 DCFR⁹⁰). Protistrana má tak pouze vůči zástupci právo na náhradu škodu v takovém rozsahu, aby se dostala do pozice, jako kdyby zástupce jednal s řádným zástupčím oprávněním, a to pouze, pokud byla třetí osoba v dobré víře (čl. II. 6:107 odst. 2 a 3 DCFR⁹¹).

Proti takovému důsledku lze obecně namítat, že takové právní jednání bude vždy zdánlivé, neboť vůle jednajících osob směřovala k uzavření smlouvy mezi domnělým zastoupeným a třetí osobou, nikoliv mezi domnělým zástupcem a třetí osobou, případně, že jednající osoba projevila

⁸⁷ Za takové sporné případy lze zejména považovat jednání domnělého zástupce před nebo po zániku jeho zástupčího oprávnění, kdy lze jak uvažovat o výkladu, že takové jednání je vždy jednáním bez zástupčího oprávnění (viz názor Tintěry citovaný v pozn. pod čarou č. 84), tak o výkladu, který i v takovém případě zkoumá intenzitu (zjevnost) jednání zástupce, tedy byla bez pochyby zřejmé, že zástupčí oprávnění v daném čase zaniklo či ještě nevzniklo.

⁸⁸ Použití slova zavazovat není zcela přesné, neboť zcela bez pochyby se dané ustanovení vztahuje na veškerá právní jednání učiněná bez zástupčího oprávnění. Tedy nejen ta, která měla danou osobu zavazovat. Pokud tak například daná osoba jménem jiného, avšak bez zástupčího oprávnění, vypoví nájemní smlouvu, nejedná se o právní jednání učiněné touto osobou, třebaže samotná výpověď jej k ničemu nezavazovala.

⁸⁹ Samotná textace daného ustanovení je však do jisté míry zavádějící (až nesmyslná), když stanoví, že „osoba, která právně jednala za jiného“ je zavázána sama – tedy ve výsledku nejednala za jiného, ale právě sama za sebe.

⁹⁰ Viz von BAR, C. op. cit. sub 40, s. 207.

⁹¹ Ibidem.

vůli učinit jednostranné právní jednání jménem jiného, nikoliv vlastním jménem. Tento závěr (obecná vázanost tvrzeného zástupce) může být tímto argumentem zpochybnována. Vzhledem k tomu, že tato spornost úzce souvisí s relevancí dobré víry třetí osoby, věnuji se těmto otázkám společně níže (viz podkapitolu 2.5.3). V této části práce se tedy nejprve budu zabývat důsledky na straně osoby, která měla být při daném právním jednání zastoupena.

Skutečnost, že daným právním jednáním není daná osoba vázána, **neznamená, že učiněné právní jednání je neplatné**⁹² (což je podle mě logické, neboť zde není dán rozpor učiněného právního jednání se zákonem – viz také kapitolu 2.2). Důsledky jsou však ve vztahu k této osobě totožné – učiněné právní jednání není právním jednáním této osoby⁹³, a **nezpůsobuje tedy vznik, zánik nebo změnu práv nebo povinností této osoby ani nemá žádnou jinou právní relevanci**. Pokud tak například měla být za danou osobu uzavřena závazková smlouva, tak této osobě nevznikl závazek. Pokud mělo být nakládáno s věcí zastoupeného, nestalo se tak. Stejně tak platí, že pokud mělo být za danou osobu jednostranně ukončen závazek (např. výpovědí), tak ze strany této osoby toto právní jednání učiněno nebylo.

Tento důsledek je tedy jasný a nastává bez dalšího, nestanoví-li zákon něco jiného⁹⁴. Obecně tedy není ze strany osoby, která měla být zastoupena, potřeba jakéhokoliv jednání⁹⁵.

2.4.2. Dodatečné schválení ze strany zastoupeného

Osoba, která měla být zastoupena, má podle § 440 odst. 1 OZ právo docílit toho, že učiněné právní jednání bude přesto považováno za jí učiněné. K tomu, aby ji učiněné „*právní jednání zavazovalo*“⁹⁶ musí projevit ve stanovené lhůtě vůli schválit toto právní jednání. To s sebou nese řadu výkladových problémů.

Ve vztahu k zákonné lhůtě „bez zbytečného odkladu“ je sporné nejen to, jaký přesný časový údaj této lhůtě odpovídá (přičemž nelze než dovodit, že bude záležet na konkrétních

⁹² Tento závěr platí pouze pro obecnou úpravu. Ve vztahu k překročení zástupčího oprávnění ze strany zákonného zástupce dítěte ustanovení § 898 OZ výslovně stanoví, že se k danému právním jednání nepřihlíží.

⁹³ Shodně viz MELZER, F. op. cit. sub 8, s. 63; TINTĚRA, T. op. cit. sub 11, s. 464; případně též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 2004, sp. zn. 32 Odo 766/2003, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 10. 2005, sp. zn. 29 Odo 914/2004.

⁹⁴ Viz např. nutnost dovolat se konfliktu zájmů podle § 437 odst. 2 OZ, případně nutnost dovolat se překročení nezjevného zástupčího oprávnění zmocněncem podle § 446 OZ.

⁹⁵ Třebaže v praktické rovině lze vždy doporučit, aby taková osoba dala protistraně či adresátovi daného právního jednání najevo, že domnělý zástupce nebyl oprávněn za ni jednat.

⁹⁶ Viz pozn. č. 88.

okolnostech⁹⁷), ale především, odkdy tato lhůta počíná běžet. V zásadě se nabízí dvě výkladové varianty: buď od (i) okamžiku učinění tohoto jednání⁹⁸, nebo od (ii) okamžiku, kdy se o tomto jednání dozvěděla osoba, která měla být zastoupena⁹⁹.

Příklad: Osoba Z zašle jménem pronajímatele P nájemci N výpověď z nájemní smlouvy uzavřené mezi P a N, a to aniž by k takovému jednání za P měla zástupčí oprávnění. Jelikož N nemá sebemenší pochybnost, že Z není oprávněn zastupovat osobu P, nevěnuje tomu žádnou další pozornost. Po roce však Z oznámí P, že kdysi za ní učinila dané právní jednání (výpověď z nájemní smlouvy). V tu chvíli se osoba P o učinění tohoto neoprávněného zastoupení dozví a následující den oznámí osobě N, že toto právní jednání schvaluje.

V případě prvního výkladu bylo schválení zřejmě učiněno pozdě, nelze tedy považovat výpověď za (od počátku) učiněnou P. V případě druhého výkladu bylo dodatečné schválení učiněno včas a výpověď z nájemní smlouvy bude považována za učiněná P.

Třebaže se intuitivně může jevit první výklad jako nelogický, nebyl by to zcela jistě v českém právním řádu ojedinělý příklad lhůty, jejíž počátek není závislý na vědomosti oprávněné osoby o existenci práva, které je takto omezeno¹⁰⁰. Vzhledem k tomu, že na základě uplatnění tohoto práva se dodatečně stanoví fikce se zpětným účinkem (viz dále v této části práce), mám za to, že ve snaze zachovat v co nejširší míře právní jistotu je **odůvodnitelné vykládat toto ustanovení tak, že lhůta počíná běžet již od okamžiku učinění právního jednání.**

⁹⁷ Viz například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2018, sp. zn. 32 Cdo 2947/2016: „Lhůtu „bez zbytečného odkladu“ uved [...] používá zákonodárce v předpisech soukromého i veřejného práva, přičemž většinou je tato lhůta určena ke splnění povinnosti nebo k uskutečnění právního úkonu. Z časového určení „bez zbytečného odkladu“ je třeba dovodit, že jde o velmi krátkou lhůtu, již je míněno bezodkladné, neprodlené, bezprostřední či okamžité jednání směřující ke splnění povinnosti či k učinění právního úkonu, přičemž doba trvání lhůty bude záviset na okolnostech konkrétního případu. Takové posouzení lhůty „bez zbytečného odkladu“ zcela koresponduje s právními závěry, k nimž dospěl Nejvyšší soud ve své judikatuře při řešení jednotlivých případů (srov. například rozsudky ze dne 12. 6. 2008, sp. zn. 21 Cdo 2869/2007, ze dne 29. 6. 2010, sp. zn. 33 Cdo 1508/2008, a ze dne 19. 10. 2010, sp. zn. 25 Cdo 4634/2008, dále též usnesení ze dne 24. 4. 2012, sp. zn. 23 Cdo 113/2012). Rovněž tak Ústavní soud (srov. náleze ze dne 15. 8. 2005, sp. zn. IV. ÚS 314/05) vysvětlil, že „vágni“ pojem „bez zbytečného odkladu“ je třeba vykládat vždy s ohledem na okolnosti konkrétního případu s tím, že v každém konkrétním případě je třeba zkoumat, zda dlužník bezodkladně využil všechny možnosti pro splnění povinnosti, případně jaké skutečnosti mu v tom bránily.“ (zkr. aut.).

⁹⁸ Viz např. SVOBODA, K. op. cit. sub 34, s. 1050, zřejmě s odkazem na rozdílné znění § 440 a § 446 OZ, kde § 446 OZ výslovně stanoví, že daná lhůta počíná běžet od okamžiku, kdy se zmocnitel o právním jednání dozvěděl. Tento závěr zřejmě plyne i z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2012, sp. zn. 29 Cdo 4076/2010.

⁹⁹ Viz např. TINTĚRA, T. op. cit. sub 11, s. 464, DÁVID, R., HRDLIČKA, M. in LAVICKÝ, P. op. cit. sub 45, s. 1662, nebo TICHÝ, L. op. cit. sub 13, marg. č. 696.

¹⁰⁰ Viz například objektivní lhůty při promlčení (zejména § 636 odst. 1 OZ).

Přesto považuji za **správný druhý výklad**. I když třetí osoba jako adresát daného právní jednání může být jak oprávněně přesvědčena, že dané jednání nebylo učiněno oprávněným zástupcem, tak v přesvědčení, že určitá osoba oprávněně jednala za jiného, **nebylo by logické upřednostňovat její postavení před postavením osoby, která měla být zastoupena**. Není tedy podle mého názoru správné chránit vědomí této osoby, že dané právní jednání nelze pokládat za jednání zastoupeného, neboť jednající osoba nebyla oprávněně jednat jménem této osoby.

Důvodem je pro mě skutečnost, že **třetí osoba** bude (na rozdíl od neoprávněně zastoupeného) v momentě učinění tohoto právní jednání **mít možnost oznámit neoprávněně zastoupenému**, že určitá osoba za ní měla jednat. Má tedy **lepší postavení** vyjasnit si s (zatím neoprávněně) zastoupeným, zda dodatečně schválí dané jednání.

Při **tomto (druhém) výkladu** je tak **oběma osobám** (třetí osobě i neoprávněně zastoupenému) dána možnost **v co nejširší možné míře ovlivnit** své právní postavení. Při prvním výkladu je **preferována třetí osoba**, jejímuž pohodlí (tj. nenutnost oznámit neoprávněně zastoupenému, že za ní určitá osoba jednala) je dána přednost před možností (zatím neoprávněně) zastoupené dodatečně schválit dané jednání.

Z tohoto důvodu mám za to, že **lhůta pro dodatečné schválení** podle § 440 odst. 1 OZ počíná běžet od okamžiku, kdy se o daném právním jednání neoprávněně zastoupená osoba **dozví**.

Spornou otázkou dodatečného schválení je také **forma**, v jaké má být toto dodatečné schválení učiněno. Přesněji řečeno, zda má toto schválení **sledovat formu, v jaké musí být učiněno předmětné právní jednání** (ať již na základě zákona či dohody stran). Podle stávající výkladové praxe ze strany Nejvyššího soudu nemusí¹⁰¹. Dodatečné schválení tedy může být zřejmě **učiněno jakoukoliv formou**¹⁰².

Ačkoliv se může zdát logické, že **veškerá související právní jednání** (kromě diskutovaného dodatečného schválení lze za taková jednání považovat i zákonem vyžadovaný souhlas třetí osoby, přistoupení k dluhu, případně výpověď, odstoupení nebo jiné jednostranné ukončení) musí mít stejnou formu jako **hlavní právní jednání, v českém právním řádu tato**

¹⁰¹ Viz zejména rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 2. 2004, sp. zn. 21 Cdo 1883/2003, dále pak navazující: rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2013, sp. zn. 33 Cdo 3274/2011, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 3. 2015, sp. zn. 23 Cdo 3334/2014, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 3. 2017, sp. zn. 26 Cdo 5938/2016, a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 4. 2017, sp. zn. 21 Cdo 2494/2016.

¹⁰² Shodně viz např. SVOBODA, K. op. cit. sub 34, s. 1050.

zásada neplatí. Naopak český právní řád vychází ze zásady bezformálnosti, jak je výslovně stanoveno v § 559 OZ, a pravidla stanovující požadavek určité formy jsou z této zásady **dlouhodobě chápány jako výjimka**¹⁰³¹⁰⁴. Jestliže tedy § 440 OZ výslovně nestanoví, že takové dodatečné schválení musí mít určitou formu, je možné jej učinit zřejmě v jakékoliv formě¹⁰⁵, ledaže v **konkrétním případě zákonodárce výslovně stanoví, že dodatečné schválení musí mít určitou formu.**

Jedná se tedy o zavedenou výkladovou praxi, která má svou logiku (jedná se o důsledný projev zásady bezformálnosti právního jednání). Osobně však nejsem zcela přesvědčen, že ve vztahu k **dodatečnému schválení jednání** bez zástupčího oprávnění jde o **závěry zcela vhodné**. Lze podle mého názoru i dost dobře argumentovat, že zákonodárce stanovením určité formy pro konkrétní právní jednání (minimálně v některých případech) požaduje, aby se právně jednající osoba k právnímu jednání vyjádřila (ať již při osobním jednání, udělení zmocnění/vystavení plné moci nebo dodatečném schválení) právě v dané formě, a to právě z důvodů její ochrany (varující funkce písemné formy) nebo ochrany třetích osob nebo veřejného zájmu (zajišťovací funkce)¹⁰⁶. Výklad, kdy sama by **takové jednání musela učinit v předepsané formě**, stejně jako by v takové formě musela **vystavit plnou moc** (viz § 441 odst. 2), avšak dodatečné schválení může učinit v libovolné formě, je **do značné míry formalistický a nevede k nerozpornému právnímu řádu**.

Ve vztahu ke **smluvnímu požadavku na formu** je dále nutné vyložit dané ujednání o formě, přičemž nelze vyloučit závěr, že je jeho obsahem i **požadavek na formu dodatečného schválení**. Nelze ani vyloučit obecný závěr, že pokud si strany sjednaly smlouvu v určité formě,

¹⁰³ Viz například závěr rozsudku Nejvyššího soudu 25. 6. 2008, sp. zn. 21 Cdo 1723/2007, kdy soud ve vztahu k obligatorně písemnému úkonu (jímž v dané věci bylo uzavření zástavní smlouvy k nemovitosti) vyložil, že v případě, kdy příslušný úkon, jenž přesahuje běžnou záležitost, učinil pouze jeden z manželů, může druhý z nich svůj souhlas s takovým úkonem vyjádřit písemně, ústně, popřípadě též konkludentně. Tento závěr byl poté potvrzen i usnesením Nejvyššího soudu ze dne 24. 1. 2013, sp. zn. 22 Cdo 2293/2011. S obecnou platností takového závěru však polemizují Melzer a Tégl (srov. MELZER, F., TÉGL, P. in MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník - velký komentář, Svazek IV, § 655-975*. Praha: Leges, 2016, s. 337 a 377).

¹⁰⁴ Stejně tak lze poukázat například na ustanovení § 749 OZ, podle kterého souhlas s právním jednáním podle § 747 a § 748 OZ (např. převod domu, bytu) musí být písemný. Tato ustanovení by v případě existence uvedené zásady byla zcela nadbytečná.

¹⁰⁵ Podle mého názoru není přesvědčivý případný argument, že je nutné analogicky uplatňovat pravidlo pro plné moci podle § 441 odst. 2 OZ, neboť jde o určitou obdobu zmocnění. A to především proto, že zásadně nelze analogickou aplikací rozšiřovat výjimky z obecné zásady. Nad to je nutné podotknout, že citované ustanovení stanoví formu pro plnou moc, nikoliv pro samotný akt zmocnění jiné osoby, přičemž schválení podle § 440 OZ je právní jednání, které má za přímý následek dodatečnou konstrukci zástupčího oprávnění. Vzhledem k tomu, že plná moc nezakládá zástupčí oprávnění, není zde ani technicky vzato analogie ani na místě.

¹⁰⁶ Viz MELZER, F. op. cit. sub 8, s. 745 až 746.

zřejmě měly zájem, aby i v této formě bylo **učiněno dodatečné schválení dané smlouvy** (nebo dohody měnící závazky z této smlouvy nebo jiného navazujícího právního jednání).

Osobně se tedy přikláním k výkladu, že by bylo vhodné tyto závěry do budoucna **revidovat a vyžadovat stejnou formu stanovenou zákonem** (pokud má varující nebo zajišťovací funkci) nebo **ujednáním stran** (pokud lze dovodit, že strany sjednaly písemnou formu i pro tento případ) i pro dodatečné schválení podle § 440 odst. 1 OZ.

Co se týče samotného učinění dodatečného schválení právního jednání učiněného jinou osobu bez zástupčího oprávnění, **nejde** v daném případě podle mého názoru o **právní jednání, při kterém by nemohla být daná osoba zastoupena**, tj. jednání, které je nutné učinit osobně. Podle mého názoru tak může dodatečné schválení učinit i zástupce¹⁰⁷.

Příklad: Osoba B jednala bez zástupčího oprávnění jménem osoby A. Může jménem osoby A dodatečně schválit toto jednání osoba C? Nebo i znova osoba B?

Podle mého názoru může jménem A učinit dodatečné schválení osoba C, pokud bude toto právní jednání za osobu A kryto zástupčím oprávněným osoby C vůči osobě A¹⁰⁸. Není podle mého názoru zásadně ani vyloučeno, aby toto dodatečné schválení učinilo B (tedy ta samá osoba, která v prvním případě jednala bez zástupčího oprávnění)¹⁰⁹.

Jak již jsem naznačil výše, jsem přesvědčen, že dodatečným schválením se učiněné právní jednání považuje **od počátku za jednání učiněné** (původně neoprávněně) zastoupenou osobou¹¹⁰. Samotným schválením totiž pouze dochází ke **zpětné konstrukci zástupčího oprávnění** jednající osoby¹¹¹. Nevidím proto žádný podklad pro závěr, že právní jednání je nutné považovat za učiněné až okamžikem dodatečného schválení.

Důsledky tohoto výkladu jsou dle mého názoru zřejmé. V případě **obligačních** smluv **vznikají práva a povinnosti (závazky)** zastoupenému stejně jako kdyby byl od počátku řádně zastoupen. V případě **věcně-právních** smluv dochází ke **vzniku, změně či zániku věcného práva** zastoupeného již k okamžiku, kdy nabylo účinnosti dané právní jednání. Stejně tak v případě

¹⁰⁷ Shodně viz TICHÝ, L. op. cit. sub 13, marg. č. 676.

¹⁰⁸ Bude tedy dán věcný, osobní i časový aspekt zástupčího oprávnění osoby C vůči osobě A pro dané právní jednání (dodatečné schválení jednání bez zástupčího oprávnění).

¹⁰⁹ Pokud opět bude mít k takovému právnímu jednání za jiného zástupčí oprávnění, tj. nebude zde ani existovat konflikt zájmů, kterého se zastoupená osoba dovolala.

¹¹⁰ Shodně viz např. SVOBODA, K. op. cit. sub 34, s. 1050.

¹¹¹ Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 6. 2005, sp. zn. 33 Odo 259/2004.

jednostranných právních jednáních **nedochází k odložení** jejich účinnosti k okamžiku učinění dodatečného schválení, ale tato jednání jsou **považována od počátku za učiněná zastoupeným**. V tomto ohledu zejména platí, že pokud bylo dané právní jednání učiněno v určité lhůtě a schváleno po uplynutí této lhůty, byla pro zastoupeného tato lhůta zachována. Stejně tak platí, že různé lhůty vázané na učinění daného jednání¹¹², běží od okamžiku jeho učinění, nikoliv schválení.

Melzer k uvedenému dodává (s odkazem na závěry německé civilistiky), že zpětné účinky se neuplatní z hlediska počátku promlčecí lhůty a zpětně nemůže nastat ani prodlení¹¹³. Tuto myšlenku ale dále nerozvádí. Osobně mám za to, že vhodnější je připustit, že ačkoliv obecně se po dodatečném schválení dané jednání považuje za původně učiněné zastoupeným, **v konkrétních případech bude nutné tuto skutečnost zohlednit**, a to teoreticky jak ve prospěch zastoupeného tak protistrany¹¹⁴. Důvodem je skutečnost, že zpětné účinky dodatečného schválení mohou mít příliš tvrdý dopad na obě strany. Je tedy třeba s ohledem na obecné vnímání spravedlnosti v některých případech tuto přílišnou tvrdost odstranit. Okolností konkrétního učiněného právního jednání pak budou relevantní pro posouzení, zda by měla být dána přednost ochrana protistrany či zastoupeného.

Dodatečné schválení je podle mého názoru zásadně možné učinit ve všech případech, kdy za určitou osobu jednal **jiný bez zástupčího oprávnění**, tj. jak v případě jednání mimo věcný, osobní i časový rozsah. Zejména pokládám za vhodné zdůraznit, že i v případě, kdy zákon vyžaduje osobní jednání zastoupené, může být jednání (z tohoto důvodu) neoprávněného zástupce dodatečně schváleno (osobním jednáním).

V určitých případech dále může vzniknout výkladový problém, zda určité jednání dané osoby je **dodatečným souhlasem zastoupeného** podle § 440 OZ nebo jiným právním jednáním, kterým **daná osoba dává dodatečný souhlas** s tímto právním jednáním (tj. například souhlas vlastníka se zástavou jeho věci podle § 1343 odst. 1 OZ)¹¹⁵. V konkrétních případech totiž může být z právního pohledu rozdílné, zda je takové jednání dodatečným schválením (a daná osoba byla při konkrétním právním jednání zastoupena, tj. dané právní jednání ji zavazuje), nebo zda pouze

¹¹² Viz např. § 2290 OZ.

¹¹³ Viz MELZER, F. op. cit. sub 8, s. 63.

¹¹⁴ Pokud například měla protistrana podle smlouvy plnit určité informační povinnosti a do okamžiku dodatečného schválení je plnila zástupci, nelze podle mého názoru tvrdit, že okamžikem dodatečného schválení se dostala do porušení této povinnosti, protože se zastoupený zpětně stal oprávněnou osobou k plnění těchto povinností.

¹¹⁵ Viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 12. 2015, sp. zn. 21 Cdo 5188/2014, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 4. 2017, sp. zn. 21 Cdo 2494/2016.

udělila souhlas s daným právním jednáním (příčemž takové právní jednání zavazuje jednající osobu, ale určitým způsobem se dotýká jejího postavení). Stejně tak mohou právní předpisy vyžadovat pro platnost určitého právního **jednání předchozí souhlas dané osoby**. Vyložení konkrétního projevu vůle tak může mít vliv na **platnost daného právního jednání**.

Podle mého názoru bude v každém případě nutné zkoumat **daný projev vůle z hlediska jeho obsahu** (a to zejména podle výkladových pravidel obsažených v § 555 až 558 OZ). Nelze podle mého názoru obecně stanovit **žádné podpůrné pravidlo**. Je tedy nutné vyloučit, že samotný souhlas bude vždy alespoň dodatečným schválením podle § 440 OZ, neboť samotná existence souhlasu s právním jednáním třetí osoby týkající se právního postoupení dané osoby sama o sobě nic nevypovídá o vůli této osoby být zavázanou z konkrétního právního jednání.

Jinými slovy, k posouzení konkrétního projevu vůle jako dodatečného schválení jednání zástupce je nutné, aby z takového projevu vůle bylo zřejmé, že daná osoba má vůli, aby jí dané právní jednání zavazovalo; samotný souhlas s právním jednáním však nemusí vždy k takovému závěru postačovat.

Dodatečné schválení připouští i čl. II. – 6:111 DCFR¹¹⁶. Výslovně přitom nad rámec české úpravy uvádí, že dodatečným schválením nemohou být dotčena práva třetích osob (ze samotného znění přitom není jasné, zda je tím myšlena i osoba, se kterou byla za zastoupeného jednáno). Stejně tak citovaný článek ve svém třetím odstavci obsahuje možnost protistrany zamezit možnosti dodatečného schválení po uplynutí dodatečně stanovené doby ze strany této protistrany¹¹⁷. Naopak nestanoví žádnou lhůtu pro zastoupeného.

2.5. Jednání bez zástupčího oprávnění z pohledu neoprávněného zástupce

2.5.1. Vázanost osoby neoprávněného zástupce

Jak již jsem uvedl výše, z první věty ustanovení § 440 odst. 2 OZ dovozují, že v případě jednání za jiného **bez zástupčího oprávnění** je nutné za osobou, která dané právní jednání učinila, považovat **jednající osobu**. Tedy osobu, která bez zástupčího oprávnění jednala jako zástupce.

¹¹⁶ Viz von BAR, C. op. cit. sub 40, s. 208.

¹¹⁷ Není přitom nutné do českého práva tuto speciální úpravu výslovně zavádět. Stejného účinku totiž může protistrana docílit tím, že zastoupeného uvědomí o tom, že za něj jednala osoba bez zástupčího oprávnění, neboť v tu chvíli zastoupeného začíná běžet lhůta pro učinění dodatečného schválení.

Samotná vázanost zástupce jako důsledek jednání bez zástupčího oprávnění je přitom do jisté míry z hlediska soukromého práva **sporná**. Předně lze totiž namítat, že v takovém případě **nebyla vůle jednajících stran**, aby právní jednání vázalo zástupce, a není tedy kryt (výsledný) projev vůle se samotnou vůlí stran. Dalo by se tak uvažovat, že takové právní jednání je zdánlivým. O to více, pokud třetí osoba věděla (nebo měla a mohla vědět), že jednající osoba neoprávněně jedná za jiného (viz výklad k druhé větě § 440 odst. 2 OZ níže v této podkapitole). Podle mého názoru ale tyto výtky nevedou k opačnému závěru a i v případě neexistence dobré víry na straně třetí osoby platí, že **jednání bez zástupčího oprávnění vede obecně k vázanosti domnělého zástupce právním jednáním**.

Ve vztahu k výtce, že projev vůle nesměroval vůči zástupci, ale zastoupenému podle mého názoru především platí, že jde o **důsledek výslovně stanovený zákonem** (viz první věta § 440 odst. 2 OZ). Nelze tedy dost dobře tvrdit, že takový důsledek **vždy vede ke zdánlivosti právního jednání**, když je přímo zákonem předvídaným. Zákonodárce tedy přímo stanovil, že některá jednání učiněná (neoprávněně) jménem jiného budou **považována za jednání skutečně jednající osoby**, nikoliv té, kterou měla zastupovat. Těžko lze tedy dovodit, že **tato samotná skutečnost má být vadou právního jednání**.

Závěr vedoucí ke zdánlivosti daného právního jednání také podle mého názoru odporuje obecné zásadě vyjádřené v § 574 OZ. Pokud totiž obsah učiněného právního jednání neodporuje zákonu či dobrým mravům, nebylo souladné s touto zásadou pokládat takové právní jednání za zdánlivé (eventuálně neplatné) čistě z toho důvodu, že na jedné straně jednala **jednající osoba neoprávněně za jiného**. Vždy by tak měl dostat přednost **výklad, který zachová platnost a existenci učiněného právního jednání**.

Stejně tak je nutné odmítnout názor, že třetí osoba nejednající v dobré víře si nezaslouží ochranu v podobě závaznosti právního jednání mezi ní a jednající osobou (neoprávněným zástupcem). Samotná existence (bezvadnost) právního jednání **není odměnou ani sankcí**. Je to důsledkem obecné zásady, že vždy je nutné pokládat právní jednání spíše za existující a platná. Pokud daná osoba nebyla v dobré víře ohledně existence zástupčího oprávnění, nepřísluší jí ochrana v podobě práva na náhradu vzniklé škody (viz podkapitolu 2.5.3). Jinak ale není důvod pro absenci její dobré víry **zneplatňovat učiněné právní jednání**, pokud může existovat mezi jinými osobami, než bylo původně zamýšleno.

Takový výklad podle mého názoru i lépe chrání zájmy třetí osoby, jejíž jednání (ať již byla v dobré víře či nikoliv) nebylo příčinou skutečnosti, že za protistranu jednal neoprávněný zástupce. Třebaže právní úprava zastoupení by měla **především chránit zastoupeného**, neměla by zároveň ani **nedůvodně zasahovat do zájmů třetích osob**. Do právního postavení třetí osoby by tak v žádném případě nemělo být negativně zasaženo (tedy například neplatností či zdánlivostí právního jednání).

Stejně tak podle mého názoru je tato výtka spekulativní v tom smyslu, že předpokládá, že pro třetí osobu **je vždy podstatné, s kterou osobou (zástupcem či zastoupeným) jí vznikne závazek**. Třebaže souhlasím s tím, že v některých případech bude tato skutečnost pro třetí osobu klíčová, nebude tento předpoklad platit vždy, neboť si lze zcela jistě představit situace, kdy **jednající osobě nezáleží na tom, s kým nebo vůči komu dané právní jednání učiní**¹¹⁸.

Nicméně platí, že v těch situacích, kdy by se třetí osoba mohla dostat do horšího postavení v důsledku vázanosti domnělého zástupce namísto domnělého zastoupeného, souhlasím s tím, že **je třeba dovodit možnost ochrany této osoby**. Domnívám se proto, že v těchto případech se bude moci třetí osoba dovolat **neplatnosti pro omyl**, a to za předpokladu, že budou splněny další podmínky pro tuto aplikaci (tj. zejména, že osoba protistrany bude v daném případě „rozhodující okolností“ podle § 583 OZ).

Mám tedy za to, že tento protiargument proti obecné vázanosti domnělého zástupce vede spíše k tomu, že **v určitých případech, kdy bude pro třetí osobu rozhodující okolností, vůči komu bude vázána, bude moci být aplikován institut omylu podle § 583 OZ**. Třetí osoba se tak bude moci (za určitých podmínek) dovolat neplatnosti právního jednání. Obecně by přitom mělo platit, že je z jednání zavázána jednající osoba namísto tvrzeného zastoupeného.

Důsledkem jednání bez zástupčího oprávnění je tak podle mého názoru ze strany domnělého zástupce i třetí osoby **zásadně jeho vázanost jako platným právním jednáním**, přičemž ze strany třetí osoby může být dalším důsledkem možnost dovolat se omylu podle § 583 OZ, případně náhrady škody podle § 440 odst. 2 OZ.

2.5.2. Důsledky v případech, kdy právní jednání nemůže zavazovat zástupce

¹¹⁸ Tato otázka přitom úzce souvisí s mnohem obecnějším problémem, a to zda je pro právní jednání nutné, aby strany znaly skutečnou totožnost protistrany. Tato otázka přitom však přesahuje rozsah této práce, proto se jí nemohu dále věnovat.

Jak bylo uvedeno výše, základním důsledkem překročení zástupčího oprávnění je vázanost jednající osoby (tj. domnělého zástupce). **Právní jednání** učiněné jménem domnělého zastoupeného je tak **jednáním domnělého zástupce**. V případě smluv zakládajících nový závazek mezi stranami tedy platí, že je **tato smlouva uzavřena mezi domnělým zástupcem a třetí osobou**, se kterou neoprávněně jednal za domnělého zastoupeného (k právu třetí osoby viz níže). To samé bude platit u jednostranných právních jednáních, které mají založit nový závazek (návrh na uzavření smlouvy).

Rozdílný důsledek jednání bez zástupčího oprávnění musí nastoupit v případech, kdy učiněné právní jednání **navazuje na již učiněné právní jednání, resp. k již existujícímu závazku** mezi domnělým zastoupeným a třetí osobou. V případě dohod o změně závazku, odstoupení od smlouvy, výpovědi, započtení a dalších obdobných právních jednáních tak platí, že tato právní jednání **mohou vyvolat zamýšlené důsledky pouze, pokud byly učiněny mezi osobami, které jsou stranami dotčeného závazku**¹¹⁹.

Je ale otázkou, jak tato právní jednání posoudit. Domnívám se, že především **není namístě hovořit o neplatnosti těchto právních jednání**. Samotná skutečnost, že se tato právní jednání vztahují k závazku mezi (částečně) jinými osobami, nepředstavuje podle mého názoru **rozpor se zákonem ani dobrými mravy** (viz § 580 OZ). Stejně tak není na místě hovořit o **zdánlivosti (neboť zde byla jasně projevena vůle), ani o jiných vadách právního jednání jako je neurčitost, nevážnost nebo nesrozumitelnost**.

Tyto případy tak lze nejlépe přirovnat ke smlouvám o nakládání s vlastnickým právem osobou, která nemá vlastnické právo k předmětné věci. Tyto smlouvy také nejsou samy o sobě neplatné. Nicméně účinky takové smlouvy **nemohou nastat do chvíle, než osoba disponující vlastnickým právem k této věci odpovídající právo nabude** (viz § 1040 odst. 2 OZ). Obdobně se také posuzují zástavní smlouvy, které mají zřídít zástavní právo zajišťující neexistující dluh¹²⁰.

¹¹⁹ Ve vztahu k jednostranným právním jednáním přitom platí, že zamýšlený důsledek zrušení (změny) existujícího závazku nenastane ani v případě, kdy toto jednání učiní domnělý zástupce, ani tehdy, pokud toto právní jednání učiní protistrana vůči domnělému zástupci.

¹²⁰ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 4. 2002, sp. zn. 21 Cdo 957/2001 a následující rozhodovací praxe Nejvyššího soudu (z poslední doby např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 4. 2017, sp. zn. 21 Cdo 2494/2016, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2018, sp. zn. 21 Cdo 582/2018).

Stejně tak je podle mého názoru nutné posuzovat uvedené případy jednání bez zástupčího oprávnění – jde tak o právní jednání, které jsou existující a platné, ale které nevyvolávají žádné právní účinky.

2.5.3. Důsledky dodatečného schválení a vliv dobré víry třetí osoby.

Občanský zákoník stanoví, že v případě nezávaznosti určitého právního jednání ve vztahu k tvrzenému zastoupenému má třetí osoba **právo na náhradu škody** po jednající osobě (tvrzeném zástupci). Toto právo jí však přísluší pouze, pokud byla v dobré víře.

Z uvedeného ustanovení podle mého názoru vyplývá pouze to, že **pokud bude třetí osoba v dobré víře**, tj. bude moci s ohledem na všechny okolnosti důvodně objektivně předpokládat, že skutečně jednající osoba má zástupčí oprávnění vůči domnělému zastoupenému, **může požadovat po jednající osobě náhradu škody**. Jak jsem rozebral v podkapitole 2.5.1, nevyplývá podle mého názoru z dané úpravy, že by **absence dobré víry na straně třetí osoby negovala obecný závěr o vázanosti jednající osoby**. Pokud tak třetí osoba nebude v dobré víře, nemá akorát právo na náhradu vzniklé škody podle druhé věty § 440 odst. 2 OZ; dotčené právní jednání však bude zásadně platně existovat učiněno mezi jí a jednající osobou (tvrzeným zástupcem)¹²¹¹²². V tomto ohledu lze argumentovat i úpravou v DCFR, která vylučuje v případě malověrné protistrany také pouze právo na náhradu škody (viz podkapitolu 2.4.1).

Spojení „požadovat, aby splnil, co bylo ujednáno“ je nutné podle mého názoru vykládat jako potvrzení první věty § 440 odst. 2 OZ – dané právní jednání je učiněno mezi třetí osobou a tvrzeným zástupcem. Třetí osobě v dobré víře je (stejně jako osobě, která nebyla v dobré víře) zachována možnost chovat se v souladu s právním jednáním, které (namísto původního předpokladu) váže neoprávněného zástupce.

¹²¹ Opačně viz např. MELZER, F. op. cit. sub 8, s. 64, TINTĚRA, T. op. cit. sub 9, s. 464.

¹²² Opačný výklad se přitom opírá o obdobné ustanovení čl. 55 obecného zákoníku obchodního (srov. MALOVSKÝ-WENIG, A. *Příručka obchodního práva*. Praha: Československý Kompas, 1947, s. 165, a RANDA, A: *Soukromé obchodní právo rakouské (1908)*. Praha: Vysoká škola aplikovaného práva, 2008, s. 146). Mám však za to, že daný výklad vycházel z poněkud jiné textace daného ustanovení, kde poslední věta vylučovala větu předchozí (viz článek 55 obecného zákoníku obchodního: „*Kdo by, neobdržev prokury anebo plnomocenství obchodního, nějakou záležitost obchodní jakožto prokurista anebo jako plnomocník obchodní smluvil, též plnomocník obchodní, který by, smluviv se o obchod nějaký, plnomocenství své překročil, osobně zavázán jest osobě jiné podle práva obchodního; osoba jiná může ho, jak sama chce, o nahrazení škody anebo o vyplnění pohmatí. Závazek tento místo nemá, jestliže osoba jiná, vědouc, že prokury anebo plnomocenství není, anebo že toto bylo překročeno, s ním se v jednání dá.*“).

Právo na náhradu škody není v daném případě důsledkem porušení žádné povinnosti ze strany škůdce. Jedná se tak o další **zvláštní skutkovou podstatu náhrady újmy** (vedle případů uvedených v § 2920 až § 2950 OZ).

Právo na náhradu škody je podle diskutovaného ustanovení logicky omezeno pouze na škodu, která **vznikla v důsledku skutečnost, že právní jednání se považuje za jednání neoprávněného zástupce namísto zastoupeného**¹²³. Škoda způsobená nesplněním převzaté povinnosti ze strany neoprávněného zástupce se bude posuzovat stejně jako jakékoliv jiné porušení smluvní povinnosti.

V případě smluv zakládajících závazky mezi strany bude škoda na straně třetí osoby vznikat zřídka; za škodu lze maximálně považovat **vyšší riziko nesplnění povinností ze strany zástupce** (pokud půjde o méně bonitního dlužníka než by byl zastoupený), tedy snížení hodnoty pohledávky. Podle mého názoru bude škoda vznikat spíše v případech, kdy dané jednání bude sice formálně učiněno zástupcem, nebude ale moci vyvolat zamýšlené důsledky (tj. jednání popsaná v podkapitole 2.5.2).

Příklad: společnost Alfa se rozhodne, že přestane vyrábět dřevěné výrobky. Rozhodne se tedy ukončit závazky ze smlouvy s D, podle které jí D každý měsíc dodává za sjednanou cenu 100 tun dubového dřeva. Dohodu o ukončení závazků z této smlouvy k 1. 1. 2019 jménem D uzavře osoba N, která však k tomu není (navzdory dobré víře Alfa) oprávněná. D následně odmítne dodatečně jednání schválit a závazky z této smlouvy jsou ukončeny až k 1. 6. 2019.

V daném případě může Alfa zásadně uplatnit po N škodu spočívající v tom, že jí od 1. 1. 2019 do 31. 5. 2019 byla dodáváno dřevo ze strany D.

Skutečnost, že třetí osoba může požadovat náhradu škody podle mého názoru neznamená, že **jakkoliv zanikají účinky právního jednání mezi třetí osobou a neoprávněným zástupcem**. Samotným požadavkem na náhradu škody tak **nedochází k ukončení závazků ze smlouvy** (pokud jednání, u kterého bylo učiněno neoprávněné zastoupení, bylo smlouvou zakládající závazky) ani k **negaci jiných účinků daného právního jednání**. Neoprávněný zástupce je tak dále stranou tohoto právního jednání.

¹²³ Srov. MELZER, F. op. cit. sub 8, s. 64.

Opačný názor může vycházet z čistě jazykového výkladu druhé věty § 440 odst. 2 OZ – viz „může na jednajícím požadovat, aby splnil, co bylo ujednáno, **anebo** aby nahradil škodu“. Lze tedy teoreticky vykládat dané ustanovení i tak, že třetí osoba nemá možnost požadovat také náhradu škody, ale musí si vybrat, zda požadovat náhradu škody či nikoliv.

Myslím ale, že je nutné uvedené ustanovení číst jako celek (tj. obě věty ve společném významu). Druhá věta přitom neobsahuje žádný náznak toho, že by měla nějak negovat první. **První věta podle mého názoru tedy platí obecně**, tj. vždy bez ohledu na druhou větu (neexistenci dobré víry nebo požadování náhrady škody). Druhá věta (spíše ze stylistických a historických důvodů) tak odkazuje na „požadovat, aby splnil, co bylo ujednáno“ nijak jako na alternativní možnost, ale aby zákonodárce **zavedl oprávnění požadovat náhradu škody jako doplněk pro** možnost (vyplývající již z první věty) respektovat skutečnost, že právní jednání bylo učiněno mezi ní a jednajícím osobou (neoprávněným zástupcem).

Nevidím ani logicky a smysluplný důvod takového výkladu, tedy zakládající nutnost volby. Jak by měla být třetí osoba chráněna, pokud by měl **požadavek náhrady škody** způsobené tím, že jí (například) vznikl závazek s jinou osobu než chtěla, způsobit **zánik daného závazku**? Vzhledem k tomu, že uvedené ustanovení navazuje na obecnou ochranu dobré víry, mám za to, že je třeba jej vyložit co **nejvíce k ochraně této osoby**.

Kromě toho je také nutné uvést, že vůbec není jasné (v případě, že by se přijal výše naznačený alternativní výklad), kdy **přesně by zanikly účinky daného právního jednání**, ani do kdy by bylo možné takovou volbu učinit. Kromě teoretické nepřesvědčivosti by tedy přinesl i mnohé praktické potíže¹²⁴.

3. PŘIHLÍŽENÍ K DOBRÉ VÍŘE ZÁSTUPCE A JINÝCH JEHO VĚDOMOSTÍ

3.1. Obecně k přihlížení vědomostí zástupce

Základní ustanovení přihlížení k vědomostem zástupce týkajících se právního jednání obsahuje § 436 odst. 2 OZ. Ten stanoví tři základní pravidla:

¹²⁴ V tomto ohledu je nutné si uvědomit, že dané právní jednání nemusí být vždy smlouvou zakládající závazek mezi stranami. Může jít také o věcněprávní jednání (např. převod vlastnického práva). Pokud tak zástupce jednal neoprávněně jménem jiného jako nabyvatele vlastnického práva, stal se za podmínek § 440 OZ nabyvatelem dané věci (protože by se dané právní jednání považovalo za jednání zástupce). Pokud by skutečně měla mít třetí osoba (protistrana) jednajícím v dobré víře mít právo volby – určitým okamžikem by toto právní jednání přestalo vyvolávat právní účinky. To samozřejmě vyvolá sporné otázky, kdo byl v jaký okamžik vlastníkem dané věci.

- a) dobrá víra nebo vědomost (ať již subjektivní¹²⁵ nebo objektivní¹²⁶) o určité skutečnosti zástupce se zásadně považuje za dobrou víru nebo vědomost zastoupeného;
- b) to neplatí, pokud jde o vědomost získanou zástupcem před vznikem zastoupení;
- c) pokud nebyl zastoupený v dobré víře, nemůže se dovolávat dobré víry zástupce.

3.2. Přihlížení k dobré víře zástupce

Základní pravidlo je zřejmé, pokud při učinění určitého jednání byl **zástupce v dobré víře**, pokládá se dané právní jednání za učiněné v dobré víře (tj. ze strany zastoupeného). Pokud tedy zástupce nevěděl ani nemusel vědět o rozporu mezi skutečným (právním) a tvrzeným stavem, a byl tedy v dobré víře při učinění daného právního jednání, že jedná v souladu s právem, zásadně platí, že takové jednání učinil zastoupený v dobré víře (ledaže sám zastoupený v dobré víře nebyl – viz podkapitolu 3.5). Z kontextu celého ustanovení a jeho smyslu mám za to, že pojem „přihlížet“ nelze vykládat omezujícím způsobem (tedy že kromě dobré víry zástupce musí přistoupit ještě nějaká další skutečnost)¹²⁷.

Situace je komplikovanější v případech, kdy zastoupený má **více zástupců**. V tomto ohledu je možné zvolit několik přístupů. Lze například uvažovat o tom, že se posuzuje pouze **dobrá víra zástupce, který skutečně jednal**. Pokud jich jednalo více, tak **všech jednajících**. Dobrá víra zástupců, kteří sice mohli za zastoupeného dané jednání učinit, ale v daném případě tak neučinili, nebude mít význam. Takový výklad je podle mého názoru nejpřesvědčivější a přikláním se k němu jako k obecnému pravidlu při posuzování dobré víry zastoupeného. Osobně nevidím důvod zkoumat dobrou víru zástupce, který v daném případě nejednal, pokud k tomu nejsou zvláštní důvody.

Lze ale i uvažovat o zkoumání **dobré víry všech zástupců**, kteří **mohli v daném případě jednat**. Při takovém přístupu lze dále buď uvažovat o nutnosti dobré víry všech zástupců, případně zaujmout benevolentnější postoj a požadovat dobrou víru alespoň většiny zástupců. Tento přístup se uplatňuje zejména v rámci posuzování dobré víry právnické osoby z hlediska členů jejích (statutárních) orgánů (ve vztahu k předchozí právní úpravě se přitom české soudy spíše přikláněly

¹²⁵ Skutečnou vědomostí rozumím skutečnost, o které určitá osoba věděla.

¹²⁶ Nutnou vědomostí rozumím skutečnost, kterou určitá osoba měla nebo musela vědět.

¹²⁷ Shodně viz MELZER, F. op. cit. sub 8, s. 49, kdy podle Melzera je nutné § 436 odst. 2 OZ vykládat tak, že primárně se posuzuje subjektivní stránka zástupce.

k posuzování dobré víry většiny členů statutárních orgánů¹²⁸), kde ale hraje významnou roli do značné míry specifické postavení orgánů právnické osoby (viz § 151 odst. 2 OZ), kdy dobrou víru jejích členů lze připodobnit k dobré víře samotného zastoupeného¹²⁹.

Příklad: Advokát A byl ze strany obchodní společnosti Karma a.s. pověřen vyjednáváním kupní smlouvy ohledně několika nemovitostí s osobou P. Karma a.s. po dokončení fáze vyjednávání zmocnila advokáta A i k uzavření kupní smlouvy. Nakonec však kupní smlouvu uzavřeli za Karma a.s. oba členové jejího představenstva. P ale nebyl vlastníkem těchto nemovitostí, což A zjistil při procesu vyjednávání, ale nesdělil společnosti Karma a.s.

Byla Karma a.s. při uzavření kupní smlouvy v dobré víře, když všichni členové jejího statutárního orgánu byli v dobré víře, ale její zmocněnec (oprávněný uzavřít smlouvu) nikoliv?

Osobně si myslím, že není vhodné **rozšiřovat tento přístup mimo zastoupení právnických osob členy jejích orgánů** (případně obdobné útvary v rámci soukromého práva). V obecné úrovni je totiž těžko obhajitelné, aby byla relevantní vědomost osoby, které při daném právním jednání nejednala, a to jen proto, že mohla. V konkrétních případech (hraničících se zneužitím a nepoctivostí) by na základě obecných zásad bylo možné dovést, že určitá osoba se nemůže dovolávat své nevědomosti či nevědomosti svých jednajících zástupců, pokud tato vědomost byla dána u osoby, která byla oprávněna danou osobu zastoupit a zúčastnila se procesu vyjednávání uzavření dané smlouvy (učinění daného právního jednání).

Podle mého názoru je tedy primárním pravidlem **posuzování dobré víry skutečně jednajícího zástupce**, přičemž v případě právnických osob je nutné zkoumat také dobrou víru jejího statutárního orgánu (případně dalších osob podílejících se na rozhodování právnické osoby¹³⁰), i pokud nejednal. Toto obecné pravidlo ale může být v konkrétních případech prolomeno.

¹²⁸ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 4. 2014, sp. zn. 22 Cdo 427/2013, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2014, sp. zn. 22 Cdo 4057/2013, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2016, sp. zn. 22 Cdo 2426/2015, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 5. 2015, sp. zn. 29 Cdo 1539/2014, nebo také rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 11. 2013, sp. zn. 2 As 125/2012-77.

¹²⁹ Podrobně k posuzování dobré víry právnické osoby viz ČECH, P. Přičitatelnost dobré či zlé víry, resp. vědomí o určité skutečnosti právnické osobě. *Právní rozhledy*. 2018, 6, s. 210.

¹³⁰ Viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2016, sp. zn. 22 Cdo 2426/2015: „K dobré víře právnické osoby je potom možné uvést, že se zásadně odvíjí od vědomosti statutárních orgánů společnosti Z tohoto pravidla je ovšem třeba připustit výjimky v situaci, když by důsledně trvání na uvedeném názoru vedlo ke zjevným nespravedlnostem. Jestliže v posuzované situaci je právnické osobě adresován dopis, v němž jsou uváděny relevantní údaje zpochybňující dobrou víru právnické osoby, je nepřijatelným závěr, že by dobrá víra právnické osoby nebyla

3.3. Přihlížení k vědomosti o určité okolnosti (omyl, počátky běhu lhůt, apod.)

Ustanovení § 436 odst. 2 OZ kromě přihlížení k dobré víře zástupce upravuje i přihlížení k jeho vědomosti o určité okolnosti. Ačkoliv stanoví pouze, že se přihlíží k okolnosti, o které zástupce vědět musel, je zřejmé, že kryje i ty okolnosti, o kterých zástupce skutečně věděl. Záměrem zákonodárce bylo zřejmě zajistit, že v případech, kdy je rozhodující **vědomost určité osoby** o konkrétní **skutečnosti**, bude relevantní i **vědomost jejího zástupce**. V opačném případě by zastoupené osoby byly nedůvodně zvýhodněny oproti osobně jednajícím; navíc určité osoby (zejména právnické) nemohou jednat jinak než v zastoupení.

S vědomostí, ať již skutečnou¹³¹ (tj. vyjádřenou například jako „věděl“, „dozvěděl“ nebo „zjistil“) nebo vyžadovanou¹³² (tj. vyjádřenou například jako „musel vědět“, „muset se dozvědět“ nebo „musel zjistit“), o určitých skutečnostech přitom zákonodárce spojuje různé následky. Viz například povinnost likvidátora podat insolvenční návrh (§ 200 OZ), odpovědnost za škodu způsobenou neplatností právního jednání (§ 579 odst. 2 OZ), omyl při právním jednání (§ 585 OZ), zákaz jednat za právnickou osobu při likvidaci (§ 188), zákaz zcizit zástavu po započetí jejího výkonu (§ 1363 OZ), neúměrné zkrácení (§ 1793 OZ), oznamování postoupení dlužníkovi (§ 1882 OZ), odpovědnost postupitele při postoupení (§ 1885 OZ), rozsah přechodu dluhů při převzetí majetku (§ 1893 OZ), rozsah odpovědnosti za vady (§ 1921 OZ), účinky kvitance (§ 1951 OZ), důvody odstoupení (§ 2002 OZ), platnosti převzetí ručení (§ 2019 OZ) nebo odvolání veřejného příslibu (§ 2885 OZ). Ve všech těchto případech se **případná vědomost či nevědomost zástupce o relevantních skutečnostech bude považovat za vědomost či nevědomost zastoupeného**.

Spornou otázkou je posouzení, na které zástupce se toto pravidlo vztahuje. Podle mého názoru je nutné vykládat dané pravidlo stejně jako ve vztahu k dobré víře. Mám tedy za to, že je nutné vykládat uvedené pravidlo tak, že zásadně je relevantní pouze **vědomost zástupce, který skutečně jednal**. Toto pravidlo bude nutné opět modifikovat ve vztahu k právnickým osobám¹³³.

zpochybněna, pokud by se o tomto dopise s ohledem na vnitřní strukturu právnické osoby nedozvěděl její statutární orgán, nýbrž toliko zaměstnanec vykonávající speciálně zřízenou funkci pro řešení právních otázek (podnikový právník). Obdobně pokud se podnikový právník při výkonu svého zaměstnání dozví o relevantních skutečnostech zpochybňujících dobrou víru právnické osoby, není možné – jak správně dovodily soudy obou stupňů – se s úspěchem bránit tím, že podnikový právník, který není statutárním orgánem společnosti, tato zjištění nesdělil statutárnímu orgánu společnosti.“

¹³¹ Tuto vědomost lze označit také jako subjektivní.

¹³² Tuto vědomost lze označit také jako objektivní.

¹³³ Viz ČECH, P. op. cit. sub 129.

I zde je ale nutné nechat otevřenou možnost pro relevanci vědomosti osoby, která sice za danou osobu nejednala, ale byla k tomu oprávněna.

Situace je ještě komplikovanější ve vztahu k posuzování situací, kdy od **získání vědomosti o určité skutečnosti počíná běžet určitá lhůta či doba** (viz např. §§ 242, 259, 432, 619, 1008, 1128, 1209, 1884, 1889, 1899, 1977 nebo 2002 OZ). Ve všech těchto případech lze dovodit, že daná lhůta počíná běžet už od chvíle, kdy se o určité skutečnosti **dozvěděl nebo měl a musel dozvědět zástupce** (ledaže se zastoupený samozřejmě o této skutečnosti dozvěděl dříve). Podle mého názoru je třeba posuzovat takové situace vždy s zohledněním skutkových okolností. V situacích, kdy zástupce nemusí mít povinnost v dané záležitosti jakkoliv jednat, by takový závěr byl pro zastoupeného zbytečně přísný. Zastoupeného by uběhla lhůta či doba, aniž by měl možnost domáhat se případné újmy po zástupci. Mám tedy spíše za to, že je možné v konkrétních situacích vzít do úvahy **vědomost zástupců, kteří bez dalšího mohou v dané záležitosti za zastoupeného jednat** (tj. učinit jednání, pro které je stanovená lhůta, pro jejíž počátek běhu je klíčová vědomost o určité skutečnosti), tedy jak zástupců se specifickým zástupčím oprávněním pro konkrétní jednání, tak zástupců s obecnějším oprávněním. Vždy ale je nutné zvážit, zda nedojde k příliš silnému zásahu do postavení zastoupeného.

3.4. Okolnosti, o kterých se zástupce dozvěděl před vznikem zastoupení

Podle výslovného znění § 436 odst. 2 OZ platí, že pokud se zástupce určitou okolností, která měla za následek buď jeho neexistenci dobré víry, nebo jinou vědomost o právně relevantní skutečnosti, **před vznikem zastoupení**, nastává fikce, kdy se tato vědomost přehlídí pro účely posuzování dobré víry nebo jiné vědomosti zastoupeného.

Dané ustanovení tak stanoví, že pokud by tak daný zástupce byl v dobré víře **přes uvedenou skutečnost** (tj. získání znalosti o určité okolnosti před vznikem zastoupení), bude pro účely přihlížení k jeho dobré víře **považován za osobu jednající v dobré víře**. Pokud by ale **nebyl v dobré víře, i pokud bychom nebrali** do úvahy žádnou ze skutečností, kterou se dozvěděl před vznikem zastoupení, bude považován za osobu **nejednající v dobré víře** (a tedy i zastoupený). To samé bude platit pro jiné vědomosti (viz podkapitolu 3.3).

Z hlediska posuzování okamžiku vzniku zastoupení je podle mě v každém případě nutné vyhnout se **formálnímu posuzování, kdy vzniklo** konkrétní zástupčí oprávnění, které bylo využito při zkoumaném právním jednání. Spíše je nutné posuzovat, zda v okamžiku, kdy se dozvěděl okolnost, které popřela jeho dobrou víru, **měl ve vztahu k dané osobě zástupčí**

oprávnění týkající se záležitosti, při které nakonec jednal za zastoupeného a u kterého je zkoumána daná dobrá víra. Je tak nutné z druhé strany vyloučit výklad, kdy jakékoliv zástupčí oprávnění vůči dané osobě existující v době zjištění dané okolnosti vylučuje aplikaci diskutované výjimky.

Příklad: advokát A je od 1. 2. 2001 právním zástupcem paní Z ohledně její sbírky uměleckých obrazů. Kvůli ochraně před případným zneužitím je ale vždy zmocněn pouze na rok. Každý rok je s ním tak pravidelně sjednáno nové zmocnění a vystavena nová plná moc. Dne 15. 6. 2018 advokát A koupil jménem Z obraz od osoby P, a to na základě zmocnění sjednaného mezi A a Z dne 1. 2. 2018. Skutečnost, že P není skutečným vlastníkem daného obrazu, věděl A na základě toho, že mu dne 10. 3. 2005 manželka P sdělila, že jej podvodem vylákal od předchozí majitelky těsně před její smrtí.

Ačkoliv konkrétní zástupčí oprávnění, které A využil k jednání za Z v daném případě, vzniklo teprve 1. 2. 2018, je podle mého názoru nutné událost z 10. 3. 2005 vykládat jako nastalou již za trvání zastoupení, neboť v té době existovalo zástupčí oprávnění se stejným věcným rozsahem.

Tato výjimka je ale do značné míry sporná. Především zde **chybí jasný účel nebo smysl** daného pravidla. Proč by skutečnosti, které se dozvěděl zástupce před vznikem zástupčího oprávnění, měly být vyjmuty z posuzování jeho dobré víry (vědomosti o jiných skutečnostech) ve vztahu k zastoupenému? Souhlasím tedy s Melzerem, že kromě situací, kdy zástupce jedná výhradně jako vykonavatel zcela vytvořené vůle zastoupeného, je nutné vykládat danou výjimku velmi úzce¹³⁴.

3.5. Význam výjimky pro zlou víru zastoupeného

Základní pravidlo o přihlížení k dobré víře zástupce samozřejmě neplatí, pokud sám **zastoupený není v dobré víře**. V případě, že je osoba při určitém právním jednání zastoupena, **nesmí být sama ve zlé víře**¹³⁵.

Ačkoliv to zákonodárce výslovně nestanovil, musí stejný princip platit i ve vztahu k **vědomosti o jiných okolnostech**. Pokud tak jednající zástupce o určité okolnosti nevěděl ani

¹³⁴ Viz MELZER, F. op. cit. sub 8, s. 51 až 52.

¹³⁵ Podrobněji viz MELZER, F. op. cit. sub 8, s. 50, kde Melzer popisuje, že § 436 odst. 2 OZ nelze vykládat tak, že zástupce i zastoupený musí být v dobré víře – postačí, pokud je zástupce v dobré víře a zastoupený není ve zlé víře.

vědět nemusel nebo nemohl, ale samotný zastoupený o ní věděl, posoudí si daná situace tak, že o ní právně jednající osoba (tj. zastoupený) věděla.

4. KONFLIKT ZÁJMŮ

4.1. Zákaz jednat v konfliktu zájmů

4.1.1. Obecně k vymezení konfliktu mezi zájmy zástupce a zastoupeného

V § 437 odst. 1 OZ je stanovený obecný¹³⁶ zákaz zástupce jednat za zastoupeného při právním jednání, u kterého je **rozpor mezi jeho zájmy a zájmy zastoupeného**. Zároveň jsou v § 437 odst. 2 OZ stanoveny dvě vyvratitelné domněnky existence tohoto rozporu. Toto pravidlo je v § 437 odst. 1 OZ částečně prolomeno ve vztahu ke zmocnění při vědomosti zastoupeného. Zároveň je také chráněna dobrá víra třetích osob (viz § 437 odst. 2 OZ).

Podle mého názoru se stanovením zákazu jednat při existujícím konfliktu zájmů **negativně vymezuje rozsah zástupčího oprávnění**. Pokud je dané právní jednání kryto věcným rozsahem zástupčího oprávnění, ale přesto je zástupci ve vztahu k danému právnímu jednání stanoven zákaz (z důvodu, že je zde skutečný nebo presumovaný konflikt zájmů, pro který není stanovena výjimka z důvodu vědomosti zastoupeného, dobré víry třetí osoby nebo nedovolání se konfliktu ze strany zastoupeného), nelze než dovést, že **ve výsledku nemá daná osoba pro konkrétní právní jednání zástupčí oprávnění**. Těžko lze obhájit výklad, podle kterého pro dané právní jednání má určitá osoba zástupčí oprávnění (tedy, že může jednat za jiného) a zároveň je jí stanoven zákaz takové oprávnění využití (tedy, že nemůže jednat za jiného).

Rozpor mezi zájmy zástupce a zastoupeného lze jen velmi **obtížně obecně definovat**, a to kvůli vysoké neurčitosti pojmu „zájem/zájmy“ (viz dále v této kapitole). S ohledem na skutečnost, že je tento zákaz stanoven výhradně na **ochranu zastoupeného**, je podle mého názoru důležité se méně soustředit na přesný výklad tohoto pojmu, ale spíše zkoumat, zda by připuštěním výkonu zástupčího oprávnění v daném případě mohlo dojít **k potenciálnímu poškození zastoupeného**. Samotný vznik újmy na straně zastoupeného ale není podmínkou, abychom dané jednání posoudili

¹³⁶ Zvláštní úprava platí pro obchodní korporace (viz zejména § 54 až 58 ZOK), zákonné zástupce a opatrovníky (§ 460 OZ) nebo zastoupení dětí rodiči (viz § 892 odst. 3 OZ). Otázka, do jaké míry je vyloučena obecná úprava, je mimo rozsah této práce.

jako jednání zástupce v rozporu se zájmy zastoupeného. Stačí pouze, aby **zástupce byl svými zájmy reálně motivován jednat k újmě zastoupeného**.

Obecně platí, že zájmy zástupce i zastoupeného se vždy posuzují **ve vztahu ke konkrétnímu jednání**. K tomu se totiž vztahuje dané omezení. Je tedy třeba posoudit, jaké zájmy má ve vztahu k zamýšlenému jednání zastoupený, a následně je porovnat se zájmy zástupce. Pokud **nebudou vzájemně kompatibilní**, tj. bude zde dán mezi nimi rozpor, dojdeme k závěru, že je zde naplněno diskutované omezení rozsahu zástupčího oprávnění.

4.1.2. Zájmy zastoupeného

Zájmy zastoupeného budou zpravidla takové, aby dané jednání mu přineslo co největší prospěch. Prospěch jednotlivce je přitom vždy čistě subjektivní, neboť každá osoba má své vlastní preference a vnímá prospěch jiným způsobem. Pro účely posuzování zástupčího oprávnění je ale takové pojetí nepoužitelné. Nelze tedy vycházet z přesné definice prospěchu.

Podle mého názoru je tak spíše nutné vykládat daný pojem (zájem) více objektivním způsobem, tj. vymezit, jaký prospěch by sledovala osoba (zastoupený) v obdobném postavení. Je tedy nutné vždy zkoumat, zda jde o **prospěch, jehož sledování ve vztahu ke konkrétnímu právnímu ujednání ze strany konkrétního zastoupeného, mohla nezávislá třetí osoba rozumně předpokládat**. Domnívám se také, že vedle toho je třeba za relevantní pokládat také zájem, který byl výslovně zástupci i třetí osobě (se kterou bylo v daném případě jednáno) zastoupeným komunikován.

Základem je přitom posuzování **materiálního prospěchu**, kdy lze dovodit, že zastoupený má obecně zájem získat z daného právního jednání **co nejvíce za co nejmenší náklady**. Zastoupený prodávající tak bude mít například zájem prodat danou věc za co nejvyšší cenu s co nejkratší dobou splatnosti, a to co nejvíce bonitnímu kupujícímu. Zastoupený kupující bude mít do značné míry opačný zájem (dodání co nejdříve za co nejnižší cenu s co nejdelší dobou splatnosti). Pronajímatel bude mít zase zájem o co nejvyšší nájemné (a ideálně garantované na co nejdelší dobu) spolu s co nejvyšší kaucí, zatímco nájemce bude mít zájem na co nejnižším nájemném a žádné kauci.

Z pohledu materiálního prospěchu je podle mého názoru potřeba zohlednit i **dlouhodobější cíle**, a to zvláště u právních jednání, které se týkají **podnikání** zastoupeného. Pokud zastoupený má své podnikání založené na poskytování produktů z kvalitních zdrojů, bude jeho

zájmem nakupovat výhradě takové zdroje, třebaže budou nákladnější než jiné. Stejně tak si lze představit podnikání založené na určitých etických principech, šetrnosti ke zvířatům nebo životnímu prostředí nebo vysoké kvalitě přístupu ke koncovým zákazníkům. To vše je třeba vzít do úvahy, pokud sledování takového prospěchu ze strany konkrétního zastoupeného při konkrétním právním jednání mělo a mohlo být z pohledu třetí osoby známo (např. zastoupený podnikatel se takto veřejně dlouhodobě prezentuje).

Nelze dále vyloučit, že zastoupený bude sledovat v konkrétním případě i **nemateriální prospěch**. Tento prospěch může spočívat, jak ve volbě protistrany, obsahu právního jednání nebo jiných okolnostech právního jednání (např. čas uzavření smlouvy). Zatímco lze obecně předpokládat sledování materiálního prospěchu ve vztahu k většině smluv, nemateriální prospěch musí podle mého názoru vycházet z velmi **specifických okolností**.

Příklad: Paní A zdědí dům po svém manželi, který zemřel v důsledku oběšení v daném domě. Zmocní realitního agenta R k prodeji tohoto domu.

Jako prodávající bude paní A při uzavírání kupní smlouvy k tomuto domu zásadně sledovat materiální prospěch – prodej za co nejvyšší cenu. Vzhledem ke specifickým okolnostem lze však podle mého názoru i předpokládat, že bude mít zájem prodat dům co nejrychleji.

Nejsložitější bude posuzování u **jednostranných právních jednání** (zejména u výpovědi, odstoupení od smlouvy nebo jiných jednostranných ukončení závazků ze smlouvy). Obecně lze totiž jen velmi omezeně dovodit, jaký zastoupený v těchto případech sleduje zájem. V těchto případech skutečně půjde o **posuzování konkrétních okolností**, ze kterých by bylo možné dovodit zájem daného zastoupeného při uskutečněním právním jednání¹³⁷.

4.1.3. Zájmy zástupce

Zájem zástupce při daném právním jednání je třeba posuzovat z pohledu teze, že v ideálním případě by zástupce neměl sledovat při konkrétním právním jednání **žádný zájem**. Přesněji řečeno – jeho jediným zájmem by mělo být jednat v co největší možné míře v souladu se zájmem zastoupeného.

¹³⁷ Viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2011, sp. zn. 29 Cdo 2319/2010, který připouští rozpor zájmů zástupce a zastoupeného při uznání dluhu (zastoupeného vůči zástupci).

Lze si přitom představit situace, kdy je právě jeho motivace jednat v co největší míře v zájmu zastoupeného posilována v rámci jeho poměru se zastoupeným (viz podkapitolu 1.4). Může například být sjednána odměna za uskutečněné právní jednání, případně může být výše této odměny závislá na obsahu daného právního jednání. V takovém případě může ve vztahu ke konkrétnímu právnímu jednání sledovat zástupce svůj osobní (majetkový) zájem. Takovýto zájem zpravidla **nebude v rozporu se zájmy zastoupeného**.

Zástupce však může sledovat ve vztahu k jednotlivému právnímu jednání i zájmy, které se **netýkají zájmů zastoupeného**. Ve vztahu k nim platí obecně to samé jako u zájmů zastoupeného – je nutné vycházet z určitého objektivizovaného pojetí. Zatímco ale zastoupený je vždy stranou právního jednání, u kterého mělo být využito zástupčí oprávnění daného zástupce, u zástupce tomu tak zpravidla není. Ideální stav je tedy takový, kdy zástupce nebo přímo zúčastněn na daném právním jednání ani nebude sledovat přímo nebo zprostředkovaně žádné zájmy při učinění daného právního jednání. Jakýkoliv odklon od tohoto ideálního stavu je signálem možného problému z hlediska případného konfliktu zájmů.

Může se tedy stát, že **zájmy dané protistrany** (vůči které zastupuje zastoupeného) budou **zprostředkovaně i jeho zájmy**. Posuzování zájmů zástupce je tedy spíše (kromě situací, kdy je zástupce přímo zúčastněn na daném jednání) posuzování míry, do jaké mohou být zájmy zástupce v souladu se zájmy protistrany.

Zájmy zástupce se přitom mohou odvíjet od zájmů protistrany v případech **osobních či majetkových vazeb**. Osobní vazby na protistranu, ať již rodinné (přímé či nepřímé) nebo jiné (přátelství nebo intimnější vztah), totiž zpravidla budou zástupce **motivovat** jednat v zájmu dané protistrany. Majetkové vztahy mohou být dány zejména v situacích, kdy v pozici protistrany je právnická osoba. Zástupce přitom může být přímo **společníkem** dané korporace v pozici protistrany nebo může být **společníkem osoby ovládající** danou protistranu, případně může dokonce danou osobu (přímo nebo nepřímo) ovládat¹³⁸. Stejně tak je nutné považovat za majetkovou vazbu skutečnost, že zástupce je **zakladatelem fundace** v pozici protistrany nebo **obmyšleným** ve vztahu ke svěrenskému fondu, na jehož účet jedná protistrana.

Kromě toho ale mohou existovat majetkové závazkové vazby – zástupce může být zaměstnancem, členem orgánu (v případě právnických osob) nebo spolupracujícím podnikatelem

¹³⁸ Viz § 74 an. ZOK.

protistrany – zvláštní pozici bude mít situace, kdy v důsledku tohoto vztahu bude zástupcem i této protistrany. Samozřejmě nelze ani vyloučit kombinaci obojího, kdy osoba s osobní vazbou na zástupce má majetkovou vazbu na protistranu – i v těchto případech lze hovořit o odvozených zájmech zástupce.

Intenzita vazby na protistranu tedy může být různá. Pokud bude protistranou obchodní společnost může být zástupce jak jediným společníkem obchodní společnosti, tak může být syn bratra otce jeho manželky jedním ze sta tisíců akcionářů této společnosti. V obou případech zde určitá vazba existuje, ale její intenzita je velmi různá.

Lze si přitom představit dvojí význam intenzity této vazby – buď bude míra této intenzity **klíčová** pro posouzení, zda dochází ke **zprostředkování zájmů** této protistrany do zájmů zástupce, nebo bude rozhodující pro posouzení **míry rozporu** mezi zájmy zástupce a zastoupeného. Osobně mám za to, že oba přístupy jsou možné – přijde mi ale praktičtější druhý z výkladů, neboť umožňuje od intenzity této vazby posuzovat míru rozporu těchto zájmů, jak vyžaduje stávající právní úprava (viz dále v této kapitole).

Také nelze vyloučit situace, kdy zájmy zástupce ve vztahu ke konkrétnímu právnímu jednání budou vycházet z určitého **právního vztahu mezi třetí osobou a zastoupeným nebo protistranou**. Ta může být například věřitelem, spoluvlastníkem nebo osobou oprávněnou nebo povinnou z věcného práva vůči zastoupenému nebo protistraně. Pokud je přitom **zástupce takovou osobou nebo má na ní majetkové či osobní vazby**, lze dovést, že může při uzavření daného právního jednání sledovat zájmy odlišné od zájmů jak protistrany, tak (to především) zájmů samotného zastoupeného.

Příklad: Pronajímatel P uzavřel dvě nájemní smlouvy ohledně rozdílných částí prostor obchodního domu s N1 a N2. V každé z nájemních smluv je sjednáno přednostní právo na rozšíření nájemní smlouvy ohledně části prostor podle druhé nájemní smlouvy při jejím ukončení.

Pokud by N2 zastupoval N1 při výpovědi nájemní smlouvy vůči P nelze dovést, že jeho zájmy jsou právě z důvodu existence závazkových práv vůči P odlišné od zájmů N1 (i P).

Vedle toho samozřejmě je nutné připustit, že mohou existovat situace, kdy **zástupce** bude motivován sledovat **nemajetkový prospěch** při daném právním jednání. Tyto zájmy mohou být velmi různorodé a budou se odvíjet od konkrétních okolností daného jednání. Nelze je tedy obecně popsat a stejně jako v případě nemajetkového prospěchu zastoupeného tyto zájmy bude nutné

posuzovat objektivizujícím způsobem (tj. zda bylo možné rozumně předpokládat, že daný zástupce bude při daném právním jednání sledovat tento nemajetkový prospěch).

Mám tedy za to, že je možné obecně dovodit určité zájmy zástupce v těchto případech: (i) zástupce je **zastoupeným majetkově motivován právně jednat nebo jednat určitým způsobem**, (ii) zástupce je **protistranou při daném právním jednání**, (iii) zástupce má **osobní nebo majetkové vazby na protistranu**, (iv) zástupce je **třetí osobou s právním vztahem k zastoupenému nebo protistraně** nebo má osobní nebo majetkové vazby na tuto třetí osobu, nebo (v) zástupce sleduje **specifický nemajetkový prospěch**.

4.1.4. Rozpor mezi zájmy zástupce a zastoupeného

Ustanovení § 437 odst. 1 OZ zakazuje zástupci jednat pouze v případě, že zde existuje **skutečný rozpor mezi zájmy zástupce a zastoupeného**. Nestačí tedy, abychom ve vztahu k právnímu jednání došli k závěru, že zastoupený měl určité zájmy a zástupce nejednal v souladu s nimi. Samotné jednání zástupce mimo zájmy zástupce není důvodem pro omezení zástupčího oprávnění. Nestačí dokonce ani skutečnost, že zastoupený i zástupce měli ve vztahu k právnímu jednání své zájmy. Tyto zájmy mohou být dokonce souladné – například, pokud je právě zástupce (v rámci jiného poměru mezi zástupcem a zastoupeným) finančně motivován jednat v co největším souladu se zájmy zastoupeného. Je ale nutné si také uvědomit, že **nestačí potenciální rozpor**¹³⁹ mezi těmito zájmy (na rozdíl například od § 54 ZOK).

Rozporem mezi zájmy se přitom rozumí **odlišnost a protichůdnost** těchto zájmů. Pokud zástupce i zastoupený mají do jiné míry stejné zájmy, rozpor není dán. Teoreticky mohou ale i existovat zájmy, které nejsou stejné, ale nejsou ani protichůdné; taková situace bude ale spíše výjimkou.

Skutečný rozpor podle mého názoru odlišuje od potenciálního rozporu **míra pravděpodobnosti, že zástupce dá přednost svým zájmům před zájmy zastoupeného**. Tato míra se přitom podle mého názoru odvozuje právě od intenzity vazby mezi zástupcem a protistranou.

V případě, kdy majetkový prospěch protistrany se přímo a z velké části odráží do **majetkového prospěchu zástupce** (tj. například v situaci, kdy zástupce je jediným společníkem

¹³⁹ Shodně viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 8. 2010, sp. zn. 32 Cdo 679/2009.

obchodní společnosti, která je protistranou), je vysoce pravděpodobné, že zástupce dá **přednost zájmům protistrany**.

Naopak v situacích, kdy sice existuje určitá vazba zástupce na protistranu, a tedy zájmy této protistrany jsou do určité míry i zájmy zástupce, ale tato vazba je natolik **nepřímá a minimální**, že z majetkového prospěch protistrany by zástupce měl pouze nepatrnou (teoretickou) část (tj. například v situaci, kdy zástupcův vzdálený příbuzný vlastní akcie o celkové výši 0,02 % vydané protistranou), lze dovodit, že je velmi nepravděpodobné, že by zástupce dal přednost těmto zájmům.

Je tedy třeba zkoumat míru pravděpodobnosti, přičemž může být natolik nízká, že nebudeme uvažovat ani o potenciálním rozporu, stejně tak ale může být vysoká do té míry, že dovodíme nutnost posoudit daný rozpor jako skutečný.

4.1.5. První vyvratitelná domněnka (zástupcem více stran)

Ustanovení § 437 odst. 2 OZ staví domněnku existence rozporu zájmů zástupce a zastoupeného v případě, kdy zástupce při daném právním jednání zastupuje i jinou osobu. Zákonodárce zde zřejmě vycházel z předpokladu, že **největší rozpor zájmů existuje mezi stranami smlouvy** (resp. jednostranného právního jednání). Pokud tak zástupce zastupuje více stran právního jednání, je zde vysoká pravděpodobnost, že bude sledovat rozdílné zájmy.

Pro aplikaci domněnky je podle mého názoru přitom bez rozdílu, zda zástupce zastupuje zastoupeného při učinění jednostranném právní jednání (zastupuje tedy zároveň osobu, vůči níž je dané právní jednání činěno) nebo uzavření smlouvy (a zastupuje tedy další stranu či strany této smlouvy). Stejně tak není relevantní druh zastoupení. Domněnka se tak aplikuje i v případě, kdy je zástupce zmocněncem jedné strany a zástupcem ze zákona (např. členem statutárního orgánu) druhé strany.

Ze znění zákona není zřejmé, zda se tato domněnka aplikuje pouze v případě, kdy zástupce **jedná** i za protistranu při daném právním jednání, nebo zda stačí, aby **byl zástupcem** protistrany v jakémkoliv právním jednání.

Příklad: Osoba A zmocnila Z k uzavření kupní smlouvy s osobou B. Při uzavírání kupní smlouvy jednala osoba B přímo, avšak Z byl v době uzavření kupní smlouvy mezi A a B oprávněn zastupovat B při uzavření smlouvy o dílo s C.

Podle mého názoru je správným první z uvedených výkladových možností. Samotná skutečnost, že zástupce byl nebo je oprávněn zastupovat protistranu, nepředstavuje sama o sobě podle mého názoru důvod předpokládat, že při daném právní jednání bude v konfliktu zájmů. Oprávnění zastupovat jinou osobu totiž podle mého názoru **nevytváří přetrvávající vazbu mezi danými osobami**, která by způsobovala tendenci zástupce jednat ve všech případech v zájmu zastoupeného. Tento rozpor lze tak předpokládat pouze v případě, kdy **skutečně** při jednom právním jednání **zastupuje** více stran, a tedy jedná jménem osob, které mají protichůdné zájmy.

Dalším výkladovým problémem je posouzení aplikace výjimky na případy, kdy jsou na právním jednání zúčastněny více jak dvě osoby. Zatímco v případě právních jednání mezi dvěma osobami lze předpokládat, že zájem každé z těchto osob je protichůdný, u právních jednání s více osobami to nemusí vždy zcela platit.

Příklad 1: Spoluvlastníci rodinného domu S1 a S2 uzavřeli kupní smlouvu s K, na základě které prodali celý rodinný dům K. Při uzavření kupní smlouvy S1 i S2 zastupoval Z.

Příklad 2: Společnost M s.r.o. a jí ovládaná společnost D s.r.o. uzavřely úvěrovou smlouvu s bankou B, na které jim byl B poskytnut úvěr, přičemž obě společnosti se zavázely uhradit poskytnuté peněžní prostředky společně a nerozdílně. Při uzavření smlouvy o úvěru zastupoval obě společnosti Z.

Příklad 3: Společnost K a.s. uzavřela kupní smlouvu ohledně nabytí podílu ve společnosti T s.r.o. s P k.s. Stranou kupní smlouvy byl i pan R, který se v kupní smlouvě zavázal, že ručí za uhrazení kupní ceny ze strany K a.s. Pana R i společnost K a.s. zastupoval při uzavření kupní smlouvy Z.

Ve všech těchto případech lze totiž argumentovat jak ve prospěch závěru, že se domněnka uplatní bez dalšího i na tyto případy, tak i ve prospěch závěru, že se uplatní u zastoupení osob, které lze při daném právním jednání pokládat za protistrany¹⁴⁰.

Podle mého názoru je přitom správným řešením aplikovat domněnku pouze na tu **část právního jednání**, které se dotýká vzájemných práv a povinností mezi osobami zastupovanými stejným zástupcem. Dané právní jednání (u kterého zástupce zastupuje více osob) totiž může, ale také nemusí založit (případně změnit nebo zrušit) práva a povinnosti mezi osobami, které nejsou

¹⁴⁰ Pro účely této práce není relevantní, zda se více osob pokládá za jednu nebo dvě strany dané smlouvy.

primárně protistranami při daném právním jednání. Pokud se však právní jednání dotýká jak právního vztahu mezi nimi a protistranou, tak vztahu mezi nimi navzájem, není důvod neaplikovat danou domněnku na tu část právního jednání, kde lze předpokládat rozpor mezi zájmy osob zastoupenými stejnou osobou.

Posouzení příkladu 1: Pokud v rámci kupní smlouvy byl upraven právní vztah mezi S1 a S2 (například ve vztahu, jaká část kupní ceny připadá na jednotlivé spoluvlastníky, ale i ve vztahu k platebnímu místu ohledně kupní ceny), aplikuje se domněnka rozporu zájmů na tuto část kupní smlouvy. Neaplikuje se ale na část kupní smlouvy zakládající závazky z kupní smlouvy mezi K na jedné straně a S1 a S2 na druhé straně.

Posouzení příkladu 2: Pokud v rámci úvěrové smlouvy upraven právní vztah mezi M s.r.o. a D s.r.o. (například ve vztahu, v jaké části se mezi sebou podílí na dlužích, ale i ve vztahu k spoluvěřitelství ohledně čerpání úvěru), aplikuje se domněnka rozporu zájmů na tuto část smlouvy o úvěru. Neaplikuje se ale na část smlouvy úvěru zakládající závazky mezi B na jedné straně a společnostmi na druhé straně.

Posouzení příkladu 3: Pokud v rámci kupní smlouvy byl upraven právní vztah mezi R a K a.s. (například ve vztahu ke vzájemným právům a povinnostem po splnění dluhu ze strany R), aplikuje se domněnka rozporu zájmů na tuto část kupní smlouvy. Neaplikuje se ale na část kupní smlouvy zakládající závazky z kupní smlouvy mezi K a.s. nebo R na jedné straně a P k.s. na druhé straně.

Ačkoliv může být v konkrétních případech komplikované oddělit část právního jednání, kde se aplikuje domněnka konfliktu zájmů, obecně bude platit, že **pokud by si osoby zastoupené stejným zástupce** mohly danou záležitost upravit v **samostatné smlouvě** bez účasti jiné strany dané smlouvy, jedná se o část právního jednání, kde lze předpokládat rozpor mezi zájmy těchto osob (a uplatní se tedy diskutovaná domněnka). Pokud by totiž daná vzájemná práva a povinnosti strany ujednaly právě v takové samostatné smlouvě, nebylo by pochyb, že se na takovou smlouvu uplatní diskutovaná domněnka. Není tedy možné tuto domněnku neaplikovat v případě, kdy takové ujednání je součástí smlouvy s další osobou.

Vyvrácení této domněnky vyžaduje **prokázat**, že **neexistoval rozpor** mezi zájmy zastoupeného a zástupce (zastupujícího i další osobu zúčastněnou na daném právním jednání). S ohledem na skutečnost, že zájmy různých stran právního jednání jsou zásadně protichůdné,

pokládám prokázání neexistence takového rozporu za **velmi obtížné**. Úspěch takové argumentace tak podle mého názoru bude velmi raritní.

Lze si ale představit možnost úspěšné argumentace v případech, kdy volnost stran daného právního jednání vymezit vzájemná práva a povinnosti je určitým způsobem **omezena** (např. strany měly povinnost uzavřít smlouvu v přesném znění¹⁴¹ nebo její znění určovala fakticky třetí osoba¹⁴² nebo orgán veřejné moci). Pokud bylo v daném konkrétním případě uzavření smlouvy **fakticky formálním aktem** bez reálné možnosti ovlivnit její obsah, lze tvrdit, že neexistoval skutečný rozpor mezi zájmy jejích stran, a tedy ani není potřeba chránit zastoupeného před jednáním zástupce zastupujícím také protistranu. Stejně tak mohou v konkrétním případě rozpor vyloučit rodinné vazby mezi stranami¹⁴³.

4.1.6. Druhá vyvratitelná domněnka (jednání ve vlastní záležitosti)

Ustanovení § 437 odst. 2 OZ stanoví domněnku existence rozporu zájmů zástupce a zastoupeného i v případě, kdy zástupce při daném právním jednání jedná ve **vlastní záležitosti**. Zákonodárce zde opět vycházel z předpokladu, že největší rozpor zájmů existuje mezi stranami smlouvy (resp. jednostranného právního jednání). Pokud tak zástupce je protistranou zastoupenému při daném právním jednání, je zde vysoká pravděpodobnost, že bude jako zástupce sledovat rozdílné zájmy.

Uvedené ustanovení přitom užívá pojem „vlastní záležitost“. Jedná se tedy nesporně o širší pojem než pouhé zastupování při právním jednání, jehož se zástupce přímo účastní¹⁴⁴.

Právní jednání ve vlastní záležitosti lze tak podle mého názoru definovat jako 1) právní jednání, kde je zástupce protistranou¹⁴⁵, nebo 2) právní jednání s jinou osobou, pokud má při něm

¹⁴¹ Například na základě smlouvy o smlouvě budoucí, kde strany přesně stanovily obsah realizační smlouvy.

¹⁴² Viz např. § 59 odst. 2 ZOK – pokud smlouvu o výkonu funkce schvaluje valná hromada kapitálové obchodní společnosti, je volnost stran dané smlouvy do značné míry omezena, neboť v případě jejího neschválení valnou hromadou by daná smlouva byla ztížena vadou (§ 48 ZOK).

¹⁴³ Srov. nález Ústavního soudu ze dne 12. 9. 2016, sp. zn. II. ÚS 565/16.

¹⁴⁴ Jedná se přitom o rozdíl české úpravy oproti DCFR, které tuto výjimku aplikuje pouze jednání se sebou samým [viz čl. II. – 6:109 odst. 2 písm. b) (srov. von BAR, C. op. cit. sub 40, s. 208).]

¹⁴⁵ Melzer přitom vykládá uvedenou domněnku úzce, tj. že se vztahuje pouze k této situaci (viz MELZER, F. op. cit. sub 8, s. 54.).

zástupce z důvodu svého **vztahu** k protistraně prospěch **obdobný** tomu, jako kdyby byl sám protistranou¹⁴⁶.

Osobně mám za to, že nejde nutně o přímý protiklad „cizí záležitosti“ ve smyslu § 3007 a § 3010 OZ. Oba instituty upravují odlišné situace a sledující rozdílné cíle, není zde tak nutně logická vazba, aby cokoliv co není „vlastní záležitostí“ ve smyslu § 437 odst. 2 OZ bylo „cizí záležitostí“ ve smyslu § 3007 a § 3010 OZ¹⁴⁷.

V případech ad 2) bude třeba zkoumat, jaký je právní vztah mezi protistranou a zástupcem. S ohledem na **různorodost** těchto vztahů (které navíc se mohou řídit různými právními řády) však nelze přesně obecně určit, o jaké případy se bude jednat. Posouzení bude přitom záležet jednak na schopnosti zástupce ovlivnit jednání protistrany, jednak na **intenzitě majetkové vazby mezi protistranou a zástupcem**. Pokud tak růst hodnoty jmění protistrany znamená ve stejné nebo poměrně vysoké¹⁴⁸ části hodnoty jmění zástupce, lze dovodit, že učinění daného právního jednání danou protistranou je ve svém konečném majetkovém důsledku obdobné tomu, jako by jej učinil přímo zástupce.

Jednání zástupce ve vlastní záležitosti bezpochyby zahrnuje případy, kdy sice zástupce není přímo zúčastněn na daném právním jednání, ale zástupce je přímým či nepřímým¹⁴⁹ 100% **společníkem** dané protistrany (pokud je obchodní společností).

Podle mého názoru se tato domněnka uplatní například i tehdy, když zástupce **ovládá** (ve smyslu § 74 ZOK) protistranu, třebaže není jedinou osobou, která je přímým či nepřímým společníkem dané protistrany. Pokud je totiž zástupce osobou, která může uplatňovat u protistrany rozhodující vliv, může si zajistit i osobní prospěch z majetku protistrany, a je tedy dán silný

¹⁴⁶ Zjednodušeně řečeno, kdy bude daná protistrana ve skutečnosti pouze právním alter-egem samotného zástupce. Shodně zřejmě Tintěra (viz TINTĚRA, T. op. cit. sub 11, s. 460), a to s odkazem na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2010, sp. zn. 33 Cdo 1248/2009, který se však vztahuje výkladu pojmu „cizí záležitost“ ve vztahu k nezmocněnému jednání; podle mého názoru je přitom zřejmé, že pro účely zastoupení je třeba pojem „vlastní záležitost“ vykládat samostatně, tj. nikoliv jako opak pojmu „cizí záležitost“ ve smyslu nezmocněného jednání (§ 3007 a 3010 OZ).

¹⁴⁷ Pokud jediný společník odvrátí hrozící škodu dané společnosti, ač nebyl k tomu oprávněn, není důvod neaplikovat § 3007 OZ. Zároveň by však bylo nedůvodně formalistické nepovažovat jednání dané společníka jako zástupce třetí osoby vůči této společnosti za naplnění domněnky existence konfliktu zájmů podle § 437 odst. 2 OZ.

¹⁴⁸ Osobně bych však uvažoval o 80% až 99% poměru. V případě nižšího poměru by podle mého názoru museli existovat výjimečné okolnosti (absolutní pasivita ostatních osob s podílem v dané protistraně).

¹⁴⁹ Přímým společníkem rozumím společníka v právním smyslu. Nepřímým pak osobu, která sice nemá přímý podíl v dané osobě, ale má podíl v jiné osobě, která má podíl v dané osobě, přičemž těchto mezičlánků může být libovolné množství. Speciální případ (užší) definice nepřímého podílu je např. v § 17a odst. 1 zákona č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů.

předpoklad souladného zájmu s danou osobou. Kromě toho se tím i bude zvyšovat hodnota jeho podílu v dané osobě (protistraně).

Naopak pokud je pouze **jedním z mnoha** (přímým či nepřímých) společníků dané protistrany, nebude se podle mého názoru jednat o jeho vlastní záležitost (bez součinnosti ostatních nebude totiž moci ovlivnit protistranu k jakémukoliv jednání). Bude zde ale určitě existovat vazba mezi zástupcem a protistranou, jejíž intenzita může odůvodnit existenci rozporu zájmů mezi zástupcem a zastoupeným.

V případě, kdy zástupce bude jediným obmyšleným protistrany (pokud protistranou je svěřenský správce jednající na účet svěřenského fondu), případně 100% přímým či nepřímým jediného obmyšleného, záleží na konkrétním **ujednání statutu daného svěřenského fondu**, resp. míře oprávnění zástupce jako obmyšleného zasahovat do správy daného fondu (dávat závazné pokyny svěřenskému správci). Pokud má svěřenský správce **volnost ohledně rozhodování o záležitostech svěřenského fondu**, chybí zde možnost zástupce ovlivňovat jeho rozhodování, a tím pádem bych dané jednání nepovažoval za jednání ve vlastní záležitosti.

Za vlastní záležitosti naopak **nelze** podle mého názoru považovat **osobní vazby s protistranou** (např. pokud osoba blízká zástupci je 100% společníkem protistrany nebo zástupce je zaměstnancem, členem orgánu nebo jiným věřitelem či dlužníkem protistrany). V daném případě totiž nelze dovést, že by z daného právního jednání měl zástupce značný prospěch obdobný tomu, jako kdyby byl sám protistranou, neboť jednání protistrany **sám ovlivnit nemůže ani rozhodnout o případné distribuci získaného prospěchu**. Tato skutečnost ale samozřejmě může odůvodňovat závěr o rozporu mezi zájmy zástupce a zastoupeného.

Důkaz neexistence rozporu bude stejně jako v případě první domněnky velmi obtížný (viz podkapitolu 4.1.5).

4.1.7. Výjimka v případě vědomosti zastoupeného o rozporu

Pokud zastoupený o rozporu mezi jeho zájmy a zájmy zástupce **věděl nebo musel vědět**, neuplatní se omezení zástupčího oprávnění vyplývající z tohoto rozporu (srov. § 437 odst. 1 OZ). Ustanovení tak dává přednost právní jistotě jednajících osob před ochranou zastoupeného v případech, kdy zastoupený měl možnost (ať již důvodu skutečné nebo předpokládané vědomosti o rozporu mezi jeho zájmy a zájmy zástupce) právnímu jednání před jeho učiněním zabránit.

Podmínkou pro aplikaci této výjimky je vědomost zastoupeného o zájmech zástupce ve

vztahu k právnímu jednání, u kterého jej zástupce zastoupil. Třebaže ustanovení hovoří o vědomosti o rozporu, je třeba zkoumat vědomost o zájmech zastoupeného, neboť samotný rozpor je až výsledkem poměření zájmů zástupce a zastoupeného.

Výjimka bude samozřejmě aplikována v případě, kdy má zastoupený **plnou znalost o zájmech zástupce**. V případě, kdy bude mít informace pouze o některých skutečnostech týkajících se rozporných zájmů zástupce, bude třeba posoudit, zda by vědomost i o těch zbývajících skutečnostech mohla ovlivnit jeho rozhodnutí týkající se výkonu zástupčího oprávnění.

Příklad: Osoba A zmocnila Z k uzavření dodavatelské smlouvy s osobou B. Před jejím uzavřením Z informoval A o skutečnosti, že manželka Z je zaměstnancem B. Nesdělil však, že manželka Z má právo na výkonnostní odměnu závislou také na výši plnění A z dané dodavatelské smlouvy.

Podle mého názoru je třeba vyžadovat co nejširší vědomost o zájmech zástupce. Pouze v případě, kdy skutečnost, kterou zástupce nevěděl nebo nemusel vědět, nemohla mít žádný vliv na posouzení intenzity vazby na protistranu (a tedy odůvodňovala předpoklad, že by se zastoupený rozhodl jinak, kdyby o této skutečnosti věděl), bych připustil, že i tak o zájmech zástupce zastoupený věděl (musel vědět).

Skutečná vědomost může být dána jak **sdělením** ze strany zástupce, tak protistrany, tak i ze samotné **vlastní činnosti zastoupeného**. Není tedy nutné, aby jej o zájmech **informoval přímo zástupce**. V případě zastoupených právnických osob se vědomost bude posuzovat podle § 436 odst. 2 OZ. Skutečnou vědomost může zastoupený potvrdit v dohodě o zmocnění, plné moci či v samostatném dokumentu.

Předpokládaná vědomost bude vyplývat například ze skutečností, o kterých zákon stanoví, že se jejich neznalosti nemůže nikdo dovolávat (viz např. § 8 odst. 2 ZoVŘ nebo § 980 OZ). V ostatních případech bude třeba posuzovat (hledisky uvedenými v § 4 odst. 1 OZ), zda by každý o zájmech zástupce za daných skutkových okolností vědět musel.

Domnívám se, že k aplikaci uvedené výjimky musí přistoupit ještě jedna (výslovně neuvedená) podmínka. Tou je **možnost zastoupeného** účinně reagovat na tuto vědomost (například zrušit zástupčí oprávnění nebo začít jednat s protistranou přímo). Pokud sice zastoupený před učiněním daného právního jednání o rozporu věděl, ale **neměl reálnou možnost** ochránit své zájmy, nebude daná výjimka naplněna a může se dovolávat rozporu zájmů za podmínek § 437 odst. 2 OZ.

Zákon výslovně tuto výjimku stanoví pouze ve vztahu ke **zmocnění**. Podle mého názoru je ale třeba jí aplikovat **i v případě zastoupení ze zákona**, pokud existuje možnost zastoupeného (prostřednictvím jiných zástupců, případně orgánů v případě zastoupeného, který je právnickou osobou) před učiněním daného právního jednání účinně reagovat (například zrušit zástupčí oprávnění).

Příklad: Zaměstnankyně společnosti A s.r.o. paní Z je v rámci své pracovní činnosti oprávněna (ve smyslu § 430 odst. 1 OZ) uzavírat smlouvy týkající se opravy a údržby strojů ve vlastnictví společnosti. Před uzavřením takové smlouvy s panem B informuje jednatele společnosti A s.r.o., že B je jejím bratrem. Jednatel uzavření smlouvy schválí.

Třebaže v daném případě není Z zmocněncem společnosti A s.r.o., jiný zástupce společnosti (jednatel) byl informován o případném konfliktu zájmů a měl možnost příslušným způsobem reagovat.

Pokud totiž **mohl** zastoupený právnímu jednání před jeho učiněním **zabránit** (viz mnou dovozovaný účel dané výjimky), není důvod nerozšířit danou výjimku i na tyto případy. Naopak by bylo rozporné s principem právní jistoty ponechávat zastoupenému v případě **zastoupení ze zákona** možnost dovolávat se konfliktu zájmů, o kterém on (nebo jiný jeho zástupce) věděl nebo musel vědět a měl možnost odpovídajícím způsobem jednat předem.

Výjimka se tak neuplatní na případy, kdy **zastoupený nemůže sám nebo prostřednictvím jiného zástupce jakkoliv zakročit** (zejména z důvodu své omezené svéprávnosti).

4.2. Důsledky jednání v konfliktu zájmů

Důsledkem jednání zástupce jménem zastoupení při skutečném rozporu zájmů je oprávnění zastoupeného se tohoto rozporu **dovolat**. Právní jednání tedy zavazuje zastoupeného (resp. se považuje za jeho jednání), avšak zastoupený má možnost svým aktivním jednáním tyto účinky vyloučit. Omezení zástupčího oprávnění z důvodu konfliktu zájmů tak nenastupuje z důvodu konfliktu zájmů automaticky.

Kromě existence konfliktu zájmů (včetně neexistence výjimky vědomosti zastoupeného), a **aktivního jednání zastoupeného** zde musí existovat také skutečná nebo předpokládaná vědomost o tomto rozporu zájmů na straně třetí osoby (protistrany).

Pokud sice při učinění právního jednání byly na straně zástupce dány zájmy rozporné se zájmy zastoupeného, avšak osoba, se kterou jménem zastoupeného jednal, o těchto zájmech

nevěděla nebo nemusela vědět, právní jednání není z tohoto důvodu ze strany zastoupeného napadnutelné. Vědomost protistrany o zájmech zástupce se bude posuzovat stejně jako případná **vědomost zastoupeného** (viz podkapitolu 4.1.7).

Příklad: Osoba A zmocnila Z k uzavření dodavatelské smlouvy se společností B a.s. Sestra Z je přitom zaměstnancem B a.s. a má právo na výkonnostní odměnu závislou také na výši plnění A z dané dodavatelské smlouvy.

V popsané situaci nelze vyloučit, že společnost B a.s. (resp. její příslušný orgán) o existenci zájmů zástupce odlišných od zájmů zastoupeného nevěděla ani vědět nemusela.

Pokud ale rozpor zájmů existoval, není dána výjimka vědomosti zastoupeného o konfliktu a protistrana naopak o tomto rozporu věděla nebo vědět nemusela, může se zastoupený tohoto rozporu vůči protistraně dovolat.

Zákon nestanoví pro dovolání se žádnou **lhůtu**. Nabízí se obdobná aplikace § 440 OZ, který stanoví pro dodatečné schválení při překročení zástupčího oprávnění povinnost učinit jej **bez zbytečného odkladu** poté, co se o daném právním jednání zastoupený dozví. Podle mého názoru je přitom takový výklad správný, neboť i v tomto případě jde o **podstatný zásah do právní jistoty**, který odůvodňuje takto krátkou lhůtu. Alternativním výkladem je **aplikace promlčení**.

Důsledkem dovolání se rozporu zájmů je přitom **bezpochyby** skutečnost, že právní jednání se od počátku považuje za **neučiněné ze strany zastoupeného**. Po dovolání se tohoto rozporu tak právní jednání nelze považovat za právní jednání zastoupeného (třebaže bylo učiněno jeho jménem). Zastoupenému tak z tohoto jednání nevznikla žádná práva ani povinnosti, případně se již existující práva a povinnosti nezměnila (ani nezanikla), eventuálně nebylo převedeno ani zřízeno žádné věcné právo.

Spornou otázkou je, zda dané právní jednání po dovolání **přetrvává** (je právním jednáním zástupce), nebo se stává **neplatným**.

Jak již jsem uvedl výše (viz zejména podkapitolu 2.2) mám za to, že rozsah zástupčího oprávnění je určen tím, zda v konkrétním případě může zástupce zastupovat zastoupeného. Pokud zástupce v konkrétním případě nemohl zastoupit zastoupeného z důvodu existence konfliktu zájmů, jednal zástupce bez zástupčího oprávnění. Mám tedy za to, že takové jednání je třeba posoudit podle **ustanovení o jednání bez zástupčího oprávnění**. Podle mého názoru tak dovolání

se rozporu mezi zájmy zástupce a zastoupeného má za následek **aplikaci § 440 OZ**. Právní jednání se tak bude považovat za právní jednání učiněné zástupcem.

Je potřeba zároveň upozornit, že je zastáván i výklad, podle kterého má dovolání se rozporu zájmů podle § 437 odst. 2 OZ za následek neplatnost právního jednání¹⁵⁰. Z mého pohledu zde však chybí důvod podle § 580 OZ (samotné právní jednání v žádném rozporu se zákonem nebo dobrými mravy není) a jedná se poměrně **nesystematické řešení** v porovnání s řešením situace, kdy za jiného jedná někdo bez zástupčího oprávnění (kdy se zásadně neplatnost nedovozuje, přičemž jde o mnohem podstatnější zásah do postavení zastoupeného). Navíc je třeba vzít do úvahy i zásadu platnosti právních jednání (viz § 574 OZ). Navíc oproti DCFR (viz čl. II. – 6:109 odst. 1¹⁵¹) tuto skutečnost nestanoví český zákonodárce výslovně.

5. SUBSTITUCE

5.1. Osobní výkon zástupčího oprávnění

Ustanovení § 438 OZ stanoví základní zásadu, že **zástupce jedná osobně**. Zástupčí oprávnění by tak obecně měl vykonat přímo zástupce (jednající samozřejmě jménem zastoupeného).

Fyzické osoby, které jsou zástupci, by tak měly **primárně jednat jako zástupci sami**. Ve vztahu k **právnickým osobám** (které vždy musí jednat prostřednictvím zástupce) neobsahuje občanský zákoník žádné obecné pravidlo výkonu zástupčího oprávnění. Pouze ve vztahu ke zmocnění uvádí § 443 OZ, že výkon zmocnění náleží do působnosti **statutárního orgánu** (mohou je tak vykonávat jeho členové) nebo **osobě, kterou statutární orgán určí**. V případě, že bude právnícká osoba jiným zástupcem než zmocněncem a nebude existovat speciální pravidlo¹⁵², domnívám se, že se tato úprava **uplatní obdobně** (viz § 10 odst. 1 OZ). V případě **právníckých osob, které nemají statutární orgán** (stát nebo jiné právnícké osoby veřejného práva ve smyslu § 20 odst. 2 OZ), se oprávnění výkonu zástupčího oprávnění posoudí podle **právních předpisů, kterými se dané osoby řídí**.

¹⁵⁰ Viz např. SVOBODA, K. op. cit. sub 34, s. 1043, KNAPPOVÁ, M., DVOŘÁK, J., ŠUSTEK, P. op. cit. sub 2, s. 206; MELZER, F. op. cit. sub 8, s. 55; ČECH, P. op. cit. sub 79, nebo HAVEL, B. op. cit. sub 79. Mnou zastávaný výklad opatrně připouští Dědič (srov. DĚDIČ, J. Úprava konfliktů zájmů v zákoně o obchodních korporacích ve vazbě na nový občanský zákoník. *Právní rozhledy*. 2014, 15-16, s. 524).

¹⁵¹ Viz von BAR, C. op. cit. sub 40, s. 207.

¹⁵² Viz např. § 154 OZ.

5.2. Substitut jako zástupce zastoupeného

Druhá věta § 438 OZ upravuje obecně možnost, aby zástupce **pověřil další osobu** výkonem zástupčího oprávnění ve vztahu ke stejné osobě (zastoupenému). Tato pověřená osoba je dle výslovného znění **zástupcem** (nikoliv tedy osobou vykonávající zástupčí oprávnění zástupce, který ji pověřil), a to **zástupcem zastoupeného**.

V právní teorii se dlouhodobě prosadil pojem **substitut**. Nejedná se ale o zákonný pojem. Proto je používán různě. Podle mého názoru je pro účely výkladu občanského zákoníku vhodné, aby tento pojem byl používán pro všechny zástupce, kteří se stanou zástupci na základě § 438 OZ. Otázka, na jaké zástupce se vztahuje § 438 OZ, je tedy v mém pojetí totožná jako výklad pojmu substituce v kontextu stávající právní úpravy v občanském zákoníku.

5.3. Nejasnost substituce

Pověření dalšího zástupce ve smyslu druhé věty § 438 OZ zákon blíže nevymezuje. Přesná **právní povaha substituce** je tedy otázkou výkladu daného ustanovení, přičemž v současné době **není ohledně obsahu tohoto pojmu shoda**. Lze si přitom představit dva možné krajní pohledy na tuto otázku (přičemž mohou samozřejmě existovat výklady, které kombinují oba dva přístupy).

5.3.1. Oprávnění ustanovit zastoupenému zmocněnce

Předně lze oprávnění ustanovit substituta vnímat výhradně jako **obecné pravidlo pro vymezení věcného rozsahu zástupčího oprávnění ve vztahu ke zmocnění**. Lze jej tedy vykládat tak, že není-li ujednáno (nebo zákonem stanoveno) něco jiného, může **zástupce zastoupit zastoupeného při zmocnění** jen za podmínek § 438 OZ. Zmocnění je totiž nepochybně právním jednáním dané osoby – zda tedy může danou osobu zastoupit jiná osoba při učinění tohoto jednání se tedy posoudí stejně jako u jiných typů právního jednání.

Stejně jako při jiných právních jednání (např. uzavření kupní smlouvy nebo výpověď nájemní smlouvy) je třeba zkoumat, zda je takové právní jednání kryto **věcným rozsahem zástupčího oprávnění**. I v případě učinění zmocnění za zastoupeného je tak podle tohoto přístupu primární, zda si možnost zastoupení při učinění zmocnění zástupce a zastoupený sjednali (u zmocnění) nebo zda je kryto zákonem stanoveným rozsahem zástupčího oprávnění (u zástupců ze zákona).

Substitut je podle tohoto přístupu **vždy zmocněncem zastoupeného** (a výkon jeho zástupčího oprávnění se tak řídí úpravou zmocnění).

Podle daného výkladu tak rozsah zástupčího oprávnění substituta **nemusí být nutně užší nebo stejný jako původního zástupce**. Substitut tak teoreticky může zastupovat zastoupeného i **při právních jednání, u kterých by původní zástupce zastoupeného zastupovat nemohl**.

Příklad: Osoba A zmocnila Z k 1) uzavírání nájemních smluv ohledně bytového domu v jeho vlastnictví, 2) uzavírání smluv týkajících se dodávek energií do daného domu a 3) udělení zmocnění advokátovi pro uzavření kupní smlouvy ohledně prodeje daného bytového domu.

Pokud Z zmocní jménem A určitého advokáta k uzavření kupní smlouvy na prodej daného bytového domu, bude moci daný advokát zastupovat Z ohledně uzavření této smlouvy, zatímco Z by takové jednání jménem A učinit nemohl.

Zánikem zástupčího oprávnění původního zástupce není nijak dotčeno zástupčí oprávnění substituta. Zánik **zástupčího oprávnění substituta** se tak posoudí podle dohody stran, případně podle § 448 a § 449 OZ.

5.3.2. Oprávnění dát se zastoupit v rámci zástupčího oprávnění další osobou

Druhý možný přístup je posuzovat substituci výhradně **jako oprávnění zástupce pověřit výkonem vlastního zástupčího oprávnění jinou osobu**. Oprávnění pověřit substituta se tedy posuzuje výhradně podle § 438 OZ (nejedná se podle tohoto přístupu o otázku věcného rozsahu zástupčího oprávnění). Zmocnění jménem zastoupeného se tak podle tohoto přístupu **odlišuje od pověření jiného výkonem zastoupení**¹⁵³. Pokud zástupce zmocní jménem zastoupeného další osobu k jeho zastupování, **nepovažuje se podle tohoto výkladu dané jednání zástupce jako substitute** a neřídí se vůbec § 438 OZ¹⁵⁴.

Substitut tak odvozuje své oprávnění zastupovat zastoupeného ze zástupčího oprávnění původního zástupce – je tedy stejným zástupcem jako původní zástupce (nikoliv nutně tedy vždy zmocněncem). Zástupčí oprávnění substituta při takovémto výkladu **zaniká spolu se zástupčím oprávněním původního zástupce**.

K tomuto přístupu se zřejmě přiklánějí i autoři DCFR, neboť z jeho čl. II – 6:104 odst. 3¹⁵⁵ spíše vyplývá, že substitutem je osoba, na kterou zástupce převedl (anglicky *delegate*) své zástupčí

¹⁵³ K tomuto závěru může směřovat i výklad § 894 OZ, jehož znění neodpovídá tomu, že by mělo jít o zvláštní ustanovení k § 438 OZ.

¹⁵⁴ Srov. např. KNAPPOVÁ, M., DVOŘÁK, J. a ŠUSTEK, P. op. cit. sub 2, s. 2012.

¹⁵⁵ Viz von BAR, C. op. cit. sub 40, s. 206.

oprávnění, nikoliv jakýkoliv zástupce zmocněný jiným zástupcem.

5.3.3. Posouzení obou přístupů

Samotné **znění zákona** podle mého názoru dává **prostor pro oba přístupy** (druhý přístup více vychází z první věty, přičemž druhou vnímá jako výjimku z první věty, zatímco první přístup se soustředí na skutečnost, že druhá věta hovoří obecně o jakémkoliv zástupci). Podle mého názoru přitom tato nejednoznačnost vyplývá ze skutečnosti, že **pravidlo, které původně bylo podpůrnou úpravou v rámci příkazní smlouvy**, se postupem stalo obecným pravidlem pro veškeré zastoupení¹⁵⁶, aniž by byla tato skutečnost důkladně promítnuta do celé právní úpravy týkající se zastoupení v hmotném právu.

Nutno také dodat, že rozdílnosti přístupů má ve výsledku pouze **marginální praktické dopady**. To lze demonstrovat na případu aplikace § 438 OZ na **oprávnění zástupců ze zákona** (např. člena statutárního orgánu právnické osoby nebo osoby pověřené podnikatelem podle § 430 odst. 1 OZ) **zmocnit jménem zastoupeného určitou osobu**. Podle prvního přístupu se na tuto situaci aplikuje § 438 OZ a takové oprávnění je třeba posuzovat podle vymezení rozsahu zástupčího oprávnění daného zástupce ze zákona, čímž dochází k výkladu toho, zda je možnost substituce mezi zástupcem a zastoupeným dohodnuta¹⁵⁷¹⁵⁸. Podle druhého přístupu se § 438 OZ na takové situaci nepoužije. V obou případech se tím pádem ve výsledku posuzuje podle vymezení rozsahu zástupčího oprávnění. Zda je následně osoba jednající za zastoupeného substitutem ve smyslu § 438 OZ nebo zmocněncem (ne-substitutem), je podle mého názoru **bez právní relevance**.

Podle mého názoru je správný **první z uvedených výkladů**, neboť více odpovídá pojetí zastoupení, jak jej popisují v této práci. Mám za to, že není nutné **rozdílně dělit situace**, kdy zástupce určuje, kdo bude dalším zástupcem zastoupeného, podle **nejasných kritérií** na substituci a zmocnění jménem zastoupeného. Stejně tak nevidím důvod, proč oprávnění zástupce určit

¹⁵⁶ Podrobně (včetně výkladu rakouské odborné literatury) viz MELZER, F. op. cit. sub 8, s. 56 až 59.

¹⁵⁷ Např. u členů statutárního orgánu právnické osoby se oprávnění zmocnit třetí osobu posoudí podle § 164 odst. 1 OZ. U osob pověřených podnikatelem určitou činností při provozu obchodního závodu podle § 430 OZ se tak oprávnění učinit zmocnění jménem zastoupeného podnikatele posoudí podle toho, zda k udělení zmocnění při této činnosti obvykle dochází.

¹⁵⁸ Podle Čecha přitom člen statutárního orgánu může z důvodu § 164 odst. 1 OZ udělit za právnickou osobu plnou moc bez ohledu na § 438 OZ (srov. ČECH, P. op. cit. sub 24, s. 77).

dalšího zástupce posuzovat jinak, než oprávnění učinit jménem zastoupeného jakékoliv jiné právní jednání.

Osobně bych preferoval, aby se § 438 OZ použil na **veškeré případy, kdy má zástupce svým jednáním určit dalšího zástupce zastoupeného**. Za substituta bych tedy považoval každého zástupce, který se stal zástupcem na základě jednání jiného zástupce (tedy například i advokáta dítě určeného podle § 894 OZ). Každý zástupce tedy může určit dalšího zástupce pouze za podmínek § 438 OZ (případně speciální úpravy týkající se daného vztahu mezi zástupcem a zastoupeným) a každé takové určení bych považoval za **zmocnění jménem zastoupeného**.

5.4. Možnost substituce

5.4.1. Ujednání mezi zástupcem a zastoupeným

Zástupce může pověřit dalšího zástupce, pokud je to ujednáno mezi zástupcem a zastoupeným. Podle doslovného znění tak prakticky připadá taková možnost **pouze u zmocnění** (u zmocnění ze zákona není uzavírána dohoda o výkonu zástupčího oprávnění). Nicméně mám za to (z důvodu, že se přikláním k prvnímu přístupu), že za ujednání zástupce a zastoupeného lze považovat i skutečnost, že je **u zástupce ze zákona jeho zástupčí oprávnění zákonem vymezeno** tak, že **zahrnuje i udělení substituce**.

Pokud si **zástupce ze zákona** se zastoupeným výslovně dohodne, že zástupce je **oprávněn zmocnit další osobu** (aniž by takové oprávnění bylo kryto zákonným vymezením zástupčího oprávnění), jedná se podle mého názoru o **dohodu o zmocnění**, nikoliv o **změnu rozsahu zástupčího oprávnění** (to je u zástupce ze zákona stanoveno zákonem).

Příklad: Společnost Beta se dohodne se svým zaměstnancem (vedoucím finančního oddělení), že může *mimo jiné* za společnost zmocnit externí společnost pro vystavování a zasílání faktur zákazníkům společnosti.

Skutečnost, zda tak může učinit bez výslovné dohody, se vyloží podle § 430 odst. 1 OZ (tedy zda jde o jednání, k němuž při činnosti, kterou je jako zaměstnanec pověřen, běžně dochází). Pokud bude výsledkem tohoto výkladu, že tak může učinit, je dané ujednání bez právního významu. V opačném případě se pro účely zmocnění externí společnosti stane zaměstnanec zmocněncem.

U obou přístupů bude ve vztahu ke zmocnění potřeba **ujednání mezi zástupcem a zastoupeným o možnosti zástupce pověřit další osobu**. Rozdíl si lze představit v posuzování

otázky, zda může být toto ujednání **implikováno v dohodě o věcném rozsahu zástupčího oprávnění** nebo zda musí být tato možnost **výslovně** ujednána.

Příklad: A se dohodne se Z, že jej bude zastupovat ve všech záležitostech, aniž by výslovně se dohodly na možnosti Z pověřit další osobu jako zástupce A.

Zatímco podle prvního přístupu se bude posuzovat (podle pravidel pro výklad právních jednání), zda dohoda o rozsahu zmocnění **zahrnuje i udělení zmocnění**, druhý přístup bude vyžadovat **dohodu ohledně oprávnění pověřit substituta** (nutno dodat, že samozřejmě také podle pravidel pro výklad právního jednání). Ve vztahu k třetím osobám samozřejmě bude relevantní, co bude přesně uvedeno v plné moci, resp. obecně dobrá víra třetí osoby (viz § 444 a § 446 OZ).

5.4.2. Nutná potřeba

Ustanovení § 438 OZ hovoří dále o oprávnění zástupce pověřit substituta v případě, kdy vyžaduje takové pověření nutná potřeba. Jedná se tedy o výjimku ze zásady, že o svých zástupcích by měl primárně rozhodovat zastoupený. Uplatní se tedy pouze v mimořádných situacích (podle Tintěry jde o stav, kdy zástupce pro překážku subjektivní či objektivní povahy nemůže vůbec jednat za zastoupeného, jednání by nebylo včasné či provedené v očekávané kvalitě¹⁵⁹). Existence takové situace je samozřejmě nutné zkoumat **podle konkrétních skutkových okolností**, a to vždy se zřetelem k ochraně zastoupeného. Bude se tedy posuzovat, zda 1) předpokládaný zájem na zastoupení při daném právním jednání převáží nad zájmem zastoupeného na výběru svého zástupce, a 2) by tento zájem byl dostatečně poškozen v případě, že by se s právním jednáním počkalo do doby, než bude moci jednat původní zástupce nebo přímo zastoupený.

Sama skutečnost, že zastoupený následně nesouhlasí s tím, že jej zastoupil daný substitut, neznámá nutně, že zde **nebylo v době substituce náhlá potřeba** ve smyslu § 438 OZ. V takovém případě by totiž daná úprava byla zbytečná, neboť zastoupený může vždy dodatečně schválit zastoupení osobou, která neměla při daném právním jednání oprávnění zastoupit zastoupeného (viz § 440 OZ). I pokud tedy zastoupený se substitucí následně **nesouhlasí**, nevylučuje to, že k okamžiku dané substituce taková potřeba **existovala** a posoudí se taková substituce (a tedy zástupčí oprávnění substituta) jako řádná.

¹⁵⁹ Viz TINTĚRA, T. op. cit. sub 11, s. 461.

Vzhledem k tomu, že jde o zásah do postavení zastoupeného (třebaže v jeho prospěch), je třeba vykládat ustanovení **restriktivně**. To znamená, že zástupčí oprávnění substituta je časově omezeno pouze **po dobu trvání nutné potřeby**. Zároveň mám za to, že zástupce může v tomto případě pověřit substituta **pouze k záležitostem, ohledně kterých může zastoupit sám**; v opačném případě by jakýkoliv zástupce mohl určit ohledně jakékoliv záležitosti substituta, což by zjevně bylo smyslu daného ustanovení.

Podle mého názoru je možné (ve výše uvedených mezích) oprávnění pověřit substituta v případě nutné potřeby aplikovat i na **zástupce ze zákona**.

5.5. Důsledky nedovolené substituce

Pokud zástupce pověří dalšího zástupce, aniž by měl takové oprávnění (ať již jej považujeme za součást věcného rozsahu zástupčího oprávnění či nikoliv), nestane se pověřený substitut zástupcem zastoupeného. Jednání takového substituta jménem zastoupeného není právním jednáním zastoupeného a posoudí se podle § 440 OZ¹⁶⁰.

5.6. Odpovědnost zástupce za řádný výběr substituta

Ustanovení § 438 OZ stanoví, že zástupce vždy **odpovídá za řádný výběr substituta**. Řádnost se přitom posuzuje k okamžiku substituce. Posuzuje se přitom, zda mohl zástupce v daném okamžiku s přihlédnutím ke všem relevantním okolnostem rozumně předpokládat, že substitut bude jednat ve prospěch zastoupeného (což zahrnuje jak řádnost výkonu zástupčího oprávnění, tak i samotný výkon¹⁶¹). Samotná odpovědnost substituta se tímto ustanovením nezakládá ani nijak nemodifikuje.

Samotné znění svědčí závěru, že **každý zástupce** je povinen nahradit **zastoupenému** újmu způsobenou zastoupenému z důvodu neřádného výběru substituta, a to jako porušení **povinnosti zástupce ze zákona ve smyslu § 2910 OZ**. Nicméně podle mého názoru jde o extrémní výklad, který plně neodráží různorodost vztahů, na základě kterých může být vykonáváno zastoupení.

Podle mého názoru je vždy primární **vycházet ze závazku nebo jiného právního poměru, na základě kterého vykonával zástupce své oprávnění**. Tento závazek přitom nemusí existovat

¹⁶⁰ Teoreticky nelze vyloučit ani aplikaci § 446 OZ v případě, kdy daný substitut na základě nedovolené substituce bude zároveň na základě dohody se zastoupeným zmocněncem zastoupeného a zároveň jednání podle nedovolené substituce bude možno považovat za překročení zástupčího oprávnění.

¹⁶¹ Volba substituta tak může být neřádná i v případě, pokud následně substitut zástupčí oprávnění vůbec nevykoná, pokud bylo v zájmu zastoupeného, aby tak učinil.

mezi zástupcem a zastoupeným (viz podkapitolu 1.4). Pokud například uzavřel zastoupený dohodu o zmocnění se svým zástupcem (např. advokátem) na základě smlouvy o příkazu s třetí osobou (např. advokátní kanceláři), **posoudí se řádnost výběru substituta logicky podle této smlouvy** – případnou náhradu škody tedy může zastoupený vymáhat výhradně po svém smluvní partnerovi. Stejně tak se povinnosti **zástupce ze zákona** v případě neřádné substituce budou posuzovat s ohledem na **právní poměr existující mezi zástupcem a zastoupeným**.

Uvedené ustanovení tak je třeba vykládat volněji¹⁶². V případě, že tedy nedošlo k řádné volbě substituta, **přihlédne** se k tomu při posuzování **splnění povinností ze závazku (jiného právního poměru)**, který byl důvodem vznikem zastoupení nebo na základě kterého vzniklo zmocnění (viz např. § 2434 OZ, případně obecně § 1935 OZ).

Pouze v případě, kdy **neexistuje žádný takový závazek nebo jiný právní poměr** (tomu tak může být pouze v případě zmocnění), bude možné dovést **povinnost zástupce nahradit zastoupeného vzniklou újmu** přímo na základě § 438 OZ (tedy jako důsledek vyplývající čistě ze zastoupení). V daném případě však mám za to, že by mělo porušení této povinnosti pokládat spíše za porušení smluvní povinnosti (tedy podle § 2913 OZ), neboť oprávnění zástupce vzniklo na základě dobrovolně uzavřené smlouvy, a je tedy důvod, proč vyžadovat tento (pro škůdce) přísnější režim.

6. KOLEKTIVNÍ JEDNÁNÍ

6.1. Samostatné jednání více zástupců pro tutéž záležitost

Obecně není omezen počet zástupců jedné osoby. Každá osoba tak může mít **jakýkoliv počet zástupců** (zvláště právnické osoby mohou být současně zastupovány několika různými osobami). Věcný rozsah zástupčího oprávnění jednotlivých zástupců se přitom může **zcela lišit, částečně překrývat** nebo být **zcela totožný**. Ve vztahu k pluralitě zástupců stanoví zákon přitom pouze jediné pravidlo, a to že pokud má zastoupený pro tutéž záležitost více zástupců, má se za to, že každý z nich může jednat samostatně (viz § 439 OZ).

Význam sousloví „tutéž záležitost“ nelze podle mého názoru vykládat jinak než opět ve vztahu ke konkrétnímu právnímu jednání. Jestliže tedy **více osob** může zastoupit **stejnou osobu**

¹⁶² Podle Melzera dokonce nejde ani o úpravu zastoupení, ale obligační institut (srov. MELZER, F. op. cit. sub 8, s. 59).

ve vztahu ke **konkrétnímu právnímu jednání**, uplatní se pravidlo § 439 OZ. Základem je tedy zákonný **předpoklad, že je mezi zástupcem a jednotlivými zastoupenými domluveno samostatné zástupčí oprávnění každého z nich**.

Vnímám přitom, že účelem uvedeného pravidla je jednak chránit právní jistotu třetí osoby, že **osoba jednající jménem zastoupeného je oprávněna tak činit samostatně**. Pokud se tak zastoupený dohodne se dvěma zmocněnci, že jej mohou zastupovat pouze společně, ale taková dohoda nebude obsažena v plné moci (plných mocech) ani nebude jinak komunikována třetí osobě¹⁶³, může třetí osoba spoléhat na uvedenou domněnku.

Stejně tak lze vykládat uvedené ustanovení jako obecné pravidlo, podle kterého **musí být společné jednání výslovně domluveno nebo stanoveno zákonem**. Nestanoví-li zákon výslovně tedy jinak nebo nedohodnou-li se zúčastněné osoby v souladu se zákonem jinak (viz např. § 164 odst. 2 OZ), může každý zástupce ze zákona samostatně zastupovat zastoupeného, a to i pokud existuje více osob se stejným věcným rozsahem zástupčího oprávnění (z důvodu stejného právního poměru k zastoupenému).

Stejně tak lze dovodit, že **v případě pochybností platí, že každý zástupce ve stejné záležitosti mohl zastupovat zastoupeného samostatně**.

6.2. Kolektivní jednání více zástupců pro tutéž záležitost

Ustanovení § 439 OZ připouští, že zástupčí oprávnění zástupce může být ve vztahu ke konkrétnímu právnímu jednání osobně omezeno tím, že musí být zastoupený **zároveň zastoupen i jiným zástupcem či zástupci**. To je vhodné v případě, kdy zastoupený chce zajistit **vzájemnou kontrolu jednotlivých zástupců** mezi sebou, případně chce omezit zástupčí oprávnění jednoho ze svých zástupců tak, že v určitých případech nemůže zastoupeného zastoupit samostatně.

Omezení může být jak **úplné** (zástupce nemůže při žádném právním jednání zastoupit zastoupeného samostatně) nebo **částečné** (zástupce může zastupovat při některých právních jednání samostatně, v jiných pouze spolu s jiným zástupcem). U částečného omezení bude pravidelně vznikat aplikační problém, zda konkrétní jednání spadá pod společné nebo samostatné jednání¹⁶⁴ – podle mého názoru se přitom v případě pochybností měla aplikace přiklonit na stranu

¹⁶³ Shodně viz MELZER, F. op. cit. sub 8, s. 61, nebo TINTĚRA, T. op. cit. sub 11, s. 462.

¹⁶⁴ Typicky půjde o případ, kdy bude ujednáno, že zástupce může zastoupit samostatně ohledně právního jednání pod určitou hodnotu plnění. Bez bližších výkladových pravidel však bude v některých případech obtížné určit, jakou

samostatného (jak uvádím výše, § 439 OZ lze použít i jako výkladové pravidlo, podle kterého v případě pochybností platí, že každý zástupce může jednat samostatně).

Podle mého názoru k tomu, aby zástupce **skutečně nemohl samostatně zastoupit zastoupeného** pro dané právní jednání stačí, aby byly splněny dva předpoklady: 1) takové omezení ve vztahu ke konkrétnímu právnímu jednání musí být **dohodnuto** mezi zástupcem¹⁶⁵ a zastoupenými; a 2) o tomto omezení **věděla nebo musela vědět třetí osoba** (protistrana daného právního jednání).

Posouzení splnění obou podmínek ve vztahu k omezení zástupčího oprávnění společným jednáním více zmocněnců je jednoduché. Uvedené omezení musí být sjednáno v dohodě o zmocnění s příslušnými zástupci a zároveň musí být obsaženo v plné moci, případně jinak sděleno třetí osobě.

Povinnost kolektivního zastoupení přitom **nemusí být obsažena v jedné dohodě** uzavřené mezi více zástupci na jedné straně a zastoupeným na druhé straně. Je přípustné i **uzavření samostatných dohod** mezi zastoupeným a jednotlivými zástupci. Je také na zastoupeném zda omezí zástupčí oprávnění **společným jednáním s konkrétní osobou nebo s jakýmkoliv jiným zmocněncem**.

Ve vztahu k omezení kolektivním jednáním u **více zástupců ze zákona, případně omezení kombinované** (zmocněnec spolu se zástupcem ze zákona), je posouzení možnosti takového ujednání složitější, resp. je třeba je zkoumat z pohledu úprav jednotlivých zastoupení ze zákona¹⁶⁶.

6.3. Důsledky samostatného jednání (při nutném kolektivním jednání)

Pokud bylo řádně ujednáno, že zástupce nemůže ve vztahu ke konkrétnímu právnímu jednání zastupovat zastoupeného samostatně, **je omezen osobní rozsah jeho zástupčího oprávnění**. Právní jednání, u kterého má zástupce vykonat zástupčí oprávnění, tak může být kryto věcným i časovým rozsahem zástupčího oprávnění, ale **nebude kryto osobním rozsahem**.

hodnotu konkrétní smlouva či jednostranné právní jednání má. V takových případech podle mého názoru lze z § 439 OZ, že v pochybnostech je každý zástupce oprávněn zastupovat zastoupeného samostatně.

¹⁶⁵ U právnických osob (ve vztahu k zástupčímu oprávnění členů jejich orgánů) bude zároveň zpravidla nutné, aby byla řádně přijata příslušná usnesení orgánů právnické osoby.

¹⁶⁶ Srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. 29 Cdo 387/2016, ve vztahu k přípustnosti sjednání společného jednání prokuristy a jednatele společnosti s ručením omezením; je však otázkou, zda toto ustanovení dostalo limitům stanoveným Ústavním soudem (viz např. nálezy ze dne 26. 1. 2016, sp. zn. II. ÚS 2124/14; nálezy ze dne 10. 1. 2017, sp. zn. III. ÚS 3701/15 nebo nálezy ze dne 13. 9. 2016, sp. zn. I. ÚS 190/15).

Jednání zástupce i přes toto omezení, tak bude jednání **bez zástupčího oprávnění** (alternativně se posoudí jako překročení zástupčího oprávnění ze strany zástupce – viz kapitolu 2).

Pokud tak zástupce jedná samostatně, ačkoliv měl jednat společně s jiným zástupcem (včetně toho, že o tomto ujednání věděla nebo měla vědět třetí osoba viz předchozí kapitolu), **jednání takového zástupce jménem zastoupeného není právním jednáním zastoupeného a posoudí se podle § 440 OZ¹⁶⁷** (viz mnou zaujímaná koncepce rozsahu zástupčího oprávnění blíže popsaná v kapitole 2).

Praktické potíže činí **rozlišení situací**, kdy zástupce **jednal sám**, ačkoliv **měl jednat** spolu s ostatními zástupci (tedy vědomě porušil nutnost společného jednání), od situací, kdy zástupce jednal sám, přičemž **očekával**, že **další zástupce** bude jednat za zastoupeného **následně** (tedy účelem nebylo porušit nutnost společného jednání, ale naopak jednat společně, třebaže postupně).

Příklad: Dva jednatele společnosti Alfa s.r.o. dohodnou se společností Zeta a.s. návrh smlouvy. Oba jednatele mohou přitom za společnost jednat pouze společně. Dne 1. 1. 2019 podepíše návrh smlouvy první jednatel a zároveň oprávněný zástupce Zeta a.s., přičemž druhý jednatel Alfa s.r.o. připojí svůj podpis 1. 3. 2019.

Druhý podpis podle okolností lze buď považovat za dodatečné schválení ve smyslu § 440 OZ (smlouva tak byla uzavřena dne 1. 1. 2019), nebo dokončení zamýšleného společného jednání (smlouva tak byla uzavřena dne 1. 3. 2019).

Rozlišení těchto situací **nelze činit abstraktně** (tedy dovodit obecné pravidlo, jak takové situace posuzovat). Nelze totiž než vykládat právní jednání zástupce podle jeho **úmyslu** (v souladu s § 556 OZ), tedy zda měl úmysl jednat samostatně nebo zda měl úmysl jednat jako první s tím, že ostatní se následně připojí. Ve **sporných případech** však může být **téměř nemožné** zpětně zkonstruovat (a prokázat) vůli daného jednajícího zástupce. Žádné vhodné řešení takového problému se ale podle mého názoru nenabízí. Stejně jako v jiných případech, důraz na skutečnou vůli při výkladu právního jednání je sice správný, ale přináší praktické obtíže při zjišťování takové vůle.

¹⁶⁷ Ve vztahu k jednání právnických osob shodně např. DĚDIČ, J. *Porušení pravidla „čtyř očí“ při zastupování právnické osoby členy statutárního orgánu (s akcentem na obchodní korporace)*. In: *XXV. Karlovské právní dny*. Praha: Leges, 2017, s. 446-460; ČECH, P. op. cit. sub 24, s. 78 až 79; případně LASÁK, J. in LAVICKÝ, P. op. cit. sub 45, s. 845.

ZÁVĚR

V této práci jsem se zabýval obecnými otázkami zastoupení. Představil jsem primárně jednotnou koncepci rozsahu zástupčího oprávnění a důsledků jednání bez tohoto zástupčího oprávnění. Z mého pohledu je totiž klíčové vrátit celému tomuto institutu konzistentní výklad vycházející z jeho účelu (umožnění zjednodušení právního styku se zachováním ochrany zastoupeného a právní jistoty třetích osob).

V šesti kapitolách jsem se tak zabýval popisem této koncepce ve vztahu k jednotlivým vymezením rozsahu zástupčího oprávnění, přičemž jsem popsal, že veškerá nedodržení těchto omezení lze bez problému řešit stejným způsobem (aplikací § 440 NOZ). Prezentoval jsem tak svůj názor, že u zastoupení nutné vytvářet umělé konstrukce a právně rozlišovat funkčně podobné případy.

Také jsem se snažil vysvětlit svůj pohled, že celá úprava zastoupení by měla být vnímána jako technická – dává totiž podle mého názoru výhradně odpověď na otázku, zda určitá osoba mohla u konkrétního právního jednání jednat jménem jiného, a jaké jsou důsledky jednání mimo toto oprávnění. Vztah mezi zástupcem a zastoupeným z hlediska vzájemných povinností a odpovědnosti vyplývá z poměru, který v době existence zástupčího oprávnění existoval. Ten je třeba odlišovat od (čistě technického) zástupčího oprávnění.

Samozřejmě, že tyto dva okruhy (postavení osoby jako zástupce jiného na jedné straně a zároveň její postavení jako osoby povinné a odpovědné vůči jinému) se mohou v konkrétních případech prolínat a nelze je posuzovat zcela odděleně. Je však podle mého názoru nutné vždy si uvědomit, že úprava zastoupení sleduje zcela jiné cíle, než úprava vztahující se k poměru mezi zástupcem a zastoupením, ať již jde o čistě závazkové právo (např. vztah příkazce a příkazníka), právo právnických osob, zejména obchodních korporací (vztah člena statutárního orgánu a právnické osoby) nebo rodinné právo (vztah mezi manželi, případně rodiče a dítěte).

Spousta otázek týkajících se zastoupení v soukromém právu však stále zůstává dostatečně nezodpovězena, úmyslně v této práci pominuta nebo zatím neodhalena.

SEZNAM ZKRATEK

DCFR	návrh Společného referenčního rámce (<i>Draft Common Frame of Reference</i>)
Nejvyšší soud	Nejvyšší soud České republiky
občanský zákoník	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
OZ	viz <i>občanský zákoník</i>
občanský soudní řád	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
OZ1964	zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
obchodní zákoník	zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ObchZ	viz <i>obchodní zákoník</i>
obecný zákoník občanský	zákon č. 946/1811 Sb. zák. soud., obecný zákoník občanský ze dne 1. června 1811
obecný zákoník obchodní	zákon č. 1/1863 Ř. z., obecný zákoník obchodní ze dne 7. prosince 1862
OZO	viz <i>obecný zákoník občanský</i>
zákon o advokacii	zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů
zákon o obchodních korporacích	zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění pozdějších předpisů
ZOK	viz <i>zákon o obchodních korporacích</i>
ZoVŘ	zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob
zákon o veřejných rejstřících	zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

1. Seznam použité literatury

ARMOUR, J., HANSMANN, H., KRAAKMAN, R. *Agency Problems and Legal Strategies*. In: KRAAKMAN, R. a kol. *Anatomy of corporate law: a comparative and functional approach*. 3. vyd. New York: Oxford University Press, 2017. s. 21-33. ISBN 978-01-9873-963-0.

BERAN, K., ČECH, P., DVOŘÁK, B., ELISCHER, D., HRÁDEK, J., JANEČEK, V., KÜHN, Z., NOVOTNÁ- KRTOUŠOVÁ, L., ONDŘEJEK, P., *Právní jednání a odpovědnost právnických osob po rekodifikaci českého soukromého práva*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. ISBN 978-80-7598-043-4.

BONELL, M. *Agency*. In: HARTKAMP, S., HESSELINK, M. W., HONDIUS, E. H., MAK, Ch., a du PERRON, C. E. (eds.). *Towards a European Civil Code, Fourth Revisited and Expanded*. Aalphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2011. s. 515-535. ISBN 978-90-4113-357-1.

ČECH, P. Ke svéprávnosti právnické osoby a postavení člena statutárního orgánu při jednání za ni (nejen) v situaci zájmového střetu. *Právní rozhledy*. 2016, 23-24, s. 835. ISSN 1210-6410.

ČECH, P. Přičitatelnost dobré či zlé víry, resp. vědomí o určité skutečnosti právnické osobě. *Právní rozhledy*. 2018, 6, s. 210. ISSN 1210-6410.

DĚDIČ, J. *Porušení pravidla „čtyř očí“ při zastupování právnické osoby členy statutárního orgánu (s akcentem na obchodní korporace)*. In: *XXV. Karlovské právnické dny*. Praha: Leges, 2017, s. 446-460. ISBN 978-80-7502-209-7

DĚDIČ, J. Úprava konfliktů zájmů v zákoně o obchodních korporacích ve vazbě na nový občanský zákoník. *Právní rozhledy*. 2014, 15-16, s. 524. ISSN 1210-6410.

DVOŘÁK, B. K problematice procesního jednání právnických osob. *Právní rozhledy*. 2016, 19, s. 649. ISSN 1210-6410.

DVOŘÁK, J. a kol. *Soukromé právo 21. století*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017. ISBN 978-80-7552-595-6.

DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. ISBN 978-80-7552-187-3.

ELIÁŠ, K. a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář*. 1. svazek. Linde: Praha, 2008. ISBN 978-80-7201-687-7.

FIALA, J., KINDL, M. a kol. *Občanské právo hmotné*. Plzeň: Nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-058-1.

HAVEL, B. Konflikt zájmů při správě obchodních korporací (vztah § 437 odst. 2 ObčZ a § 54 a násl. ZOK). *Právní rozhledy*. 2015, 8, s. 272. ISSN 1210-6410.

HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054)*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-535-0.

HURDÍK, J. a kol. *Občanské právo hmotné. Obecná část. Absolutní majetková práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-377-3.

HURYCHOVÁ, K. Prokura v novém občanském zákoníku. *Bulletin advokacie*. 2014, 9, s. 35. ISSN 1210-6348.

JANSEN, N., ZIMMERMANN, R. *Commentaries on European contract laws*. New York: Oxford University Press, 2018. ISBN 978-01-9879-069-3.

JURČOVÁ, M., PAVELKOVÁ, B., NEVOLNÁ, Z., OLŠOVSKÁ, A., SMYČKOVÁ, R. *Zastúpenie v súkromnom práve*. Praha: C.H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-420-9.

LAVICKÝ, P. a kol.: *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654)*. Komentář. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-529-9.

MALOVSKÝ-WENIG, A. *Příručka obchodního práva*. Praha: Československý Kompas, 1947.

MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník - velký komentář, Svazek III, § 419-654*. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-003-1.

MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník - velký komentář, Svazek IV, § 655-975*. Praha: Leges, 2016. ISBN 978-80-7502-004-8.

MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník - velký komentář, Svazek IX, § 2894-3081*. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-199-1.

MITKUS, S., JURKEVIČIUS, V. *Agency Law In Business Relationships: The Main Characteristics From A Comparative Perspective* (duben 2014). Dostupné z Researchgate:

https://www.researchgate.net/publication/299401896_Agency_Law_In_Business_Relationships_The_Main_Characteristics_From_A_Comparative_Perspective.

OTČENÁŠKOVÁ, J. Postavení prokuristy. Překročení zástupčího oprávnění. *Obchodněprávní revue*. 2015, 1, s. 14. ISSN 1803-6554.

PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-653-1.

RANDA, A. *Soukromé obchodní právo rakouské (1908)*. Praha: Vysoká škola aplikovaného práva, 2008. ISBN 978-80-86775-14-2.

ROUČEK, F., SEDLÁČEK, J.: *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Díl IV, (§§ 859 až 1089). Praha: Codex Bohemia, 1998. ISBN 80-85963-79-5.

SEDLÁČEK, J. *Občanské právo československé: všeobecné nauky*. Editor Jiří Spáčil. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. ISBN 978-80-7357-758-2.

ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. *Občanský zákoník – Komentář, Svazek I (§ 1 – 654)*. Praha: Wolters Kluwer, 2013. ISBN 978-80-7478-370-8.

ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, M., ELIÁŠ, K. *Občanský zákoník. Komentář*. 2.. vyd. Praha : C.H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-108-6.

TICHÝ, L. Nový občanský zákoník: Základní otázky smluvního zastoupení a návrh občanského zákoníku. *Bulletin advokacie*. 2011, 5, s. 37. ISSN 1210-6348.

TICHÝ, L. *Obecná část občanského práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-483-4.

TILSCH, E. *Občanské právo. Část všeobecná*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. ISBN 978-80-7357-897-8.

Viz von BAR, C., CLIVE, E., SCHULTE-NÖLKE, H., ed. *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law: Draft Common Frame of Reference (DCFR)*. Outline Edition. Mnichov: sellier. european law publishers GmbH, 2009. ISBN 978-3-86653-097-3.

ZUKLÍNOVÁ, M. *Právní jednání podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. – Komentář, srovnání se zahraničím a vybraná platná judikatura*. 2. vydání. Praha: Linde, 2013. ISBN 978-80-7201-918-2.

2. Seznam použitých soudních rozhodnutí

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 12. 2000, sp. zn. 22 Cdo 1134/2000.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2002, sp. zn. 33 Cdo 512/2000.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 4. 2002, sp. zn. 21 Cdo 957/2001.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 2. 2004, sp. zn. 21 Cdo 1883/2003.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 2004, sp. zn. 32 Odo 766/2003.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 3. 2004, sp. zn. 30 Cdo 531/2003.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 11. 2004, sp. zn. 32 Odo 274/2004.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 6. 2005, sp. zn. 33 Odo 259/2004.
- Nález Ústavního soudu ze dne 15. 8. 2005, sp. zn. IV. ÚS 314/05.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 10. 2005, sp. zn. 29 Odo 914/2004.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 4. 2006, sp. zn. 32 Odo 317/2005.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 3. 2007, sp. zn. 32 Odo 1352/2005.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2007, sp. zn. 29 Odo 1635/2005.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2007, sp. zn. 29 Odo 965/2006.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 6. 2008, sp. zn. 21 Cdo 2869/2007.
- Rozsudek Nejvyššího soudu 25. 6. 2008, sp. zn. 21 Cdo 1723/2007.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2008, sp. zn. 28 Cdo 2622/2006.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 2. 2010, sp. zn. 32 Cdo 781/2009.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2010, sp. zn. 33 Cdo 1508/2008.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 8. 2010, sp. zn. 32 Cdo 679/2009.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2010, sp. zn. 33 Cdo 1248/2009.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 10. 2010, sp. zn. 25 Cdo 4634/2008.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 7. 2011, sp. zn. 28 Cdo 4008/2010.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2011, sp. zn. 29 Cdo 2319/2010.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2011, sp. zn. 33 Cdo 5273/2009.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2012, sp. zn. 23 Cdo 113/2012.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 7. 2012, sp. zn. 28 Cdo 2585/2011.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2012, sp. zn. 29 Cdo 4076/2010.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 1. 2013, sp. zn. 22 Cdo 2293/2011.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2013, sp. zn. 33 Cdo 3274/2011.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 3. 2013, sp. zn. 23 Cdo 3060/2011.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 4. 2013, sp. zn. 28 Cdo 2360/2012.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 8. 2013, sp. zn. 21 Cdo 2186/2012.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 11. 2013, sp. zn. 26 Cdo 2185/2013.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 11. 2013, sp. zn. 2 As 125/2012.

Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 23. 1. 2014, sp. zn. 93 Co 111/2013.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2014, sp. zn. 29 Cdo 677/2011.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 4. 2014, sp. zn. 22 Cdo 427/2013.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2014, sp. zn. 22 Cdo 4057/2013.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 3. 2015, sp. zn. 23 Cdo 3334/2014.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 5. 2015, sp. zn. 29 Cdo 1539/2014.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 11. 2015, sp. zn. 22 Cdo 4165/2014.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 12. 2015, sp. zn. 21 Cdo 5188/2014.

Nález Ústavního soudu ze dne 26. 1. 2016, sp. zn. II. ÚS 2124/14.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2016, sp. zn. 22 Cdo 2426/2015.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2016, sp. zn. 22 Cdo 2426/2015.

Nález Ústavního soudu ze dne 12. 9. 2016, sp. zn. II. ÚS 565/16.

Nález Ústavního soudu ze dne 13. 9. 2016, sp. zn. I. ÚS 190/15.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 10. 2016, sp. zn. 33 Cdo 3115/2016.

Nález Ústavního soudu ze dne 10. 1. 2017, sp. zn. III. ÚS 3701/15.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 3. 2017, sp. zn. 26 Cdo 5938/2016.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 4. 2017, sp. zn. 21 Cdo 2494/2016.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 4. 2017, sp. zn. 21 Cdo 2494/2016.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 4. 2017, sp. zn. 21 Cdo 2494/2016.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 5. 2017, sp. zn. 23 Cdo 43/2017.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2017, sp. zn. 29 Cdo 687/2015.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. 29 Cdo 387/2016.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2018, sp. zn. 29 Cdo 2791/2016.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2018, sp. zn. 32 Cdo 2947/2016.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2018, sp. zn. 21 Cdo 582/2018.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2018, sp. zn. 29 NSČR 167/2016.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 10. 2018, sp. zn. 29 Cdo 84/2016.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 10. 2018, sp. zn. 29 Cdo 614/2014.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 12. 2018, sp. zn. 29 Cdo 90/2016.

3. Seznam ostatních zdrojů

Důvodová zpráva k občanskému zákoníku

Dokumenty týkající se přijímání občanského zákoníku (dostupné z <http://obcanskyzakonik.justice.cz/>).

NÁZEV PRÁCE, ABSTRAKT A KLÍČOVÁ SLOVA V ČESKÉM JAZYCE

Název práce

K obecným otázkám zastoupení

Abstrakt

Předmětem této práce je popis základních otázek zastoupení jakožto klasického a základního institutu soukromého (hmotného) práva. Práce je tak věnována zejména výkladu obecných ustanovení občanského zákoníku týkajících se zastoupení (obsažených v § 436 až 440). K těmto základním otázkám patří zejména povaha zastoupení, jakožto institutu, a zástupčího oprávnění, jakožto moci jedné osoby jednat za jinou. Dále se autor v této práci dotýká vymezení druhů zastoupení, rozlišení právního poměru ze zastoupení a dalšího poměru, který může existovat mezi zástupcem a zastoupeným, a nutnosti osvědčit zástupčí oprávnění. Rozsáhlá část práce je věnována rozsahu zástupčího oprávnění a důsledkům jednání bez zástupčího oprávnění, přičemž do rozsahu zástupčího oprávnění autor zahrnuje i otázky jednání bez existence konfliktu zájmů zástupce a zastoupeného, osobní jednání zástupce a nutné kolektivní jednání více zástupců.

Práce se přitom snaží o takový výklad relevantních zákonných ustanovení, který bude vnitřně bezrozporný a zároveň při aplikaci nebude způsobovat praktické potíže, ale ani zjevnou nespravedlnost. Důraz je přitom kladen na přesné rozlišování mezi právními otázkami zastoupení a právy a povinnostmi zástupce, zastoupeného a případně též třetích stran vyplývajících z jejich závazků nebo jiného právního poměru. Úprava zastoupení by tak podle autora měla být vykládána jako čistě technická – tady jako výhradně odpověď na otázku, zda určitá osoba mohla u konkrétního právního jednání jednat jménem jiného, případně jaké jsou důsledky pro samotné právní jednání při jednání bez tohoto oprávnění. Zároveň je v této práci předložena řada jednoduchých příkladů, které mají prokázat, že řešené otázky nejsou čistě akademické, ale jejich zodpovězení je klíčové pro správné řešení reálných životních situací, při kterých dochází k výkonu zástupčího oprávnění.

Práce je členěna, kromě úvodu a závěru, na šest kapitol. První kapitola představuje se věnuje nejobecnějším otázkám, a to povaze, druhům a vzniku a zániku zastoupení. Druhá kapitola se věnuje vymezení rozsahu zástupčího oprávnění, jakožto klíčovému pojmu pro řešení otázek týkajících se zastoupení. Třetí kapitola se věnuje přihlížení k dobré víře a jiných vědomostí zástupce. Čtvrtá kapitola pojednává o střetu mezi zájmy zástupce a zastoupeného, tedy jak popisu, kdy k takovému středu dojde, tak k důsledkům takové situace. Pátá kapitola je zaměřena na osobní

jednání zástupce, tedy možnost substitute. Šestá kapitola následně uzavírá věcnou část práce výkladu otázek týkajících se plurality zástupců. Krátký závěr poté shrnuje celou práci.

Klíčová slova

zástupčí oprávnění, konflikt zájmů, obecná část občanského práva

NÁZEV PRÁCE, ABSTRAKT A KLÍČOVÁ SLOVA V ANGLICKÉM JAZYCE

Title

Direct representation in civil law - general remarks

Abstract

The subject of this theses are general remarks to direct representation as a historical and fundamental institute of private (substantive) law. The thesis is therefore devoted to the interpretation of general provisions of the Civil Code concerning direct representation (contained in Sections 436 to 440). These fundamental issues include, in particular, the nature of the direct representation, as an institute, and the authority to represent, as the power of one person to act for another. Furthermore, the author of this work concerns the distinction between different types of direct representation, the distinction between legal relationship between agent and principal concerning representation and the other potential legal relationship that may exist between those two, and the requirement to prove authority to represent to a third party. An extensive part of the thesis is devoted to the scope of the agent's authority to represent the principal and the consequences of acting without a such authority. This part includes issues related to acting with a conflict of interests, the personal acting of the agent and requirement of collective action of several agents.

The aim of this thesis is to interpret relevant legal provisions consistently and at the same time in a way that will not cause practical difficulties, but also obvious injustice. Emphasis is placed on a precise distinction between legal issues of representation and the rights and obligations of the representative, represented and possibly also third parties arising from their obligations or other legal relationship. According to the author, the legal provisions concerning direct representation should be interpreted as purely technical - solely as a question whether a person could act on behalf of another in a particular juridical act or what the consequences are for the juridical act itself when agent act without such authorization. At the same time, a number of simple examples are presented to demonstrate that the issues being addressed are not purely academic, but answering them is crucial for the correct solution of real life situations in which direct representation is exercised.

The thesis is divided into six chapters. The first chapter deals with the most general issues, namely the nature, types and origins and termination of direct representation. The second chapter is devoted to defining the scope of agent's authority to represent the principal as a key concept of

direct representation. The third chapter deals with the attribution of good faith and other knowledge to the representative. The fourth chapter deals with the conflict between the interests, that is, the description of situation when such conflict may occur and the consequences of such situation. The fifth chapter focuses on the personal acting of the representative, ie the possibility of substitution. The sixth chapter then concludes the substantive part of the these by interpretation of questions concerning the plurality of representatives. The short conclusion then summarizes the whole thesis.

Key words

The authority of a representative, conflict of interest, general part of civil law